

**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI
İLE DERS KİTAPLARININ İLKÖĞRETİM TÜRKÇE ÖĞRETİM
PROGRAMI VE 8. SINIF DERS KİTAPLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Kenan TÖLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

Uşak

Haziran, 2011

**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI
İLE DERS KİTAPLARININ İLKÖĞRETİM TÜRKÇE ÖĞRETİM
PROGRAMI VE 8. SINIF DERS KİTAPLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Kenan TÖLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2011

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI İLE
DERS KİTAPLARININ İLKÖĞRETİM TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI VE 8.
SINIF DERS KİTAPLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Kenan TÜLÜ

Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2011

Danışman: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

Eğitim-öğretim sadece örgün eğitim kurumlarında yapılan bir faaliyet değildir. Bireyler, zorunlu temel eğitimi bitirdikten sonra bir üst öğrenime devam etmek zorunda değildirler. Bulduğumuz yüzyılda ülkeler bu durumdaki bireylerin yetiştirilmesi için yaygın eğitim kurumlarına gereken önemi vermektedirler. Yaygın eğitim kurumlarından olan Mesleki Eğitim Merkezleri (Çıraklık Eğitim Merkezleri), sanayi sektörüne ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan; örgün eğitim kurumlarına göre daha az maliyetli kurumlardır. Ülkemizde, daha önceleri çıraklık eğitim sistemi olarak adlandırılan mesleki eğitim, 1986 yılından sonra bir sisteme bağlanmıştır.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde mesleğe dayalı teorik eğitimler verilmekte; çıraklar, pratik eğitimlerini ise usta öğretici gözetiminde iş ortamında yapmaktadırlar. Mesleki Eğitim Merkezlerinde çırak öğrencilere uygulanan teorik eğitim-öğretim için öğretim programları hazırlanmıştır.

Araştırmada Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan Türkçe Öğretim Programları ve ders kitapları konu olarak belirlenmiştir. Programların ve ders kitaplarının özelliklerini, değişimleri ve sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Günümüzde çıraklara uygulanan Türkçe Öğretim Programının ve Türkçe ders kitabının işlevselliğini veya sorunlarını göstermek amacıyla İlköğretim Türkçe

Öğretim Programıyla ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıyla karşılaştırmayı amaçladık. Araştırmada üzerinde durulan, Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programıdır. Araştırmayı, üzerine birçok araştırma yapılmış ilköğretim Türkçe Öğretim Programıyla karşılaştırarak yapmak uygun görülmüştür.

Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğretim programları içerisinde eksen ders görevini Türkçe dersleri oluşturmaktadır. Ancak çıraklık eğitimde 1986, 1998, 2001 ve 2005 yıllarında Türkçe öğretim programı değişmiştir. Kısa sürede bu kadar değişimin yaşanmasına rağmen Türkçe öğretim programı istenilen düzeyde değildir. Ayrıca Mesleki Eğitim Merkezlerinde dersin adı önce Türkçe iken 98 programında Türk Dili ve Edebiyatı olarak değiştirilmiş; 2001 programında dersin adı tekrar Türkçe olmuştur.

Çırak öğrencilere uygulanan Türkçe Öğretim Programlarının içeriği dolu olmasına rağmen, programlarda konulara fazla derine inilmemesi yönünde açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca birçok konunun olduğu programda ders saati çok sınırlı kalmıştır. Mesleki Eğitimdeki bütün Türkçe programlarının temel sıkıntısının zaman olduğu görülmektedir.

Türkçe öğretim programlarında temel becerilerden söz edilmesine rağmen içerikte bu tür etkinliklerin çok az olduğu veya tam olarak bu becerileri kazandırmadığı görülmektedir. Ayrıca ünitelerin dağılımında da birtakım sorunların olduğu anlaşılmaktadır.

Meslek sürelerinin iki veya üç yıl olması Türkçe derslerini etkilemektedir. İki yıllık mesleklerde bir yıl Türkçe dersleri görülürken; üç yıllık mesleklerde iki yıl Türkçe dersleri görülmektedir. Dolayısıyla iki yıllık meslek süresi olan çıraklar Türkçe dersinde görmesi gereken üniteleri görememektedirler.

Araştırmamızda diğer bir çalışma konusu ise Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitaplarıdır. Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitapları da istenilen düzeyde değildir. İlköğretimde birden fazla yayınevini olması kitapların niteliğini arttırırken Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitaplarında böyle bir seçenek bulunmamaktadır. Ders kitaplarının düzeninde, görsellerinde, metinlerin durumunda birçok eksiklik bulunmaktadır.

Çıraklık Türkçe Öğretim Programında zaman, ünitelerin dağılımı, programda belirtilen temel becerilerin programdaki yeri, edebi türlerin her öğrenci tarafından görülememesi; ders kitaplarında görsel, işlevsel ve tasarım olarak sorunların olduğu görülmektedir. Çıraklık Türkçe Öğretim Programında belirtilen temel becerileri gerçekleştirme düzeyinin uygulanan içerik ve ders kitaplarıyla ulaşılmasının güç olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Mesleki eğitimin son derece önemli olduğu ülkemizde, Mesleki Eğitim Türkçe Öğretim Programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Programların içeriğine ve kazanımlarına göre ders kitaplarının niteliğinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca kalfalara uygulanan ustalık eğitim kurs programlarında Türkçe dersi uygulamaya konulmalıdır. Çünkü birey yaşamı boyunca okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri içerisindedir.

Usta öğretici, mesleğini çırağa öğreten kişidir. Bir usta öğreticinin temel becerilerle donanımlı olmaması, yani dinlenmeyi ve konuşma becerilerini tam olarak kazanamaması durumunda çırak öğrenci ile arasında iletişim sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu güne kadar çıraklık Türkçe Öğretim Programı üzerine herhangi bir akademik araştırma yapılmamıştır. Yaptığımız çalışma bu yönüyle özgün bir nitelik taşımakta ve bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara kaynaklık edecek düzeyde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim Merkezi, ana dili eğitimi, Türkçe programı, ders kitabı

ABSTRACT

THE COMPARISON OF THE TURKISH TEACHING PROGRAMME OF VOCATIONAL TRAINING CENTER WITH THE COURSE BOOK WITH THE TURKISH TEACHING ELEMENTRY TEXTBOOKS OF EIGHT TH CLASS

Kenan TÜLÜ

Turkish Department of Menagement

Uşak University the Institute of Social Sciences, June, 2011

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Musa ÇİFCİ

Education-teaching is not an activity made only in formal educational institutions. Individuals might not attend a top academic program after completing compulsory basic training. For the individuals in this case countries give importance to non-formal education institutions. The vocational training centers, one of the non-formal education institutions, which aim to train qualified personnel to industrial sectors, are lower-cost institutions than formal educational institutions. In Turkey, apprenticeship training system, connected to a system after 1986.

In vocational training centers theoretical training given to the based on profession; and they can make their practical training under the supervision of the master trainers engaged in the business environment. In Vocational Training Centers theoretical training program are designed which is applied to apprentice students. In our research we have identified The Turkish lesson and Turkish subject applied in

Vocational training centers as the subject. We tried to show the features of the program and textbooks, changes and problems. We aimed to compare with the 8th class Turkish textbooks and elementary Turkish program with the Turkish program applied to apprentices in order to show the functionality and the problems of Turkish curriculum and textbooks. We focused on, Turkish Instructor apprenticeship programs. In doing so we found it suitable to compare with the Turkish primary education program which has a certain level and many academic research were made on.

In apprenticeship training centers, in educational programs, Turkish lessons are the axis lessons. However, in apprenticeship training, in 1986, 1998, 2001 and 2005, the Turkish curriculum has changed. Despite the changes in a short time, Turkish curriculum is not in desired level. In addition, while the name of the lesson was Turkish in vocational training centers, it was changed to Turkish language and literature in 98 curriculum. In 2001 program the name became Turkish again.

Although contents of Turkish Education programs applied to apprentices students is full, it was expressed not to go deeply. In addition, in the program with many issues the course lessons were very limited. Is it being seen that the time is the main problem in Turkish program in apprentices training.

Although it is mentioned about the basic skills in Turkish curriculum, it is seen that these kinds of activities are very little or they aren't gained properly. In addition, it is understood that there is a problem in the distribution of the units.

The period of the vocational courses is two or three years and this affects Turkish lessons. In two-year professions there is one year Turkish lesson, and in three-year professions there are two year Turkish lessons. Therefore, the apprentices with two –year professions can't study the necessary Turkish subjects.

In another topic in our research there is apprenticeship Turkish course books. Apprenticeship textbooks are not in desired level. While having more than one publishing house in primary education improve the quality of the books, there is no such option in apprenticeship training Turkish textbooks. There are many shortcomings in the order of the textbooks, images and texts .

In apprenticeship Turkish Training program, there are lots of problems such as, the distribution of units, the paces of the basic skills stated in the program, not to be visualized of literary genres by each student, and also functional and visual problems. The level of performing of the basic skills mentioned in the Turkish Apprenticeship training program is very hard to reach with he applied content and course books.

Vocational education in our country is extremely important. Therefore, review and regulation of apprenticeship training Turkish curricula is required. According to the contents of the programs and achievements the quality of the text books need to be improved. In addition, Turkish course programs should be implemented skill training course of headworkers. Because the individual is within reading, listening, speaking and writing skills in throughout his life.

Master trainer is the person who teach his professions to the apprentice. If he master trainer has not have he lundementals at listening and speaking, ability there will be a communication problem emerged between master trainer and the apprentice.

Up to date, there is not any academical research an Turkish Apprenticeship Progame in that perspective our research has its own speciaularity and will be served as a resource for the oney who would are interested in.

Key Words: Vocational training center, native education, Turkish language programme , course book.

JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Kenan Tülü'nün "Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Programları ile Ders Kitaplarının İlköğretim Türkçe Programı ve 8. Sınıf Ders Kitapları ile Karşılaştırılması" başlıklı tezi 08/06/2011 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

Üye : Yard. Doç. Dr. Zekerya BATUR.....

Üye : Yard. Doç. Dr. Erol DURAN.....

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

ÖNSÖZ

Yaygın eğitim kurumlarından olan Mesleki Eğitim Merkezleri, sanayiye ara eleman yetiştiren kurumlar olarak eğitim sistemi içerisinde yerini almaktadır. Mesleki Eğitim Merkezlerinde teorik eğitim olan çırak öğrenciler, pratik eğitimlerini iş ortamında yapmaktadırlar.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde, meslek dersleri ağırlıklı; kültür dersleri olarak ise din kültürü ve Türkçe dersleri verilmektedir.

Çırak öğrenci yetiştirmek için kurulan Mesleki Eğitim Merkezlerinde Türkçe dersi eksen ders görevini görmektedir. Araştırmada Mesleki Eğitim Merkezlerinde çırak öğrencilere uygulanan Türkçe Öğretim Programları incelenmektedir. Programların amaçları, kazanımları, üniteleri ile programla ilgili genel bilgiler araştırmada sunulmuştur.

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programlarının özellikleri araştırmada belirtildikten sonra, ilköğretim ikinci kademe Türkçe Öğretim Programı ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Araştırmada, Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitapları incelenmiş ve bu kitaplar ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarıyla karşılaştırılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, Toplu Sonuç ve Öneriler kısmında verilmiştir.

Bu çalışmada başından beri zamanını esirgemeyen, görüşleriyle, fikirleriyle yol gösteren danışman Hocam Doç. Dr. Musa ÇİFCİ'ye ve konunun belirlenmesi sürecinde olumlu düşünceleri ile beni destekleyen değerli Hocam Yard. Doç. Dr. Cemil GÜLSEREN'e, çalışmada önerileri ile yol gösteren Yard. Doç. Dr. Erol DURAN ve Zekerya BATUR'a teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Kenan TÜLÜ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

:

Adı Soyadı

: Kenan TÜLÜ

Doğum Yeri ve tarihi

: Eşme 09/12/1982

Lisans Öğretimi

: Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğretimi

:

Bildiği Yabancı Dil

: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri

:

1. Adil Turan, İnsanlarım Var (Yayına hazırlayan, 2010)

2. Köylü Dilinde Özlü Sözler, Türk Dili Dergisi, Nisan 2007

İş Deneyimi

:

Projeler

: We Create a Green World (Daha Yeşil Bir Dünya Yaratıyoruz, Comenius Çok Taraflı Okul Ortaklığı

Çalıştığı Kurumlar

: Melih Günay İlköğretim Okulu (2005-2010)

Mesleki Eğitim Merkezi (2010-)

İletişim

e-posta adresi

: kenantulu82@hotmail.com

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo- 1. Ülke Geneli Mesleki Eğitim Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler (2008-2009 Öğretim Yılı Sonu İtibariyle).....	8
Tablo- 2. Çıraklık Dönemi Genel Bilgi ve Meslek Dersleri Haftalık Ders Çizelgesi (Eğitim Süresi 2 Yıl Olan Meslek Dalı Eğitim Programları İçin)(2005-2006).....	20
Tablo- 3. Çıraklık Dönemi Genel Bilgi ve Meslek Dersleri Haftalık Ders Çizelgesi (Eğitim Süresi 3 Yıl Olan Meslek Dalı Eğitim Programları İçin) (2005-2006)	20
Tablo- 4. İş Pedagojisi Kurs Programı	22
Tablo- 5. 1986 Aday Çıraklık Dönemi Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi.....	31
Tablo- 6. 2001 Türkçe Programı 1. yıl 1. Dönem Atatürkçülük Konuları.....	47
Tablo- 7. 2001 Türkçe Programı 2. yıl 1. Dönem Atatürkçülük Konuları.....	47
Tablo- 8. 2005 Türkçe Programı 1. yıl 1. Dönem Üniteleri.....	65
Tablo- 9. 2005 Türkçe Programı 1. yıl 2. Dönem Üniteleri.....	69
Tablo- 10. 2005 Türkçe Programı 2. yıl 3. Dönem Üniteleri.....	71
Tablo- 11. 2005 Türkçe Programı 2. yıl 4. Dönem Üniteleri.....	74
Tablo-12. Grup Çalışmaları Değerlendirme Ölçeği.....	77
Tablo- 13. Grup Öz Değerlendirme Formu.....	78
Tablo 14. Öğrenci Gözlem Formu	79
Tablo 15. Derse Katılma Öz Değerlendirme Formu.....	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çıracılık ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 1 Ders Kitabı Kapağı.....	129
Şekil 2. Çıracılık ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 2 Ders Kitabı Kapağı.....	130
Şekil 3. Çıracılık ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Örneği.....	135
Şekil 4. Çıracılık ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Örneği.....	136
Şekil 5. Etkinlik ve Ölçme Değerlendirme Örneği	137
Şekil 6. Etkinlik Örnekleri	138
Şekil 7. Görsel Örneği.....	140
Şekil 8. Görsel Örneği.....	141
Şekil 9. Etkinlik Örneği	142
Şekil 10. Metin Örneği.....	143
Şekil 11. Metin Örneği	147
Şekil 12. Metin Örneği.....	148
Şekil 13. Kapak Örneği.....	154
Şekil 14. Kapak Örneği.....	155
Şekil 15. Metin Örneği.....	157
Şekil 16. Metin Örneği.....	158
Şekil 17. Görsel Örneği.....	161
Şekil 18. Görsel Örneği.....	162
Şekil 19. Görsel Örneği.....	163
Şekil 20. Sözcük Görünümü Örneği	165
Şekil 21. Sözcük Görünümü Örneği	166
Şekil 22. Sözcük Görünümü Örneği	166
Şekil 23. Sözcük Görünümü Örneği MEB Yayınları Türkçe (8)	167
Şekil 24. Söz Varlığını Zenginleştirme Örneği.....	168
Şekil 25. Metni Anlama ve Çözümleme Etkinliği Örneği	169

Şekil 26. Yazma Becerisi Etkinliği Örneği	170
Şekil 27. Yazma Becerisi Değerlendirme Ölçeği Örneği	171
Şekil 28. Dil Bilgisi Etkinliği Örneği	172
Şekil 29. Ders Kitabı Kapağı Örneği	174
Şekil 30. Ders Kitabı Kapağı Örneği	175
Şekil 31. Ders Kitabı İç Kapağı Örneği	177
Şekil 32. Ders Kitabı İçindekiler Kısmı Örneği.....	178
Şekil 33. Ders Kitabı Temasına Giriş Örneği	180
Şekil 34. Ders Kitabı Temasına Giriş Örneği	181
Şekil 35. Ders Kitabı Temasına Giriş Örneği	182
Şekil 36. Ders Kitabı Kaynakça Örneği.....	183

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iii
ABSTRACT	V
JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI	viii
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZGEÇMİŞ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
Amaç	9
Problem Cümlesi.....	9
Alt Problemler.....	9

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
Çıraklık Eğitim Merkezleri (Mesleki Eğitim Merkezleri)	10
Anadolu'da Çıraklık Eğitiminin Tarihi Gelişimi	10
Anadolu'da Çıraklık Eğitim.....	11
Tanzimat'a Kadar Olan Dönemde Çıraklık Eğitimi	12
Tanzimat Döneminde Çıraklık Eğitimi	12
Cumhuriyet Döneminde Çıraklık Eğitimi	13
Çıraklık Eğitimiyle İlgili Temel Kavramlar.....	15
Çıraklık ve Meslekî Eğitimin İlkeleri	17
Günümüzde Çıraklık Eğitimi	19
Kalfaların Ustalık Eğitim	20
Kalfaların Ustalık Eğitim Programı	21
İş Pedagojisi	21
Türkçe Öğretimi	22

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	30
Araştırmanın Modeli	30

Evren ve Örneklem	30
Veri Toplama Aracının geliştirilmesi.....	30
Sınırlılıklar	30

BÖLÜM III

BULGULAR.....	31
ÇIRAKLIK TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	31
Çıracılık 1986 Türkçe Programı	31
1998 Çıracılık Türk Dili ve Edebiyatı Müfredat Programı.....	39
2001 Çıracılık Türkçe Dersi Öğretim Programı	44
2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı	48
2005 Çıracılık Türkçe Programının Genel Amaçları.....	52
Temel Beceriler.....	54
Eleştirel Düşünme:	55
Yaratıcı Düşünme.....	57
İletişim Becerisi	59
Araştırma-Sorgulama Becerisi	60
Problem Çözme Becerisi.....	61
Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi	62
Girişimcilik Becerisi	63
Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerisi	63
Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Dersi Öğretim Programı Üniteleri ve Süreleri	65
Ölçme ve Değerlendirme	75
2006 İlköğretim Türkçe Öğretim Programı	81
Programdaki Temel Yaklaşım.....	82
Programın Yapısı	83
Genel Amaçlar	83
Temel Beceriler.....	85
Öğrenme Alanları.....	88
Dinleme/İzleme	88
Okuma	95
Konuşma	103
Yazma	109

Dil Bilgisi	114
-------------------	-----

BÖLÜM IV

KARŞILAŞTIRMA	121
----------------------------	------------

Türkçe Öğretim Programlarının Karşılaştırılması	121
Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları.....	121
Programdaki Temel Yaklaşım.....	121
Programın Yapısı	122
Genel Amaçlar	122
Temel Beceriler.....	123
Kazanımlar	124

BÖLÜM V

DERS KİTAPLARI	125
-----------------------------	------------

Ders Kitabı	125
Mesleki Eğitim Merkezleri Türkçe Ders Kitabı.....	128
Türkçe Ders Kitaplarının Fiziksel ve Biçimsel görünümleri	128
Genel Görünüm.....	128
Boyut.....	128
Kapak	129
Kâğıt.....	131
Forma Sayısı:	131
Cilt ve Ciltleme	131
Türkçe Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım.....	133
ders Kitaplarındaki Görseller	139
İçerik	143
Türkçe Ders Kitaplarının Sözcüksel Görünümü	150
Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler.....	151
Çıraklık Türkçe Ders Kitaplarında Düzen	152
Kapak	152
İçindekiler	152
Üniteler.....	153
Kaynakça.....	153
İlköğretim Türkçe 8. (Sekizinci) Sınıf Türkçe Ders Kitapları	153
Genel Görünüm.....	154
Boyut.....	154

Kapak	154
Kâğıt.....	156
Forma Sayısı	156
Cilt ve Ciltleme	156
Dil ve Anlatım.....	156
Türkçe Ders Kitabındaki Görseller	160
İçerik	164
Türkçe Ders Kitaplarının Sözcüksel Görünümü	165
İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler.....	167
İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Düzen.....	173
Kapak	173
İçindekiler	178
Temalar	180
Kaynakça.....	183

BÖLÜM VI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	184
TOPLU SONUÇ VE ÖNERİLER.....	186
Sonuçlar.....	186
Öneriler	188
KAYNAKÇA	192

GİRİŞ

Eğitim insanın hayatı boyunca süren bir faaliyettir. Bu süreçte bireyler birçok davranış değişikliğine, genel kültür bilgisine ve meslek bilgisine sahip olmaktadır. Günümüzde eğitim, ülkelerin stratejik amaçları, belirli öğretim programları doğrultusunda, planlı bir şekilde eğitim kurumlarında verilmektedir. Ancak zorunlu eğitimini tamamlayan bireyler bir üst öğrenim kurumuna etmek zorunda değildirler.

Bir üst öğretim kurumuna devam etmeyen bireyler için devlet, sosyal kurslarla, seminerlerle, meslek kurslarıyla bireylerini toplumsal hayatta varlığını sürdürebilmesi için hizmetler sunmaktadır. Yaygın eğitim faaliyeti olarak adlandırılan bu eğitim günümüzde devletlerin önemli eğitim politikalarından birini oluşturmaktadır.

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı Halk Eğitim ve Mesleki Eğitim Merkezleri, günümüzdeki en önemli yaygın eğitim kurumlarını oluşturmaktadırlar. Bu kurumlarda okuma-yazma kursları, meslek edindirme kursları ve faaliyetleri ile halk eğitimine yönelik hizmetler verilmektedir.

Örgün eğitim kapsamında eğitim-öğretim faaliyetinde bulunamamış bireylere bu merkezler yoluyla birçok genel kültür ve meslek programları ile hizmet verilmektedir. Görgü kuralları, diksiyon, uygulamalı tiyatro, hızlı okuma; bağ yetiştiriciliği, arıcılık, aşçılık, el sanatları gibi kurslarla bireylerin hem genel kültürlerini hem de meslek edinmelerini sağlayıcı programlar, yaygın eğitim merkezlerinde düzenlenmektedir.

Yaygın eğitimin önemli kurumlarından olan Mesleki Eğitim Merkezleri(Çıraklık Eğitim Merkezleri) daha çok meslek edindirmeye yönelik faaliyet gösteren kurumlardandır.

Sanayileşme ile birlikte toplumlarda ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Eğitim de bu değişikliklerden etkilenmiş;

sanayi sektörüne eleman yetiştirmek için mesleki ve teknik eğitime gereken yatırımlar yapılmıştır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının birçoğu örgün eğitim kapsamında yer almaktadır. Sanayi sektörüne kalifiye eleman olarak yerleştirilmek istenen öğrenciler bu kurumlarda mesleki eğitim, genel kültür ve genel yetenek alanında eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler.. Çünkü eğitim sadece örgün eğitim kurumlarında yapılan bir faaliyet değildir. Yaygın eğitim kurumları(Halk Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri vb.) ile kısa ve uzun vadeli meslek edindirme veya mesleğinde daha da ilerleme özelliklerine uygun olarak eğitim-öğretim faaliyetleri yapılmaktadır. Türkiye’de yaygın eğitimin planlı bir şekilde uygulanarak meslek kazandırma kurumlarından olan Mesleki Eğitim Merkezleri, diğer bir adıyla Çıraklık Eğitim Kurumları, önemli bir misyona sahip kurumlardır.

Türkiye’de tarihi Ahilik teşkilatına dayanan bir eğitim sistemi olan çıraklık eğitimiyle ilgili Akkutay (Akkutay, 1991,s.1) şunları söylemektedir:

Çıraklık Eğitimi, hem mesleki hem de yaygın eğitim içerisinde ele alınmıştır. Türkiye’de çıraklık eğitimi, yaygın eğitim içerisinde olgunlaşmış ve sonunda bağımsız bir yapıya kavuşmuştur. Ayrıca yaygın eğitim faaliyetleri uzun zaman mesleki eğitim bünyesinde yer almıştır. Sanayideki kalifiyeli iş gücü ihtiyacının bir kısmı meslek okulları mezunları ile karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak pahalı bir eğitim olması sebebiyle sanayinin talep ettiği elemanlarının tamamının bu yolla karşılanması mümkün olmamıştır.

Günümüzde yaygın eğitim kapsamında faaliyet gösteren Mesleki Eğitim Merkezleri (Çıraklık Eğitim) ilköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş, çeşitli sebeplerle örgün eğitim kurumlarına devam etmeyip çıraklık sistemiyle bir meslek kazanmak ve geleceğini kurmak isteyen gençlerin tercih ettiği bir sistemdir. Günümüzde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Mesleki Eğitim Merkezleri yaygın eğitim faaliyeti içerisinde Halk Eğitim Merkezleri ile birlikte önemli misyona sahiptirler. Örgün eğitim içinde öğretim faaliyetlerini çeşitli nedenlerle sürdürememiş kişilerin kurs, seminer vb. etkinliklerle sosyal ve iş hayatına hazırlayan kurumlar olan yaygın eğitim kurumları, aynı zamanda iş başında eğitim modelinin de önemli bir özelliğini göstermektedir.

Mesleki eğitim merkezlerinde çırak olarak yaygın eğitim faaliyetleri içerisinde bulunan çırak öğrencilerin ders programları incelendiğinde kültür dersleri olarak sadece Türkçe ve Din kültürü dersinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türk Millî Eğitimin Genel amaçlarını ve sosyal hayatta karşılaşacağı diğer durumlarla ilgili bütün ağırlık üç yıllık eğitim süreleri boyunca dört dönem gördükleri Türkçe dersi yüklenmiştir.

Dili kullanma becerisinin insanın her türlü etkinliğinde önemli rolü olduğu bilinmektedir; çünkü insan, kültür alanını ana diline göre ve ana dilinin imkânlarıyla şekillendirir, kendini ve dünya dil aracılığıyla anlamlandırır.(MEB, 2005) Mesleki Eğitim Merkezlerinde Türkçe öğretimi bir dil öğretimi boyutunu aşmış ve aynı zamanda bir kültür öğretimi boyutuna ulaşmıştır. Verilmek istenen kültürel değerler edebi metinler aracılığıyla verilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca dilin, millet hayatındaki rolünü; dilin kültürünün korunması gerektiğini, dil bilincini ve iletişimin temeli olan dili, Türkçe derslerinde çırak öğrenciler kavramaktadırlar. İnsan, hayatının her aşamasında da iletişime muhtaç bir varlıktır. Çıraklık eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde iletişim önemli bir alan oluşturmaktadır.

Örgün eğitim kurumlarında birçok genel yetenek, genel kültür dersleri alan bireyler aynı zamanda ilerleyen dönemlerde iyi birer ana-baba olmaktadır. Örgün eğitim kurumlarına devam edememiş kişiler için bu önemli bir problem olarak görülmektedir. Mesleki eğitim merkezlerinde yetişen çıraklar, ileride aile içi dil eğitimde önemli görevlere sahip kişiler olacaktırlar. Dolayısıyla Mesleki Eğitim Merkezlerinde çırak öğrencilerin aldığı Türkçe Eğitimi ilerleyen yıllarda kişinin dil kullanım becerisine ve aile içi iletişimine katkı sağlayacak bir misyona sahiptir. Aile içinde sağlıklı bir iletişimi sağlamak için örgün eğitim kapsamındaki dil ve anlatım derslerinin, edebiyat derslerinin ve diğer genel yetenek ve genel kültür derslerinin bir birleşimi olarak çıraklık eğitim merkezlerinde Türkçe öğretiminin önemi bir kat daha artmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin (Resmî Gazete Tarihi : 14/02/2006) bazı maddelerinde yaygın eğitimin amaç ve işlevi şu şekilde açıklanmaktadır: Anayasa ve Türk milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun ve bir bütünlük içinde yerine getirilmesi için planlı kalkınma

hedefleri doğrultusunda toplumun özellikleri ve ihtiyaçlarına göre bireylere; bütünleşmeyi güçlendirici ve yurttaşlık görevini bilinçli olarak yapmalarını sağlayıcı, demokrasiyi güçlendirici, kişilerin düşüncelerini, kişiliklerini ve yeteneklerini geliştirici biçimde eğitim çalışmaları yapmak, okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak, çağımızın bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerine uyumlarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak, Türkçe'nin doğru, güzel, etkili ve kurallarına uygun olarak öğretilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması yönünde yurt içi ve ikili anlaşmalar çerçevesinde yurt dışı için öğretim programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, millî kültür değerlerinin korunması, dünya kültürüne açık olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak, toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışmaya yönelik alışkanlıklar kazandırmak, kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak sanayinin ihtiyacı olan iş gücünün yetiştirilmesine yardımcı olmak için meslekî ve teknik içerikli eğitim çalışmaları yapmak.

Görüldüğü gibi Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Türkçe öğretimi ile ilgili hususlarda yer almaktadır. Yine yönetmelikte kültürel değerlerin kazandırılması ile ilgili ifadeler de bulunmaktadır. Bunların kazandırılmasında da en önemli rolü Türkçe dersleri üstlenmektedir. Dil, iletişimi sağlayan, kültürü koruyup, aktaran bir misyona sahiptir. Çıracak öğrenciler için yukarıda sayılan değerleri kazandıran ders ise Türkçedir.

İlköğretimi başarıyla bitiren bir öğrenci, sekiz yıl boyunca Türkçe'yi, öğrenmekte, ana dilinin tadına varacak edebi eserleri görmekte; bu eserler yoluyla da ana dilinin imkânlarını, ifade gücünü ortaya koyarak dil ve kültürü Türk Millî Eğitiminin amaçlarına uygun kazanmaktadır. İlköğretimi başarıyla bitiren bir öğrencinin Türkçe dersinin genel amaçlarını kavramış olarak mezun olduğu düşünülmektedir.

Çıracak öğrenciler ise en az ilköğretim okulundan mezun olan kişilerdir. Üç yıl süreyle Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim gören çıracak öğrenciler, kalfa olarak mezun olmaktadır. Bu süre içerisinde ise iki yıl boyunca haftada iki saat Türkçe derslerini görmekteyler. Ancak, lise müfredatına denk gelecek edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin programına uygun olarak Türkçe dersleri görmemektedirler. Dört

dönem halinde çırak öğrencilere verilen Türkçe derslerinde, iletişim, dil ve kültür, tartışma, kelime bilgisi, cümle bilgisi, paragraf bilgisi, anlatım özellikleri, manzum yazılar, mensur yazı konuları işlenmektedir.

İlköğretim okulları müfredatı incelendiğinde zaten bu konuları öğrenciler görmüş ve bu kazanımları almışlardır. Oysa Türk edebiyatı dersi ile dil ve anlatım dersinin müfredatına uygun olan dil öğretimi konuları kısmen ve yetersiz bir içerikle verilmektedir. Ayrıca dilin özellikleri metinlerle takip edilir. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe derslerinin içerik olarak tatmin edici metinlerin bulunduğunu söylemek zordur. Ders kitaplarındaki metin sayısı oldukça azdır.

Türkçe derslerinin içerik boyutu da ayrı bir özellik göstermektedir. Özellikle 2005 program değişikliklerinden sonra edebiyat ile dil ve anlatım derslerinin içerisindeki metinlerin sınıflandırılması da değişmiştir: Güzel sanatlar ve edebiyat, coşku ve heyecanı dile getiren metinler, olay çerçevesinde oluşan metinler, anlatmaya bağlı edebi metinler, göstermeye bağlı edebi metinler, öğretici metinler, tarih içinde Türk edebiyatı, edebiyatla sosyal, siyasi hayatın ilişkisi, cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı gibi konular ilköğretimden sonra eğitim-öğretim hayatına devam eden öğrencilerin dil ile ilgili derslerdeki konulardır.

Çırak öğrenciler için hazırlanan Türkçe Öğretim Programında, Türkçe öğretiminin temel amacı şu şekilde açıklanmaktadır: Atatürk ilke ve inkılapları ile Anayasa ve Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki hükümler doğrultusunda eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmektir.(MEB, 2005) Meslek hayatı boyunca üreten, ürettiğini etkili bir biçimde sunabilen; olaylara eleştirel bir gözle bakabilen, bilgiyi sorgulayan mesleki eğitim merkezi öğrencilerine bütün bu değerleri ve bu değerlerin temel dil becerilerini Türkçe derslerindeki kazanımlarda kazanmaktadırlar. Onun için Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe eğitimi ve öğretimi eksen ders niteliği taşımaktadır. Bu kadar önemli bir dersin programının bu zamana kadar akademik bir şekilde incelemesi yapılmamıştır.

Örgün eğitim kapsamında dil ve dil becerileri ile ilgili kazanımları kazanan bireyler, yaygın eğitim kapsamında ise Mesleki Eğitim Merkezlerinde Türkçe

derslerinde bu becerileri kazanmaktadırlar. Dolayısıyla çıraklık eğitiminde uygulanan Türkçe programlarının dikkatli ve titiz bir şekilde hazırlanması; Türkçe eğitimi öğretimi bölümlerinde görevli akademisyenler tarafından gözden geçirilmesi gerekmektedir. Oysa Çıraklık Eğitim Merkezleri tarihi incelendiğinde 1986'dan bu yana programların sık sık değiştiği; Türkçe programının tam olarak istenilen düzeyde uygulanmadığı gözükmektedir. 1986 Türkçe Öğretim Programı 1998'de; 1998 programı 2001'de; 2001 programı ise 2005'te kaldırılarak yeni Türkçe Öğretim programları uygulanmaya konulmuştur. Ayrıca 1986 programında Türkçe Öğretim Programı; 1998'de Türk Dili ve Kompozisyon Öğretim Programı; 2001'de Türkçe Öğretim Programı adını almıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere çıraklık eğitimde Türkçe öğretimi daha bir sisteme oturtulamamıştır.

Programın içeriği incelendiğinde ise konu dağılımlarına verilen yüzdeler oranların ise Çırak öğrenciler için uygun olmadığı belirtilmelidir. İletişim, dil-kültür ünitesi Türkçe öğretiminin en önemli ünitelerinden biridir. Oysa 2005 Türkçe programında %25'lik bir dilim ayrılmıştır. Kelime bilgisi ünitesinin bile %43,75'lik bir diliminin olduğu düşünülürse programdaki ünitelerin dağılımında sorunların olduğu görülmektedir.

1986 yılında kurulması kararlaştırılan çıraklık eğitim merkezlerinde uygulanan Türkçe Dersi Programının en büyük sıkıntısı ise zamandır. Üç yıllık bir eğitimden geçen çırak öğrenciler sadece iki yıl, haftada iki saat Türkçe dersleri görmekteyiz. 1998 programında ilk yıl hafta da iki saat; ikinci yıl bir saat olarak planlanmış; 2001 programında ise iki yıl içinde haftada ikişer saat olarak uygulama değiştirilmiştir. Şu andaki programda da iki yıl boyunca haftada ikişer saat olmak üzere Türkçe dersleri verilmektedir. Oysa program incelendiğinde bu sürenin yeterli olmadığı gözükmektedir.

Çıraklık ve mesleki eğitimin temel ilkelerinden biri, gençlere ve yetişkinlere ortak bir genel kültür kazandırmak suretiyle onlarda kişi ve toplum sorunlarını tanıma ve çözüm yollarını üretme; ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunma bilincinin kazandırılmasıdır. Bu bilinci ise çıraklık eğitimde kazandıracak tek dersin Türkçe olduğu görülmektedir. Dolayısıyla buralardaki Türkçe derslerinin iyi bir program doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir.

Çıracak öğrenciler için hazırlanan Türkçe Öğretim Programının temel hedeflerinden biri de iletişimdir. Mesleki eğitim merkezlerinde bu işin yükünü Türkçe dersleri sadece iki yıl almış; ustalık eğitiminde Türkçe, dil anlatım, edebiyat gibi herhangi bir ders konulmamıştır. Ayrıca öğrenme hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Yaygın eğitim kurumlarında eğitim-öğretim hayatına devam eden bireyler bu faaliyeti daha çok okuma ile gerçekleştirmektedir. Yine etkili dinleme Türkçe dersinin diğer bir beceri alanıdır. Oysaki kalfaların ustalık eğitimlerinde herhangi bir Türkçe, dil ve anlatım veya edebiyat dersleri bulunmamaktadır.

Ustalık belgesini almış bir kişinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ile donanmış olması gerektiği düşünüldüğünde mesleki eğitim merkezlerinde Türkçe öğretimi bir kat daha artmaktadır.

Meslek ağırlıklı bir program uygulanan ustalara, Türkçe öğretimi ve dil bilinci açısından herhangi bir ders verilmemektedir. Usta öğreticilik kursunda sadece Eğitimde İletişim ve İletişim Araçları adlı ders, dilin temel işlevi olan iletişimi ele almaktadır. Oysa usta öğretici yakındaki aday çıracak veya kalfa ile sağlıklı bir iletişim kurmak için Türkçe eğitimi ve öğretiminin temel becerileriyle donanmış olmak zorundadır. Usta öğretici aynı zamanda iş başında öğretim görevini yapan kişidir. Ana dilinin imkânlarını, temel becerilerini bilmeyen bir usta öğreticinin iyi bir çıracak veya kalfa yetiştirmesi düşünülemez. Çünkü çıracak veya kalfalar günün neredeyse büyük bir bölümünü usta öğrencinin yanında geçirmektedirler. İyi bir dil eğitimi almamış usta öğreticinin de iyi bir eğitim vermesi düşünülemez.

Görüldüğü gibi çıraklık eğitim kurumlarının çıracık öğrenci yetiştirme özellikleri incelendiğinde, çıraklık eğitimin günümüzde önemli kurumlardan biri olduğu gözükmektedir. Buradan yetişenlerin Çıraklık Eğitim ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün yaptığı araştırmada büyük bir oranının ilköğretim okulu mezunu olduğunu görülmektedir.

Tablo- 1 Ülke Geneli Mesleki Eğitim Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler (2008-2009 Öğretim Yılı Sonu İtibariyle)

	İL SAYISI	MERKEZ SAYISI	MESLEK ALANI SAYISI	MESLEK SAYISI	PERSONEL		.DURUMU		BELGE ALAN		TOPLAM BELGE ALAN			
					ÖĞRETMEN	UCRETLİ USTOĞRETİCİ	KADROLU UST. ÖĞRET.	TOPLAM	UST.ÖGR T. BELGESİ ALAN	USTALIK BELGESİ ALAN		KALFALIK BELGESİ ALAN	İŞYERİ AÇMA BELGESİ ALAN	
	81	317	18	145	3554	177	45	4809	16289	32292	52037	4117	104735	
MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ	ÖĞRENİMLERE		GÖRE SAYILAR		TOPLAM		İLKÖĞRETİM MEZUNU		LİSE MEZUNU		MESLEK LİSESİ MEZUNU		YÜKSEK OKUL MEZUNU	
	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
					150721	34195	140385	28553	7853	4627	1583	742	541	632
	YAŞLARA GÖRE		SAYILAR		TOPLAM		15-22		23-44		45 VE ÜSTÜ			
	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
					150721	34195	114030	23740	30129	10179	593	239		
ÖĞRENCİ	TOPLAM		ERKEK		KIZ									
Aday Çırak	260		236		24									
Kalfa	53793		45261		8532									
Çırak	130863		105224		25639									
Toplam	134916		150721		34195									

Bir üst eğitim kurumuna devam edemeyen çırak öğrenciler, bu kurumlardaki temel genel kültür ve genel yetenek derslerinden yararlanamamaktadırlar. Çıraklık Eğitim Merkezlerin Türkçe Programında da belirtildiği gibi:” Tüm derslerin eksenini oluşturan temel bir disiplindir.” ifadesiyle de Türkçe eğitiminin önemi tartışılmaz hâle gelmiştir. Dolayısıyla buralardaki Türkçe programlarının içerik açısından; ders kitaplarının da Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlarına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Yine yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere ilköğretimden mezun olan kişiler çırak olarak sosyal hayata başladıktan sonra ileride toplumun önemli yapılarından olan esnaf teşkilatının önemli üyelerinden olacaklardır. Çalışmamızı yaparken de ilköğretim Türkçe programları ile Mesleki Eğitimin Türkçe programlarını karşılaştırmalı olarak vermek uygun görülmüştür. Çünkü ilköğretim

Türkçe programları artık belli bir düzeye ulaşmış; günümüzün eğitim anlayışına uygun olarak hazırlamıştır. Karşılaştırmalı olarak yaptığımız bu çalışmada Çıracılık Eğitimde uygulanan Türkçe programlarının özelliklerinin veya eksikliklerinin daha iyi ortaya çıkacağı gözükmemektedir. Ayrıca ilköğretim programları ile ilgili tarihimizde birçok akademik çalışma, kurultay, sempozyum yapılmıştır. Bize fikir vermesi açısından ilköğretim programıyla çıracılık Türkçe programlarının karşılaştırılması ve bu sayede çıracılık eğitiminde uygulanan Türkçe programının temel özelliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim programlarını ve ders kitaplarını incelemek ve işlevselliğini ilköğretim Türkçe Öğretim programı ve ders kitaplarıyla karşılaştırarak ortaya koymaktır. Bu çalışmada çıracılık eğitimindeki Türkçe öğretim programları olan 1986, 1998, 2001 ve 2005 incelenecektir. Çıracılık eğitimdeki Türkçe programlarının yapısı, özellikleri ortaya konulacak ve artık belli bir standarda ulaşmış olan ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretim programı ile karşılaştırılması yapılacaktır. Yine çıracılık eğitimi ders kitapları inceleme alanı olarak belirlenmiş ve ders kitabının programa uygunluğu, özellikleri incelenmiş ve ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarıyla karşılaştırılması inceleme alanı olarak belirlenmiştir.

Problem Cümlesi

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programları ile ders kitaplarının yapısı nasıldır?

Alt Problemler

1. Mesleki Eğitim Merkezi (Çıracılık Eğitim) Türkçe Öğretim Programlarının tarihçesi nedir?
2. Çıracılık 2005 Türkçe Öğretim Programının yapısı nasıldır?
3. Çıracılık Türkçe Ders Kitaplarının Program ile uygunluğu nasıldır?
4. İlköğretim Türkçe Öğretim Programının yapısı nasıldır?
5. İlköğretim Türkçe ders kitabının yapısı nasıldır?
6. Çıracılık eğitim Türkçe Öğretim Programı ile İlköğretim Türkçe Öğretim Programlarının karşılaştırılmasıyla ortaya ne gibi sonuçlar çıkmıştır?

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çıraklık Eğitim Merkezleri (Mesleki Eğitim Merkezleri)

Çıraklık Eğitim Merkezlerin yapısına geçmeden önce, tarihine kısaca bakmak gerekmektedir.

Mesleki Eğitim Merkezleri sanayiye usta-çırak ilişkisine dayalı olarak eleman yetiştiren; işbaşında öğrenme amacı ile oluşturulan kurumlardır. Bu kurumların tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Çıraklık ile ilgili bilgilere Babil-Hammurabi Kanunları'nda, Çin, Roma ve Yunan tarihine ait yazılı belgelerde rastlanmaktadır.

Anadolu'da Çıraklık Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Yüzyıllarca Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatını etkileyen; bu hayatın düzenlenmesinde etkin rol oynayan, Anadolu'nun gelişmesinde manevi güç olan bir kurum olan Ahilik, Türk toplumun önemli kurumlarından birisi olarak tarihte yerini almıştır. *“Ahi” kelimesi Arapça “Kardeş” manasına gelmektedir. Ancak Divanı Lügati't Türk'te Ahi kelimesinin eli açık, cömert manasında “akı'dan” geldiği kaydedilmektedir* (Ekinci, 1989, s.5).

Ahilik, sanat ve meslek sahibi kişilerin ekonomi, sosyal ve kültürel hayatını düzenleyen, sanat ve meslek sahibi kişilerin gereksinimlerini karşılayan, pratik bilgilerini geliştiren, örf ve adetlerin canlı bir şekilde yaşanmasını sağlayan bir düşünce sistemidir. Atalarımızın güzel bir teşbihle ifadesi de ahiliğin anlamını ortaya koymak bakımından önemlidir: “Ahilik, bir tomurcuk kadar taze, ipek gibi yumuşak, deniz gibi engin akıcı, yaratıcı, yaşatıcıdır.” İnsan sevgisinin, insan eğitiminin önemli kurumdan olan ahilik, esnaf teşkilatı içerisinde bir yardımlaşma kuruluşudur.

Ahilik bir teşkilattır. Kendi sistemleri içerisinde Anadolu'da varlığını 19. yüzyıla kadar sürdürmüş, daha çok küçük esnaflar için her türlü faaliyetleri düzenleyen bir kurumdur. *Ahilik, küçük esnaf, usta ve çırakları içine alan,*

mesleklerini doğruluk, dürüstlük prensiplerine uygun olarak yapmalarını ve ayrıca eğitim görmelerini hedefleyen bir teşkilattı (Turan, 1996, s.26) Yapılan bu tanımdan da anlaşılacağı üzere Ahiliğin en önemli görevlerinden biri de eğitimidir.

İktisadi ve toplumsal hayatta önemli bir fonksiyonunu yerine getiren ahilik teşkilatının ilk defa Abbasi halifesi en-Nasr Lidinillah rehberliğinde tüm İslam toplumlarında kurulmaya başladığı görülmektedir. Halife en Nasır Lidinillah (1180-1225) halifeliğin tekrar kuvvetlenmesi için bu yolda çok çaba sarf ederek böylece İslam dünyasını Haçlı ordularına karşı teşkilatlandırmış oluyordu. (Turan, 1996,s.27)

Anadolu’da Çıraklık Eğitim

13. yüzyıl başlarındaki Moğol istilası, Anadolu’daki bütün hayatı değiştirmiş, sosyal, ekonomi ve kültürel hayatı durdurma noktasına getirmiştir. 13. yüzyılın başlarında Moğol işgalinden kaçan esnaf ve sanatkârlar Anadolu’ya akmıştır. Bunlar, Anadolu’nun ekonomik ve sosyal yaşantısında önemli değişiklikler yapmışlardır. Anadolu’ya göç edenler, Anadolu’nun siyasi bunalımından etkilenmişlerdir. Anadolu’ya yerleşenler Bizans’a ve Moğollar’a karşı mücadele etmişler.

1175 yılında Horasan’ın Hoy kentinde doğan Nasir’ud-din Mahmut el Hoyi (Ahi Evran) bu ortamda 1206 yılında Anadolu’ya göç etmiştir (Akkutay,1991, s.10).

Önceleri dericilik ile ilgili sanatların, daha sonra da bütün sanatların “piri” olarak kabul edilen Ahi Evran, ailesi ile birlikte önce Konya’ya, oradan Denizli ve Kayseri’ye gitmiş, daha sonra da Kırşehir’e yerleşmiştir (Ekinci, 1989, s.24).

Ahi Evran önce bir demircinin yanında çalışmaya başlamıştı. Daha sonra debbağlık (dericilik) sanatına girerek bu meslekte müstesna bir kabiliyeti olduğunu göstermiş, çalışkanlığı ve kabiliyeti sayesinde iki yılda kalfalığa geçmiştir. Ahilik konusunda ise kendisine Ahi Mahmud ders vermiştir (Ekinci, 1989, s.24). Anadolu’da esnafların işlerini düzelmeyen ahilik kurumunun temelleri böylece atılmış oluyordu.

Ahilik, Osmanlı devletinin kuruluşu sırasında önemli rol oynamıştır. Devletin kuruluşu sırasında askeri bir güç olarak da ahilerden faydalandığı bilinmektedir. Kuruluş devrinde fetihlerde ve her türlü faaliyetlerde bulunan Ahilik Fatih

zamanında merkezi otorite kesin olarak sağlandıktan sonra esnaf teşkilatı olarak Osmanlı toplumunda yerini almıştır.

Tanzimat'a Kadar Olan Dönemde Çıraklık Eğitimi

Osmanlı imparatorluğunun kuruluş yıllarından Tanzimat'a kadar olan devrede çıraklık eğitimi ile ilgili önemli adımlar atılmıştır. İlk başlarda ahi teşkilatı olarak oluşturulan gruplar daha sonra Lonca teşkilatı adı altında devam etmiştir.

Ahilik teşkilatı güçlü ve çok yönlü bir yapıya sahip kuruluştur. Osmanlı toplumunda ahilik teşkilatında belli süre çalışan yamaklar, çırak olarak iş hayatına devam ettikten sonra kalfa ve daha sonra usta hiyerarşisi içerisinde kademeli olarak yükselirlerdi. Yamak ve çırakların 10 yaşından küçük olması gerektiği ahilik teşkilatı tarafından belirlenmiş, yamak ve çırakların işe devamının velisi tarafından sağlanması kararlaştırılmıştır.

Ahilik, Anadolu'da 20. Yüzyılın başlarına kadar, toplumun her yönünü etkilemiştir. 1861 yılında ticarete tekelciliğin, ticaret ve sanayide gelişmeyi önlediği gerekçesi ile ve bir padişah fermanı ile kısmen, 1912 yılında da yasayla ortadan kaldırılmıştır.

Tanzimat Döneminde Çıraklık Eğitimi

Osmanlı devletinde sanayi inkılâbının etkisiyle ve sanayi inkılâbına tepki olarak sanayi alanında ilk okul 1848 yılında kurulmuştur. Çırak yetiştirme konusunda önemli bir başka gelişme 1865 yılında Yusuf Ziya Bey tarafından çıraklık okulunun açılmasıdır. Bu okullarda iki saat teorik ders gören öğrenciler öğleden sonra işyerlerinde terzilik, kunduracılık, demircilik, matbaacılık, debbağcılık ve dokumacılık iş kollarında pratik eğitim görmekteydiler (Akkutay, 1991,s.22-23).

Tanzimat dönemindeki çıraklık okulları bugünkü mesleki eğitim merkezlerinin işletmelerle işbirliği arasındaki ilişkiye benzemektedirler. O dönemdeki diğer bir gelişmede çıraklık eğitimi ile ilgili faaliyet göstermek üzere "Talim ve Terbiye Cemiyeti'nin" kurulmasıdır. Bu dönemde, insan sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili tedbirlerin alınması uygulamaları dikkati çekmektedir.

Cumhuriyet dönemine kadar çıraklık eğitimi ile ilgili önemli bir gelişme de, 1921 tarihli ve 151 sayılı Ereğli Havzai Fehmiyesi Maden Amelesinin Müteallik Kanun çocukların iş güvenliği açısından önemli bir adım olarak nitelendirilebilir. Bu Kanun ile çocuklar ve gençlerin maden ocaklarında çalışmaları yasaklanmıştır.

Cumhuriyet Döneminde Çıraklık Eğitimi

Cumhuriyet dönemiyle birlikte ülkede her alanda toplu bir kalkınma girişimi başlatılmıştır. Ekonomik alanda da birçok kanunlar çıkarılmış ve ekonomik gelişmenin yolu açılmaya çalışılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından sonra 17 Şubat 1923'te 1. İktisat Kongresi toplanmış sanayi ile ilgili adımlar atılmıştır. Bu kongre 14 yaşından küçük çocukların çalışma yaşamı ile ilgili ilk adımlar atılması yönüyle önemlidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında tekstil, kâğıt, cam gibi sanayi kolları açılmış; ancak kısa sürede açılan bu sanayi dallarına eleman bulunmakta zorlanılmıştır. Kısa sürede ve ihtiyaç duyulan sayıda meslek sahibi işgücünün yetiştirilmesi için müracaat edilebilecek tek yol yaygın eğitim kurumları olmuştur

Bu aşamada yeni kurulan devletin birçok alandaki ara eleman ihtiyacı, çıraklık eğitimi ile karşılanmaya çalışılmıştır. 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresinde Atatürk, mesleki eğitim ile ilgili görüşlerini ifade ederek bu alana son derece önem vermiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında genel olarak mesleki eğitimin önemi üzerinde durulmuş, Mecliste yapılan toplantılarda, hükümet programlarında mesleki eğitim ile ilgili çalışmaların hızlanması ve ülkenin kalkınması için önemli bir adım olduğu dile getirilmiştir.

14 Ağustos 1942 tarihinde "Mesleki Teknik Okullar Açılması ve Mevcutların Büyütülmesi Hakkında Kanun Tasarısı, görüşülürken Hasan Ali Yücel yaptığı konuşmada yaygın eğitimin aynı zamanda bir bilgi birikimi olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle mesleki eğitimin yurdun en ucra köşelerine kadar götürülmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Böylece Türk Milleti teknolojiye aşina olacak ve teknoloji üzerinde düşünür hale gelecektir (Akkutay, 1991,s.33).

Cumhuriyet döneminde yapılan tüm gelişmelere rağmen mesleki eğitim sadece sanat kazandırma amacı ile gelişmesi sağlanmıştır. Eğitimin

yaygınlaştırılması, okuma-yazmanın arttırılması, öğretmen ihtiyacının karşılanması Cumhuriyet döneminde başlıca eğitim sorunları olurken mesleki eğitim bu sorunların gölgesinde kalmıştır.

1963 yılı icra planında çıraklık kanunun çıkarılması öngörülmüş ve hazırlanan 1591 sayılı Çıraklık Kanını 1972 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmişse de Cumhurbaşkanıca yeniden görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine iade edilmiştir (Akkutay, 1991,s.78).

Tasarı yeniden gündeme getirilmiş ve 5.7.1977 tarihinde 2089 sayılı Çırak, Kalfa, Ustalık Kanunu olarak Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2089 Sayılı Çırak, Kalfa, Ustalık Kanununun getirdiği birçok yenilikler vardır. Çırak olma yaşı en az 12 en fazla 18 olarak belirtilmiştir. Yine bu kanunla sözleşme yapmanın zorunluluğu ortaya konulmuş, çırağın iki aydan fazla işyerine gitmemesi, sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi gibi yenilikler getirmiştir.

2089 sayılı kanun çırağın mali haklarını da güvence altına alan bir kanundur. Çırağın alacağı ücretin, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı Sosyal Sigortalar Kanununun uygulanması diğer yeniliklerdendir.

Kanun, birçok yenilik getirirse de çıraklık eğitimi açısından bazı olumsuz özellikler de taşımaktadır. Akkutay'ın Türkiye'de Çıraklık Eğitimi adlı çalışmasında, çırakların sosyal güvenlik haklarından kaynaklanan mali külfetinin işverene yüklenmesi, kalifiyeli işgücü konusunda yeterli ilginin görülmeşi, çıraklık eğitiminin kurslar açılması şeklinde düşünülmesi, teşkilatlı bir yapıya gidişatın olmaması, çıraklık eğitimini denetleyecek mekanizmanın bulunmayışı bu eğitimin yerleşmesini zorlaştırmıştır (Akkutay, 1991, s.81).

Çıraklık eğitimi ile ilgili en büyük gelişme 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunudur. Türkiye Cumhuriyetinin dışa açılmasıyla birlikte başlayan gelişmeler ve 1950'den sonraki sanayi alanındaki gelişmelere paralel olarak 1960'larda ve 1970'lerde çıraklık ile ilgili konular gündeme gelmiş, bazı kanunların içinde kısmen bu konulara değinilmiş; 1977'de 2089 Sayılı Kanun ile çıraklık eğitim sistemli hale getirilmeye çalışılmıştır. 1980 sonrası dünyaya açılan Türkiye, dış

pazarda kaliteyi arttırmak ve ucuz maliyet için çıraklık eğitim sistemini güçlendirmeye önem vermiştir.

2089 Sayılı Kanunun aksayan yönlerini kapatmak, çıraklık eğitimin belli bir sistem içerisinde işlemlerini sağlayan bir kanun hazırlanarak 19.06.1986 yılında 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkartılmıştır.

Bu Kanun ile çıraklık eğitim sistemi belli bir kurala bağlanmış, çıraklığın tanımı, çıraklık ile ilgili kurulların görevleri, çıraklık, kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik eğitimi; çırağın sosyal ve mali hakları gibi konular kanun ile sistemli hale getirilmiştir.

1986'dan sonra Türkiye'de Çıraklık Eğitim Merkezleri giderek artmış; ders programları günün şartlarına göre düzenlenmiş bir eğitim ile eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmüştür.

Çıraklık Eğitimiyle İlgili Temel Kavramlar

Aday Çırak: Çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğinin ön bilgileri verilen kişiyi,

Çırak: Çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştirilen kişiyi,

Kalfa: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiyi,

Usta: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümlenebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişidir.

Usta Öğretici: Ustalık yeterliğini kazanmış; aday çırak, çırak, kalfa ile meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrenci/kursiyerlerinin iş yerindeki

eğitiminden sorumlu, meslekî eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan, usta öğreticilik belgesi sahibi olan kişiyi, ifade etmektedir.

Hızla kalkınan ve sanayileşen ülkemizde eğitim, kalkınmanın en etkili ve temel araçlarından biri olarak kabul edilmiştir. Her yıl sayıları milyon ile ifade edilen gencimiz eğitim ordusuna katılmakta ve bu durum her geçen gün daha fazla imkân ve kaynakları eğitime ayırmamızı gerektirmektedir.

Sanayileşmede en önemli unsurlardan biri de bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına sahip, yüksek verimi gerçekleştirecek insan gücünün yetiştirilmesidir. Bu sebeple, sanayinin gelişmesinde bir alt yapı yatırımı olan mesleki ve teknik eğitime gerekli önemin verilmesi ve bu sistemin etkinliğinin artırılması zorunlu bulunmaktadır.

Günümüzde, meslekî ve teknik eğitimde sadece okul sistemiyle kalifiye meslek elemanı yetiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu eğitimde, okul ve işyerinin ortaklaşa görev, yetki ve sorumluluk alacağı bir sistem hedeflenmektedir (<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.html>).

Zorunlu temel eğitimini tamamladıktan sonra, gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle meslek öğrenmek isteyen 15 yaş ve üzerindeki vatandaşlarımızın teorik ve pratik mesleki eğitimlerinin bir programa göre yapılmasını sağlayarak, onları ülkenin ihtiyaç duyduğu becerili işgücü haline getirmek, çıraklık eğitiminin temel amacıdır.

Çıraklık eğitimi ile ayrıca;

- İş hayatında çalışma disiplininin sağlanması,
- Çırak öğrencilerin sosyal güvenlik kapsamına alınması,
- Ülke çapında mesleki standartların sağlanması,
- İşyeri açmanın belli bir düzene bağlanması,
- Meslek analizine dayalı olarak günümüzde geçerli mesleklerin belirlenmesi,
- Yapılan işlerin kalite ve veriminin yükselmesi,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin yaygınlaştırılması,

gibi amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu eğitimi tamamlayan vatandaşlarımız:

- İyi bir vatandaştan beklenen davranışları kazanacak,
- Çeşitli mesleklerdeki ortak iş ve işlemleri öğrenecek,
- Çalışma disiplininin anlam ve önemini kavrayacak,
- Ortak bir genel kültür edinecek,
- Çalışma hayatına uyum sağlamaya yardımcı olacak tutum ve davranışlar kazanacaklardır (<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.html>).

Çıraklık ve Meslekî Eğitimin İlkeleri

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinde çıraklık ve mesleki eğitimin temel ilkeleri şu şekilde açıklanmıştır:

- a) Kurumların işlevlerinin, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun ve bir bütünlük içinde yerine getirilmesi,
- b) Kalkınma plânları, hükümet programları ve millî eğitim şûrası kararlarında yer alan hedefler, ilkeler ve politikalara uygun olarak insan gücü, eğitim ve istihdam ilişkilerinin sağlıklı, dengeli ve dinamik bir yapıya kavuşturulması,
- c) Gençlere ve yetişkinlere ortak bir genel kültür kazandırmak suretiyle onlarda kişi ve toplum sorunlarını tanıma ve çözüm yollarını üretme; ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunma bilincinin kazandırılması,
- ç) Meslekî ve teknik eğitim alanında, yerel yönetimler, ilgili oda, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluş temsilcileri ve sivil toplum örgütlerinin eğitim yönetimi karar süreçlerine katılım ve katkılarının sağlanması, uygulama ve iş birliğinin kurumsallaştırılması,
- d) Eğitim binalarının fiziki kapasiteleri ile personel, donatım ve diğer olanaklarının en etkin ve verimli biçimde kullanılması amacıyla meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarının öncelikle Bakanlıkça belirlenecek küçük yerleşim birimlerinden başlanmak üzere merkezler olarak yapılandırılması,
- e) Örgün, çıraklık ve yaygın meslekî ve teknik eğitimle her bireye ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bilgi, beceri, tutum, davranış ve iş alışkanlıklarının kazandırılması,

- f) İş ve hizmet alanlarında gereksinim duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, sürekli eğitimle meslekî bilgi ve becerilerinin güncelleştirilmesi ve uygulanan programlarla girişimcilik bilincinin kazandırılması,
- g) Öğretim programlarının bütünlüğü ve devamlılığı içinde kurumların bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile ilişkilendirilmiş meslekî ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulması, yüksek öğretim kurumları ile her alanda iş birliği yapılması ve ortak çalışmaların yürütülmesi,
- h) Meslekî eğitim almış olanların alanlarında istihdamlarının sağlanması,
- ı) İstihdam edilenlerin, uluslar arası standartlara ve performanslarına göre geliştirme ve uyum kurslarıyla eğitim düzeylerinin yükseltilmesi,
- i) Meslekî ve teknik eğitim sürecinde teknolojinin etkin ve verimli kullanılarak eğitimin çağdaş, bilimsel ölçütlerde ve yüksek nitelikte sunulması,
- j) Eğitim, üretim ve hizmette uluslar arası standartlara uyulması ve meslekî eğitimde belgelendirmenin özendirilmesi,
- l) Eğitimin modüler programlarla yapılması, yaşam boyu öğrenim ve sürekli meslekî eğitimin bireylere benimsetilmesi,
- k) Her ortamda kazanılan yeterliklerin değerlendirilmesi ve belge bütünlüğünün sağlanması,
- m) Öğretim sürecinde bilimsel düşüncenin, üretkenliğin, insana ve doğaya ilişkin sevgi ve estetik değerlerin esas alınarak plânlı ve zaman yönetimine ilişkin yaklaşımların benimsenmesi,
- n) Ekibin birer üyesi olan yönetici, öğretmen, öğrenci ve velinin çevreyle olan ilişkilerinde gönüllülük, karşılıklı sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü ve görgü kurallarına uygun davranışların ön plânda tutulması,
- o) Değerlendirmelerin objektif olarak yapılması, başarının teşvik edilmesi, desteklenmesi ve ödüllendirilmesi,

- ö) Yetki ve sorumlulukların gönüllü olarak paylaşılması, iletişim kanallarının açık tutulması,
- p) Yönetici ve öğretmenlerin, kurum ve işletmede eğitim lideri olması,
- r) Eğitim-öğretimde ders dışı etkinliklerin de eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi ve değerlendirilmesi,
- s) Meslekî rehberliğin etkin olarak sürdürülmesi, teknolojik gelişmelerin sürekli olarak izlenmesi,
- ş) Her türlü iş ve işlemin elektronik ortamda yürütülmesi, izlenmesi ve saklanması,
- t) Meslekî ve teknik orta öğretim programları ile bu programların devamı niteliğindeki meslek yüksekokulları arasında program bütünlüğünün sağlanması temel ilkedir (Meslekî Teknik Eğitim Yönetmeliğinin 5. Maddesi).

Günümüzde Çıraklık Eğitimi

Çırakların eğitimi, hem pratik eğitim yani iş başında eğitim, hem de teorik eğitim şeklinde yürütülür. Çıraklar, meslek dallarının özelliklerine ve en son ayrılmış olduğu eğitim kurumunun özelleri ve süresi dikkate alınarak, iki veya üç yıl olarak eğitim alırlar. Çıraklar, haftada sekiz saatten az olmamak üzere de Mesleki Eğitim Merkezlerinde teorik eğitime alınırlar.

İlköğretimi bitiren bir kişi mesleki eğitim merkezinde üç yıl süreyle eğitim aldıktan sonra kalfa olur. Ancak ortaöğretim ve yüksek öğretim kurumlarından birini bitirenler için bu süre kısalmakta; bu kişiler bazı derslerden muaf olmaktadır.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim süreleri iki ve üç yıl olanlar için haftalık ders çizelgesi aşağıdaki gibidir:

Tablo- 2 Çıraklık Donemi Genel Bilgi Ve Meslek Dersleri Haftalık Ders Çizelgesi (Eğitim Süresi 2 Yıl Olan Meslek Dalı Eğitim Programları İçin) (2005-2006)

DERSLER	1. DONEM	2. DONEM	3. DONEM	4.DÖNEM	TOPLAM
TÜRKÇE	2	2	-		64
MATEMATİK VE MESLEK MATEMATİĞİ	2	2	-		64
İŞLETME BİLGİSİ VE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ	-	-	2	-	32
DİN KÜLTÜRÜ VE MESLEK AHLAKI	-	-	-	1	16
MESLEKİ BİLGİSAYAR	-	-	-	1	16
GENEL BİLGİ DERSLERİ TOPLAMI	4	4	2	2	192
MESLEK/DAL DERSLERİ TOPLAMI	6	6	8	8	448
GENEL TOPLAM	10	10	10	10	640

Tablo- 3 Çıraklık Donemi Genel Bilgi Ve Meslek Dersleri Haftalık Ders Çizelgesi (Eğitim Süresi 3 Yıl Olan Meslek Dalı Eğitim Programları İçin) (2005-2006)

DERSLER	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM	TOPLAM
TÜRKÇE	2	2	2	2	-	-	128
MATEMATİK VE MESLEK MATEMATİĞİ	2	2	2	2	-	-	128
İŞLETME BİLGİSİ VE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ	-	-	-	-	2	2	64
DİN KÜLTÜRÜ VE MESLEK AHLAKI	-	-	-	-	1	1	32
MESLEKİ BİLGİSAYAR	-	-	-	-	1	1	32
GENEL BİLGİ DERSLERİ TOPLAMI	4	4	4	4	4	4	384
DAL MESLEK DERSLERİ TOPLAMI	6	6	6	6	6	6	576
GENEL TOPLAM	10	10	10	10	10	10	960

Kalfaların Ustalık Eğitim

Çıraklık Eğitim Merkezlerinde kalfalık belgesini almaya hak kazanan kişi, ustalık eğitimine yazılır. Kalfalar, aşağıdaki derslerden ustalık eğitimine tabi tutulurlar:

Kalfaların Ustalık Eğitim Programı

DERSLER	SÜRE (SAAT)
1. İnsan Sağlığı ve İş Güvenliği	32 Ders saati
2. İş ve İnsan İlişkileri	24 Ders saati
3. İşletme Bilgisi	16 Ders saati
4. Sigorta ve Vergi Mevzuatı	16 Ders saati
5. Çalışma Hukuku	32 Ders saati
6. Ekonomi	24 Ders saati
7. Muhasebe	32 Ders saati
8. İleri Meslek Bilgisi	64 Ders saati

TOPLAM

240 Ders Saati

Ustalık eğitimine katılan kalfalar aynı zamanda iş yerlerinde pratik eğitime devam etmektedirler. Yukarıdaki derslerden başarı gösterenler, iki yıl içerisinde ustalık belgesini almaya hak kazanırlar.

Yukarıda görüldüğü gibi ustalık eğitimi alan kalfalarda hiçbir genel kültür dersi bulunmamaktadır. Tamamen meslek dersleri üzerine bir program düzenlenmiştir. 14 yaşında ilköğretim okulundan mezun olmuş bir kişi aynı yılın eylül ayında aday çırak olarak yaygın eğitim bünyesine katılırsa hiç ara vermeden ortalama iki veya üç yılda kalfalık; iki yılda da ustalık belgesini almış olacaktır.

İş Pedagojisi

İşyerinde, sanatını çıraklara öğretmekle görevli ustaların katıldığı eğitimdir. Bu eğitimi görmeyen işyeri sahibi veya ustaların yanlarında veya işyerlerinde çırak çalıştırmaları mümkün bulunmamaktadır (3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu 31. Maddesi). Bu eğitimle çırak yetiştirme sorumluluğunu üstlenen ustaların

sanatını başkasına iyi bir şekilde öğretme yöntem ve tekniklerini öğrenmelerini hedeflenmektedir. Bu amaçla hazırlanmış bulunan “İş Pedagojisi Kurs Programı” 40 saat sürelidir. (<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.htm>) bu kurs programında ustalar aşağıdaki tablodaki derslerden eğitime tabi tutulmaktadır.

Tablo- 4. İş Pedagojisi Kurs Programı

İŞ PEDAGOJİSİ KURS PROGRAMI		
ÜNİTE NO	ÜNİTENİN ADI	ÜNİTENİN SÜRESİ (DERS SAATI)
1	Çıraklık ve Meslek Eğitimi İlkeleri	4
2	Eğitim Psikolojisi	3
3	Eğitimde İletişim ve İletişim Araçları	4
4	Meslek Analizi ve Öğretim Programlarının Hazırlanması	8
5	Atölye ve Meslek Dersleri Öğretim Metotları	8
6	İş Güvenliği	4
7	İş Kalitesi ve Maliyet İlişkileri	4
8	Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme	3
9	Sınav ve Değerlendirme	2
TOPLAM		40

Ustalık eğitimini başarıyla tamamlayanlar, kendi işyerlerini açmak istediklerinde aday çırak çalıştırmak için iş pedagojisi kurs programına başvurup, “Usta Öğreticilik Belgesini” almak zorundadırlar. Meslek ağırlıklı bir program uygulanan ustalara, Türkçe öğretimi açısından, dil bilinci ile ilgili herhangi bir ders bulunmamaktadır.

Türkçe Öğretimi

Dil üzerine birçok tanımlar yapılmıştır. Yapılan tanımlar dilin, sosyal, milli, kültürel, canlılık özelliğini ifade eden unsurlardır.

Dil düşüncenin aynasıdır. Onun için dil bir milletin düşünce sistemini gösterir. İnsan dil ile düşünür. Bir dil onu kullanan milletin kafa yapısını, nasıl düşündüğünü, o milletin fertlerinin zihninin nasıl çalıştığını ortaya koyar, milli düşünce tarzını aksettirir (Ergin, 2001, s.20). Bu kadar önemli özellikleri bir arada barındıran dilin Ergin’e göre tanımı şu şekildedir:

” Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessesese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir.”(Ergin, 2001, s.7)

Dilin en büyük özelliklerinden biri de kültür ile sıkı sıkıya ilişkili olmasıdır. Dil olmadan kültürü oluşturmak ve gelecek nesillere kültürü aktarmak imkânsızdır.

Dil, kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dili ifade ettiği sözlü ve yazılı her şey kültür kavramına girer.(Gülensoy, 2000, s.9) Dil millî damgası en belirgin olan kültür unsurudur.(Ergin, 2001, s.20)

Dilin içersindeki kavramlardan biri de “Ana Dil” kavramıdır. Ana dili, insanın çocukken ailesinden ve soyca bağlı olduğu topluluktan öğrendiği dil(TDK, 2005). olarak tanımlanmıştır.

Özbay (2006, s.3), ana dili ile ilgili şunları ifade etmektedir: “İnsanın ilk öğrendiği dil, ana dilidir. Aslında bu, öğrenmeden çok bir edinim ya da kazanımdır. Aile ve yakın çevreden başlayan bu edinim, okullarda belli bir sisteme oturtulmaktadır. Bu sayede bireylere, ana diliyle anlama ve anlatma yeteneği kazandırılmaktadır.

Ana dilin en önemli görevi anlamayı ve anlaşmayı sağlamasıdır. Birey ana diliyle iletişim kurar, kültürünü ana dilinin imkânlarıyla tanır, yeni bilgileri, öğrendiği eski bilgilerle birlikte ana diliyle düşünür. Bütün düşünme, öğrenme ve yaşam alanımızı ana dilimizin imkânlarıyla var ederiz. İnsanoğlu sağlıklı bir düşünmeyi ana diliyle gerçekleştirmekte ve kendini ana diliyle ifade etmektedir.

Bireyin toplumla iletişimi, ana dili ile gerçekleşir. İnsan hayatında bu denli önemli olan bir aracın, görevini gereği gibi yapabilmesi bir düzen içerisinde işlemesine bağlıdır. Bu işleyişin sağlanması ise çocukluktan itibaren sürekli bir eğitimi zorunlu kılar. Çünkü dil, belirli bir zamanda öğrenilip bitirilen bir bilgi yığını değildir. Kişinin yaşadığı süre içerisinde çevresiyle etkileşimde bulunmasının doğal bir sonucu olarak gelişen bir beceri alanıdır. Başlangıçta bireyin doğup büyüdüğü çevrede öğrendiği bu dil, okul ortamında belli bir düzen içinde geliştirilmeye çalışılır.(Özbay, 2006,s.4)

Bundan dolayı dil öğretimi tarihin en eski dönemlerinden itibaren önemi bilinen ve üzerinde durulan bir konu olmuştur. Türkçenin de tarihine bakıldığında öğretiminin yapıldığı görülmektedir.

Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalardan, Türkçenin köklü bir dil olduğu ve bu dilin eğitim ve öğretimi yapılmadan bugüne gelmesinin mümkün olmadığı görüşü ağır basmaktadır. Bu konuda Çifci: “En az beş bin yıllık geçmişe sahip olduğu düşünülen bir dilin herhangi bir şekilde eğitim öğretimi yapılmadan farklı ve geniş coğrafyalarda canlılığını sürdürmesi anlaşılır görünmemektedir. Bugün, Türkçenin sürekli bir eğitim öğretim konusu olduğuna dair yeterli belgeler mevcut değilse de mantığımızı uygun gelen güçlü ipuçları bulunmaktadır. Köktürk Bengü Taşlarında bu ipuçlarını izlemeye başlayabiliriz(Çifci, 2006, s.79)

Türkçenin eğitim öğretimi ile ilgili ilk belgeler Köktürk Yazıtlarıdır. Bu yazıtlar Türklerin Türkçe ile kaleme aldığı, alfabeti belli olan yazıtlarıdır. Çifci bu konuda şunları ifade etmektedir:

“Yazıtlarda kullanılan alfabe, orijinal bir Türk alfabesidir. Alfabeler, belirli bir dile mensup olanların ya da bir dilin icadı olmakla beraber aynı zamanda bir medeniyet alanının da temsilcisidir. Bu anlamda orijinal bir alfabeyle sahip olan bir dilin sistemli şekilde öğretilmediğini söylemek zordur; dil öğretiminden söz etmek bile, en azından alfabe öğretiminin yapıldığına hükmetmek gerekir.(Çifci, 2006, s.79)

Köktürk Yazıtlarında kullanılan dil, işlek, gelişmiş bir dildir. Hitabet sanatının özelliklerini göstermesi Türkçenin o yüzyılda ne kadar gelişmiş bir dil olduğunu ortaya koymaktadır.

Köktürk Yazıtlarından Türkçenin eğitimi ve öğretimi ile ilgili en önemli gelişmelerden biri Kaşgarlı Mahmut’un Araplara Türkçe öğretmek amacıyla kaleme aldığı Divanü Lûgati’t-Türk’tür.

Yazılma sebeplerinden biri de yabancılara (Araplara), Türkçe öğretmek olan Divanü Lûgati’t-Türk bu alanda yapılan ilk çalışmadır. Eserin yazarı Kaşgarlı Mahmut, Türkçenin yabancılara öğretimini kendisine bir dini görev sayarak eserinin önsözünde “Türkçeyi öğreniniz, çünkü onların uzun saltanatu var.” Hadisine yer verdikten sonra da “Bu hadis eğer sahih ise Türkçenin öğrenilmesi vacip olur; eğer sonradan konulmuş ise Türkçenin öğrenilmesini akıl ve izan ettirir. İşte saydığım sebeplerden ötürü

Türkçeyi herkese öğretmek için bu eseri yazmakta manevi bir mecburiyet gördüm.(Yıldız C.(Ed.),Okur, A., Arı, G., Yılmaz, Y., 2006,s.69)

Kaşgarlı'dan sonraki dönemlerde Türkçe öğretimi ile ilgili ileri düzeyde akademik çalışmalara rastlanmaktadır. Türkçenin bir sorun tüneline girdiğini ilk defa 13. yüzyılda Âşık Paşa(1272-1333)'dan öğreniyoruz. Âşık Paşa, Garipnâme adlı eserinde yer alan çok meşhur şiiriyle Türkçenin garipliğini vurgulamıştır. Bu gariplik Türkçenin sorunlarla mücadele etmeye başladığını işaret etmektedir.(Çifci, 2006, s.82)

Türkçenin tarihi açısından önemli bir özellik taşıyan Karamanoğlu Mehmet Bey'in fermanı, Türkçeden başka dil kullanılmasını yasaklamıştır. 15. yüzyılda Ali Şir Nevâî'nin Muhakemetü'l-Lûgateyn adlı eseri Türkçenin inceliklerini göstermesi ve Türkçenin zengin bir dil olduğunu anlatması bakımından Türkçe öğretimi açısından önemlidir.

“Yaşayan ve konuşulan bir dil olarak Türkçenin öğretimi binlerce yıl sürmektedir. Fakat Türkçenin eğitim kurumlarında, ana dili eğitimi çerçevesinde, bir ders konusu olarak ele alınışı ve bu alanda yöntemlerin tartışılmaya başlanması 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Tanzimat yıllarına kadar Türkçenin eğitimi ile ilgili özel bir programa yer verilmediği görülmektedir.(Temizyürek ve Balcı, 2006)

1848'de Cevdet Paşa tarafından kurulan ilk öğretmen okulunun (Dârü'l-mu'allimîn) ve 1850'de kurulan ilk Türk akademisinin (Encümen-i Dâniş) programlarındaki Türkçe derslerinin fazlalığı, hem ana dile olan dönüşün hem de halka hizmet göstergesiydi. Cevdet Paşa'nın “Akademi, Türk dilini geliştirmeye çalışacaktır. Bu dil ihmal edilmiştir. Eskiler eserlerinde Arapça ve Farsça kelimelere o kadar yer vermişlerdir ki, bir sahifede ancak bir iki Türkçe sözcüğe rastlanmaktadır”, sözlerinden bu yorumu çıkarmak hiç de zor değildir.(Yıldız vd., 2006, s.70)

Türk dilinin, kendi adı olan “Türkçe” Türkçe ile okul programlarında ders olarak yer bulması, Tanzimât döneminin küçük fakat önemli bir adımıdır. Ancak, “Türkçe, Osmanlıca, Lisân-ı Osmanî” tabirleri, uzun süre çeşitli düzeydeki okul programlarında, yazılan gramer ve okuma kitaplarında tercihen kullanılmıştır. Bazıları “Lisân-ı Osmânî”yi, bazıları ise “Türkçe”yi, “Lisân-ı Türkî”yi, kullanmışlardır.(Çifci, 2007, s.51)

Dr. Rüştü, 1857'de yazdığı Nuhbet'ül-Etfal adlı eserde ilk defa Türkçe sesleri içeren bir alfabe geliştirilmiştir. Geleneksel okuma yöntemini değiştirmeyi

amaçlayan bu kitapta okuma ve yazmanın birlikte yürütülmesi, yazma öğretimine özel önem verilmesi, okuma öğretiminin “usul-i tehecçi”ye (heceleme yöntemine) dayanması, okuma öğretimine yardımcı olmak üzere cümleler, hikâyeler ve şiirlerin bol kullanılması dikkat çekicidir. Bu yeniliklere rağmen, eserde dört yazı çeşidinin bir arada verilmesinin esas alınması, kullanılan metinlerin çocukların seviyesinin çok üstünde olması gibi olumsuzluklar da bulunmaktadır.(Göğüş, aktaran, Coşkun, 2007)

Osmanlı imparatorlu dönemindeki eğitim kurumlarında Türkçe öğretimi, Tanzimat dönemiyle başlamıştır. Bu dönemde açılan rüştiyelerin eğitim programlarında ana dili olarak Türkçenin öğretimine büyük ölçüde yer verildiği görülmektedir. 1874 yılında Selim Sabit Efendi tarafından çıkarılan ve ilkokullarda okutulan derslerin öğretim yöntemlerini açıklayan Rehnüma-yı Muallimin(Öğretmenlerin Kılavuzu) adlı kitapta Türkçe okuma ve yazma öğretimine önemli yer ayrılmıştır.(Demirel, 2006, s.7)

Gazete ve dergilerin çıkarılmaya başlandığı Tanzimat döneminde, artık kullanılan dil önemli bir unsur olmuştur. Çünkü halka inmek ve halkın anlayacağı üslupta yazmak gerekiyordu. Bu nedenle de Tanzimat döneminde Türkçe önem kazandı ve Türkçenin öğretilmesi gerektiği inancı doğdu.(Göğüş, 1971)

Karal, Tanzimat dönemindeki gelişmeler hakkında şunları ifade etmektedir:

Tanzimat dönemindeki diğer bir gelişme de harfler konusunda yaşanmıştır. Osmanlı devletinde kullanılan Arap harflerinin yetersizliği çeşitli aydınlar tarafından dile getirilmiştir. Latin harfleri konusundaki ilk tartışmalarda bu döneme rastlamaktadır. Bu konuda Karal şunları ifade ediyor: 1862’ Müfit Paşa bir konferansında harflerin düzeltilmesinden söz etmiştir. 1869’da Mustafa Celalettin Paşa, Türk dilinin yenilenmesine ilişik olarak, Latin harflerinin kabulüne eğilimli olduğunu duyurmakla kalmamış, kızına Latin harfleriyle Türkçe mektuplar bile yazmıştır. Bir yıl sonra İran elçisi Melkomhan, bir makalesinde, Müslüman memleketlerinin uygarlık yolunda geri kalmasını Arap harflerine bağlayarak, Latin harflerinin alınmasını bir kalkınma etkeni arak görmüştür. Bundan sonra, Latin harfleri düşünürler ve yazarlarımız arasında yıllarca tartışma konusu oldu. Savunuculardan Namık Kemal ve Hoca İbrahim Efendi başta gelmektedir.(Karal, 2001, s.63)

1. Meşrutiyet döneminde oluşturulan anayasanın(Kanunu-ı Esasî) 18. Maddesine konulan “Devletin resmî dili Türkçedir ve devlet hizmetine girecekler için Türkçeyi öğrenmek zorunludur.” hükmü ve 11. Meşrutiyet döneminde de “Devletin resmî dili

olan Türkçenin, devletin ilköğretim okullarında da öğretilmesi zorunludur.” hükmü, artık Türkçenin öğretiminin devletin kontrolüne ve sorumluluğuna geçtiğini gösteriyordu.(Yıldız vd. 2006)

Hüseyin Ragıp tarafından hazırlanarak öğretmenlere sunulan Türkçe'nin Usûl-i Tedrisi adlı eser o dönemde Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan diğer bir çalışmadır. İttihat ve Terakki Partisinin başa geçmesiyle birlikte ilk ve orta dereceli okullarda Türkçe öğretimi yeni bir anlayışla ele alınmıştır.

Türkçe eğitimi-öğretimi ile ilgili en önemli gelişmeler Cumhuriyet döneminde yaşanmıştır. Türkçe, sosyal hayatta, eğitim-öğretim hayatında ve bilimsel alanda özgürlüğüne kavuşmuştur. Bu alandaki gelişmelerin birçoğu devlet eliyle yapılmış gelişmelerdir. Dil ile yapılan bütün gelişmelerin içinde yer alan Mustafa Kemal Atatürk, dilin millet hayatındaki önemini bildiği için Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çalışmalara başlamıştır.

Atatürk, “Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması milli hissin inkişâfında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.” diyerek Türkçenin dönem içerisindeki durumunu özetleyerek; Türkçe ile ilgili yapılacak olan çalışmaların nasıl olması gerektiğini işaret etmiştir.

Atatürk'ün diğer bir sözü de Türk dilinin, Türk milleti için ne kadar önem arz ettiğini ortaya koyması bakımından önemlidir: “Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz badireler içinde ahlâkının, an'anelerinin, hâtıralarının, menfaâtlerinin, elhasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza oluşunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”

Cumhuriyet döneminde Türkçe ile ilgili diğer bir gelişme de Türkçenin anayasanın koruyuculuğu altına girmesidir. Bu konuda Temizyürek şunları ifade ediyor: “Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra Anayasa hazırlıkları başlamış ve 20 Nisan 1924'te Teşkilât-ı Esasiyye Kânûnu adı altında yeni Anayasa kabul edilmiştir. Teşkilât-ı Esasiyye Kânûnu'nun “Birinci Fasıh Ahkâm-ı Umûmiyye” başlığı altındaki bölümün 2. Maddesinde yer alan “Türk Devleti'nin dini, Dini İslamdır; resmî dili Türkçe'dir; Makarrı Ankara şehridir.” İfadesi ile devletin resmî dilinin yalnız Türkçe

olduğu ifade edilmiştir. Anayasanın bu maddesi 11 Nisan 1928 tarih ve 1222 sayılı Kânûn ile “ Türk Devleti'nin resmi dili türkçe'dir, makarrı Ankara şehridir” şeklinde değiştirilmiştir.”(Temizyürek, 1994, s.39)

Daha sonraki dönemlerde anayasanın vazgeçilmez maddeleri arasında yer almış, 10 Ocak 1945 tarihli anayasasında, 9 Temmuz 1961 tarihi anayasasında “ Türkçe okuma-yazma bilmeyenler milletvekili seçilemez” hükmü yer almıştır. 1982 anayasasında “ Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez.” ifadesi yer almıştır.

1982 Anayasa'nın 3. Maddesinde “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.” Hükmü bulunmakta ve bu hükümlerle ilgili olarak 4. Maddede “Değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez” denilmektedir.(Özbay, 2006, s.28)

Bu maddeler Türkçe öğretiminin anayasanın koruyuculuğuna girdiğinin bir kanıtıdır.

Cumhuriyet döneminde Anayasalardan başka Türkçe eğitimi ve öğretiminde yaşanan diğer gelişmelerden bir tanesi de Tevhid-i Tedrisat'tır.

3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat(Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu ile bütün eğitim kurumlarında Arapça ve Farsçanın öğretimine son verilmiş, eğitim ve bilim dili olarak Türkçe kabul edilmiştir. Türkçe öğretimi o yıllarda ülke genelinde başlatılan okuma-yazma seferberliği ile sadece örgün eğitim kurumlarında değil, yaygın eğitim kurumlarında da büyük önem kazanmıştır.(Özcan,2006, s.7) Yapılan bu çalışma ile eğitim ve öğretimde dil birliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde Türkçe öğretimi sadece eğitim ve öğretimde kalmamış, toplumun her kesimine ve her alana yayılmaya çalışılmıştır. Özbay, Harf İnkılabına gelinceye kadar geçen aşamaları şöyle ifade etmiştir:

Uygulanan kültür programı çerçevesinde 26 Aralık 1925 tarihinde uluslar arası takvim ve saat kabul edilmiştir. Kullanılmakta olan Hicrî takvimin yerini Miladî takvim almıştır. Daha sonra 1926 yılında çıkarılan bir kanunla da ticaret alanında Türkçe kullanılması öngörülmüştür. 20 Mayıs 1928'de Latin esaslı rakamların kullanımına geçiş ile Arap harflerinden, Latin harflerine geçişin mümkün olabileceği gösterilmiştir. 1927 yılında kabul edilen bir kanunla da sokak adları

Türkçeleştirilmiştir. Yapılan bu inkılaplar tamamen amaçlı ve geleceğe zemin hazırlamak içindir.(Özby, 2006, s.28)

“Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir.” diyen Atatürk, yapılan çalışmalar ile 1 Kasım 1928’de Latin Harflerine dayalı Türk Alfabesini yürürlüğe koymuştur.

Atatürk, yeni harflerin kabulünden sonra da dil inkılabı için çalışmalara başlamış, 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti’ni kurarak Türkçenin sadeleştirilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf etmiş, bundan da başarılı sonuçlar almıştır.(Özby, 2006)

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programlarının ve Ders Kitaplarının özelliklerini belirlemeyi ve bu özellikleri ilköğretim Türkçe Öğretim Programı ve ders kitapları ile karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışmada karşılaştırmalı tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ve halen var olan durumu olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini çıraklık 2005 Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitabı ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe Öğretim programı ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracının geliştirilmesi

Araştırmada veriler, literatür taraması ile elde edilmiş ve elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ile araştırma tamamlanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmadan önce alanda yapılmış çalışmalar incelenmiş ve yapılan çalışmalardaki izlenen yol ile araştırma başlamıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, Çıraklık Eğitim Türkçe Öğretim programları ve ilköğretim ikinci kademe Türkçe Öğretim programı ve bu programlara bağlı olarak yayımlanan ders kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. MEB yayınlarının Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitabı araştırmaya alınmış; ilköğretim 8. Sınıf Türkçe ders kitabı ise yayınevlerinin Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçilerek araştırmaya konulmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR

ÇIRAKLIK TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Çıraklık Eğitim Merkezlerinde bu güne kadar 1986, 1998, 2001 ve 2005 yıllarında olmak üzere Türkçe Öğretim Programları hazırlanmıştır.

Çıraklık 1986 Türkçe Programı

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünün 08/10/1986 tarih ve 6917 sayılı teklif yazısı üzerine Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında görüşülüp, denenip, geliştirilmek üzere kabul edilen Türkçe Programı, Çıraklık Eğitimin ilk Türkçe ders programıdır.

Çıraklık eğitiminde bir kültür dersi olarak kabul edilen Türkçe dersinin çıraklık döneminde haftalık ders dağıtım çizelgesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Tablo- 5 1986 Aday Çıraklık Dönemi Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

DERSLER	1. YIL		2. YIL		TOPLAM
	1.Y.YIL	2.Y.YIL	1.Y.YIL	2.Y.YIL	
TÜRKÇE	2	2	2	2	128
MATEMATİK	2	2	-	-	64
DİN KÜLTÜRÜ	1	1	-	-	32
SOSYAL	-	-	1	1	32
FEN BİLGİSİ	-	-	2	2	64
TOPLAM	5	5	5	5	320

1986 yılında eğitim-öğretim hayatına başlayan Çıraklık Eğitim Merkezlerinde uygulanan ilk Türkçe programı haftada iki saat olmak üzere iki yıl(dört yarıyıl) çırak öğrencilere okutulmaktadır. İki yılda toplam 128 saat Türkçe dersi gören çırak

öğrenciler, diğer genel bilgi dersler göz önüne alındığında Türkçe dersinin Çıracılık eğitiminde ana ders olduğu görülmektedir.

Çıracılık Dönemi Türkçe dersi programının özel amaçları şu şekilde verilmiştir:

Aday çıracılara uygulanacak Türkçe dersinin amacı, Milli Eğitimin Genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini ve dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak.
2. Onlara, görüp izlediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatmak beceri ve alışkanlığını kazandırmak.
3. Öğrencilere Türk Dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek, onları Türkçe'yi kendi tekamülü içinde şuurla, itina ve güvenle kullanmaya yöneltmek.
4. Aday çıracılara, dinleme, okuma alışkanlığı ve zevkini kazandırmak, estetik duyguların gelişmesinde yardımcı olmak.
5. Çeşitli faaliyetlerle öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek.
6. Onların Milli duygusunu ve Milli heyecanını güçlendirmede kendi payına düşeni ve gerekliliğini hissettirmek.
7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında Türk vatanını ve milletini, tabiatını, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak.
8. Onlara, ilmi düşünme yollarını kazandırmada yardımcı olmak.(Türkçe Programı, 1986)

Çıracılık Türkçe Programı özel amaçlar açısından incelendiğinde Türkçe dersinin temel becerilerini kapsadığı görülmektedir. Okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin programda önemli yer tuttuğu özel amaçlar kısmından anlaşılmaktadır. Dinlediklerini ve okuduklarını tam ve doğru olarak anlama; görüp izlediklerini ve

düşündüklerini, tasarladıklarını sözlü (Konuşma) ve yazı (Yazma) ile amaca uygun olarak anlatma programının hedefleri arasındadır.

Türkçe programı, okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin yanında dilin gramer kurallarını da öğretmeyi amaçlamıştır. Bunu yaparken de çağdaş dil bilgisi öğretim yaklaşımlarını temel almıştır. Karadüz, "Dil bilgisi dersleri kural öğretene değil, dili kullanarak kurallarını sezdiren, kuralı ezberletene değil, öğrencinin yaşantısına sokan bir içerikte tasarlanmalıdır (Akyol H., Kırkılıç A., Şahin A., Karadüz A., Göçer A., Şahin E., Coşkun E., Gündüz O., Umagan S., Şimşek T., Temur T., 2007, s. 288). şeklinde dil bilgisi öğretiminin temel yaklaşımını vermiştir. Demirel, dil bilgisi öğretiminin temel amacını şu şekilde açıklamıştır: "Öğrencilere Türk dilinin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip ana dilini kullanışta güven kazandırmak" (Demirel, 2006, s.124) 1986 Çıracılık Türkçe Programındaki dil bilgisinin amacı da dil bilgisi kurallarını ezberletmek değil; dilin kurallarını sezdirmek, sevdirmek ve bunları güvenle kullanmaya yöneltmek olarak belirlenmiştir. Hazırlanan Türkçe programı dilin kurallarını öğretimi açısından Türkçe öğretiminin hedeflerine uygun bir anlayış göstermektedir.

Programdaki özel amaçlardan biri de kelime hazinesinin geliştirilmesidir. "Kelime hazinesi kişinin bildiği, anladığı ve kullandığı kelimelerin tamamı şeklinde (Akyol vd.2007, s.197) tanımlanmıştır. Çıracılık eğitimdeki Türkçe dersleri açısından bu önemli bir hedef görülmektedir. Örgün eğitimde kişi, birçok dersle karşılaşmakta; o derslerle ilgili kelimeleri öğrenmekte ve bunları günlük hayatta kullanmaktadır. Okumanın gelişmesi de kelime hazinesinin artmasına bağlıdır. Karmaşık metinlerin okunmasında kelime hazinesinin önemi daha da artmaktadır. Ayrıca 1986 Türkçe programı hazırlanırken ilköğretimin süresinin beş (5) yıl olduğu düşünülürse, kelime hazinesinin gelişme çağında örgün eğitimden çıkmış kişilerin çıracılık eğitimde bu açıklarını kapatacakları ders, Türkçe dersleridir. Yine çırak öğrencilerin seçtikleri her mesleğin kelimelerini bilmeleri, onların meslek yaşamını kolaylaştıracağı göz önünde bulundurularak Türkçe programına kelime hazinesinin geliştirilmesi ile ilgili özel bir amaç eklenmiştir.

Programında, çırak öğrenciler için dinlemenin ve okumanın bir alışkanlık haline getirilmesi vurgulanmıştır. Yine programda Türk ve dünya kültürünü tanıma, milletini ve insanları sevme, milli duyguyu ve milli heyecanı geliştirme

kazandırılması gereken amaçlar açısından önemli hedeflerdir. Bu hedefleri kazanırken Türkçe derslerinin temel becerilerini kullanarak kazanmaları programda belirtilmiştir.

İlmî düşünme yollarını kazandırma Türkçe programında yer almış önemli amaçlardan biridir. Çünkü çırak öğrenci profili genellikle ilköğretim mezunlarından; yani bir yüksek öğretim mezunu alanlar çok azdır. Dolayısıyla 1986 programı hazırlanırken ilköğretimin beş yıllık bir süreyi kapsadığı düşünülürse, bu beş yıllık eğitim sürecinde ilmi düşünme yollarının kazandırılması pek gözükmemektedir. Çıraklık eğitime başlayan çırağın, mesleği ile ilgili yeni düşüncelere açık olması, bilimsel düşüncelere kapalı olmaması gerekmektedir. Günlük hayatta ve mesleğinde başarılı olmanın bir yolu olarak bilimsel düşünme, çıraklık eğitimindeki Türkçe programlarında özel bir amaç olarak yerini almıştır.

Türkçe programın yukarıda saydığımız özel amaçları düşünüldüğünde program Ana dili dersinin özelliklerini kapsadığını belirtmek gerekmektedir. Ancak programın açıklamalar kısmındaki bilgilerden yola çıkarak programın istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. *“Program uygulanırken konularda fazla detaya inilmeyecek, öğrenciye mesleğinde ve hayatta karşılaşacağı problemleri çözmeye yarayacak konulara ağırlık verileceği, uygulamalarda sosyal ve kültürel yönlerinin geliştirilmesine çalışılacaktır.”*(MEB, 1986) denilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere çıraklık Türkçe Programında temel becerilerin detaya inilerek kazandırılmasından ziyade, günlük hayatta ve mesleğinde kullanacağı Türkçe dersi konularına ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ana dilin kültür sıkı sıkıya ilişkili olduğu düşünüldüğünden kültürel yönlerin aktarılmasında ve çırakların sosyal yönlerinin geliştirilmesinde Türkçe dersinin önemi vurgulanmıştır.

Çıraklık Eğitim Merkezlerindeki Türkçe dersinin öğretim metodu “yaparak ve yaşayarak öğrenme” temeline dayanmıştır. Türkçe derslerindeki dil bilgisi ve kompozisyon konularının ayrı değil, birlikte işlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Türkçe konularının öğrencileri hayata ve mesleğe yöneltecek ve milli benliğini geliştirecek şekilde seçilmesi gerektiği programın açıklamalar kısmında verilmiştir.

Programın açıklamalar kısmında “Türk çocuğuna ihtiyaçları olan müspet anlayış, müspet düşünme formasyonunu kazandırabilmek için hazır soyut bilgilerden

kazınmaları, buna karşılık yapıcı uygulanabilen, somut bilgiler ve bu bilgilere götüren yollar ve sağlıklı bir metot kazandırılmalıdır. İlmi metot araştırma, gözlem, inceleme, deneme, uygulama, karşılaştırma sebepleri araştırma, sebepleri sonuç ilişkilerini açığa çıkarma gibi çalışmalara dayanır”(MEB, 1986) şeklindeki açıklamadan da anlaşılacağı gibi Türkçe programının amaçları çok boyutlu düşünülmüştür.

1986 Türkçe Programında derslerde birden fazla öğretim metodunun kullanılması gerektiği belirtilerek kullanılabilinecek öğretim metotları da verilmiştir. Bunlar: soru-cevap, anlatım, tüme varım, tümünden gelim, yaparak ve yaşayarak öğrenmedir. Programın uygulanmasında kullanılabilinecek araçlar ise, ders kitabı, sözlük, deyimler sözlüğü, öğrencilerin getirdikleri yardımcı kaynak kitaplar olarak verilmiştir.

Ölme ve değerlendirmenin ise her yarıyılında her dönem sonunda en az bir deneme imtihanı yapılması gerektiği programda belirtilmiştir.

1986 Türkçe Programında işlenmesi gerek konular yıl ve dönem olarak verilmiştir. Bunlar şu şekildedir:

Birinci Yıl, Birinci Dönem:

Konular:	Süresi
A- Dilin önemi ve özellikleri	
➤ Dilin tanımı	2 Saat
➤ Dilin insan hayatındaki önemi	2 Saat
➤ Milli kültürün korunmasında dilin önemi	4 Saat
B- Bir metni doğru ve tabii okuyabilme	
➤ Okumada dikkat edilecek hususlar	2 Saat
➤ Sesli okuma çalışmaları	4 Saat
➤ Sessiz okuma çalışmaları	2 Saat

C- Güzel konuşma ve yazma ile ilgili çalışmalar	6 Saat
D- Noktalama işaretleri	4 Saat
E- İmla kuralları	6 Saat
➤ İmla nedir?	
➤ İkilemeler nasıl yapılır?	
➤ Sayılar nasıl yazılır?	
➤ Büyük harfler nerelerde kullanılır?	
➤ Birleşik kelimeler nasıl yazılır?	
➤ Sessiz harflerle ilgili imla kuralları nelerdir?	
➤ Kesme ve düzeltme işaretleri nerelerde kullanılır?	

Birinci yarıyılıda işlenen konular dilin temel özellikleriyle ilgili konulardır. Dil ve dilin özellikleri ile kültürün dil ile olan ilişkileri; okuma ve okuma ile ilgili bilgiler ve imla kurallarıdır. Yukarıdaki konular düşünüldüğünde ve süreleri göz önüne alındığında programda süre sıkıntısının yaşandığı gözlenmektedir. Bu konuların toplam 32 saatte verileceği düşünülürse konuların tam olarak verilemeyeceği görülmektedir. Özellikle dil ve dilin önemi ve dil-kültür arasındaki ilişki düşünüldüğünde sürenin bu konular için az olduğu görülmektedir.

Birinci yarıyıldaki konulardan imla konularının, özellikle karışık olarak kabul edilen birleşik kelimelerin yazımı gibi konuların birinci yarıyılıda verilmesi çırak öğrencilerin derse karşı tutumlarında değişikliğe yol açabileceği görülmektedir.

Birinci Yıl, İkinci Dönem:

Konular:	Süresi
A-Okuna metnin konusunu ve ana fikrini bulma	6 Saat
B- Kelime çeşitleri	

➤ İsim soylu kelimler(İsim, sıfat, zamir, zarf ve bağlaçların cümlede kullanılışı ve işlevleri) 6 Saat

➤ Fiil soylu kelimeler(Fiillerin görevleri ve çekimleri) 6 Saat

C- Yazı türleri

➤ Fıkra 2 Saat

➤ Makale 2 Saat

➤ Hikaye 2 Saat

➤ Roman 2 Saat

➤ Sohbet 2 Saat

➤ Nutuk 2 Saat

➤ Masal 2 Saat

İkinci dönem işlenen konular dil bilgisi ve yazı türlerinin karışımı olan konulardır. Metinler üzerinden dil bilgisi konularını sezdirmek ve sevdirmek amacı ile hazırlanan konulardır. Ancak çırak öğrencilerin edebiyat dersi görmedikleri düşünülürse yazı türlerinin süresinin yetmediği düşünülebilir. Çünkü programda okuma alışkanlığı kazandırmanın üzerinde durulmuş; okunan metinleri tanıma ise türler yoluyla yapılacağı göz önüne alınırsa bir edebi tür için iki saat sürenin yetmeyeceği anlaşılmaktadır. Türk edebiyatının önemli yazarlarını Türkçe derslerinde tanıma imkânı bulacak çırak öğrenci için bir edebi türe iki ders saati ayırmanın yetmeyeceği görülmektedir.

İkinci Yıl, Birinci Dönem:

Konular: Süresi

A- Mektup ve çeşitleri

➤ Dilekçe ve çeşitleri 4 Saat

➤ Telgraf 2 Saat

➤ Davetiye ve kart 2 Saat

➤ Rapor	2 Saat
➤ Mektup	4 Saat
➤ İlan	2 Saat
➤ İş ve teklif mektupları	4 Saat
B- Sözlü anlatım	
➤ Sözlü anlatım türleri	4 Saat
a. Günlük konuşmalar	
b. Sözlü rapor	
c. Konferans-ders	
d. Tartışma	
➤ Sözlü anlatım biçimleri	2 Saat
➤ Sözlü anlatım bozuklukları	2 Saat
➤ Sözlü anlatım metot ve teknikleri	4 Saat

İkinci yılda birinci dönem işlenen konular çırak öğrencilerin gündelik ve meslek yaşamında sıklıkla başvuracağı konulardır. Dilekçe, rapor, ilan, iş ve teklif mektupları çırak öğrencilerin meslek hayatlarında başvuracakları türlerdir.

Sözlü anlatım konuları programda önemli yer etmektedir. Günlük hayatta sağlıklı bir iletişim için konuşmanın önemi ve özelliklerini bilmeleri; anlatımının sade, düzgün ve anlam karmaşasına yol açmayacak biçimde olması için programda sözlü anlatım bölümü yerini almıştır.

İkinci Yıl, İkinci Dönem:

Konular:	Süresi
A- Anlam Bilgisi	
➤ Kelimenin gerçek ve mecaz anlamları	2 Saat
➤ Terim, deyimler, atasözleri ve özdeyişler	6 Saat
➤ Eş anlamlı ve karşıt anlamlı kelimeler	2 Saat
➤ Argo	2 Saat
B- Yazılı Anlatım	
➤ Ana ve yardımcı düşünceler	2 saat
➤ Kompozisyon kuralları	4 Saat
➤ Kâğıdın kullanılışı	2 Saat

➤ Paragraf düzeni	2 Saat
C- Metin üzerinde çalışmalar	
➤ Metni soru ve cevap yoluyla işlemek	4 saat
➤ Yazarın okuyucuya vermek istedikleri	2 Saat
➤ Metinde çıkan dil bilgisi konularının işlenişi	4 Saat

İkinci dönem konuları dilin çok anlamlılık özelliğinin konularıdır. Burada dikkat çeken bir konu da argodur. Argo TDK sözlüğünde: a. (a'rgo) 1. Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim. 2. Kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil veya söz dağarcığı, jargon, olarak tanımlanmaktadır. Çıracak öğrencilerin argo kullanımları göz önüne alınarak programda argo ile ilgili konulara yer verilmiştir.

Argonun ikinci anlamına uygun olarak kullanıldığı düşünülürse programda yer almasının önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca Çifci'ye göre:" *Her ne şekilde ve ne amaçla olursa olsun, bütün ifade araçlarının, insanların bireysel ve toplum olarak belli ihtiyaçlarına cevap verdiği, dolayısıyla işlevsel olduğu sözlenebilir. Elbette, argo da böyledir; ortaya çıkışı itibariyle belli sebeplere dayanmaktadır.* (Çifci, 2006, s. 297) Türkçe programında argonun yer alması bu düşünceyle yapıldığı düşünülebilir. Yine Çifci'ye göre argo:"Mecazi iletişim ihtiyacından kaynaklanmaktadır.(Çifci, 2006, s.300) Çıracak öğrencilerin mecaz anlayışının da argo ile devam ettiği, ve böylece dilin kıvraklığını daha iyi kavradığı anlaşılmaktadır.

Programın son bölümü yazma becerisiyle ilgilidir. Ana ve yardımcı düşünceler, kâğıt düzeni, kompozisyon kuralları çıracak öğrencinin görmesi gerek konular olarak belirlenmiştir.

1998 Çıracaklık Türk Dili ve Edebiyatı Müfredat Programı

Çıracaklık Eğitim Merkezlerinde uygulanan Türkçe dersi 1998 yılında Türk Dili ve Kompozisyon dersi olarak değiştirilmiş ve 1998–1999 eğitim öğretim yılından itibaren de bu ders Türk Dili ve Edebiyatı dersi adını almıştır. Çıracaklık Eğitim Merkezlerinde genel bilgi dersleri içerisinde yer alan Türk Dili ve Edebiyatı dersi birinci yıl iki saat; ikinci yıl bir saat olarak uygulanması kararlaştırılmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programının temel amacı, Atatürk İlke ve İnkılapları ile Anayasamız ve Millî Eğitim Temel Kanunu'ndaki hükümler doğrultusunda milli ve manevi değerlere sahip, hoşgörülü, yurt ve dünya sorunları karşısında düşünce üretebilen, eleştiri yapabilen bireyler yetiştirmektir.

1998 programında, milli kültürümüz, örf ve adetlerimiz, milli menfaatlarımızın belirtilmesi, benimsenmesi, derslerde temsil gücü yüksek şahsiyetlerin eserlerinin seçilmesi, bilim ve teknolojiye ilgi uyandırma, imla, noktalama, yazılı anlatım, okuma yoluyla dinleme, anlama, anlatma, yeni düşünceler üretme becerisi geliştirerek iyiye ve güzele yönelmeleri, yaşama sevinciyle güçlenmeleri, kendilerine güven duymaları, iyi alışkanlıklar edinmeleri ve meslekleriyle sağlıklı iletişim kurmaları gibi özellikler programın başında açıklanmıştır. Konuların, yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenen bilinmeyene giden bir yolla benimsenmesi amaçlanmıştır.

Türk dili ve edebiyatı dersinin bölümleri ve yüzde dağılımları programda şu şekilde verilmiştir:

1-Yıl		
Bölümler	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran(%)
Edebiyat, İnsan ve Toplum	2	3
Edebiyatta İfade Tarzları	3	4
Manzum ve Mensur Eserler	27	43
Çeşitli Yönleriyle Dil	*	-
Ses Bilgisi	*	-
Şekil Bilgisi	*	-
Kelime Bilgisi	*	-
İmla Kuralları ve Noktalama İşaretleri	*	-
Kompozisyona Giriş	5	7
Dinleme ve Konuşma	27	43
Toplam	64	100

2-Yıl		
Bölümler	Öngörülen Ders Saati Sayısı	Oran(%)
Mensur Eserler	16	50
Cümle Bilgisi	*	-
Anlam Bakımından Kelimeler	*	-
İmla Kuralları ve Noktalama İşaretleri	*	-
Yazma	<u>16</u>	<u>50</u>
Toplam	32	100

*Türk Dili konuları metin incelemeleri sırasında verilecektir.(MEB, 1998,s. 10)

Programdaki genel amaçlar ise,

- 1) Milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olarak Türk dilini öğrenir.
- 2) Dilin millet hayatındaki ve eğitim-öğretimdeki yerini kavrar.
- 3) Duyduklarını, gördüklerini, düşündüklerini ve anladıklarını söz ve yazı ile planlı, etkili ve anlaşılır şekilde ifade edebilme becerisi kazanır.
- 4) Okuma alışkanlığı edinir.
- 5) Yazarken ve konuşurken Türkçenin imlasına, telaffuzuna ve estetik inceliklerine özen gösterir.
- 6) Ortak milli kültür değerleri taşıyan eserlerden faydalanmak suretiyle Türk toplumunun temel değer hükümlerini öğrenir.
- 7) Dengeli, hür ve sistemli düşünme alışkanlığı kazanır.
- 8) Türk dilinin kurallarını sezer ve dili doğru kullanır. Şeklinde verilmiştir.

Türk Dili ve Edebiyatın öğretim programında, dilin önemini vurgulayan; dilin millet hayatındaki önemini ifade eden, okuma alışkanlığı, kültürel değerler, düşünme yeteneğini geliştiren, dili doğru kurallarına göre kullanan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Programın özel amaçlar kısmında ise şu özel amaçlar ifade edilmiştir. Birinci yılda: “edebiyatın konusunu, dil, kültür ve edebiyat arasındaki ilişkiyi, ifade tarzlarını kavramasını, Türk edebiyatının dönemlerini gruplandırmayı,

edebiyatla ilgili ifade tarzları ile ilgili sınıflamayı yapmasını, verilen manzum eserleri diğer eserlerden ayırt etmeyi, şiirin unsurları ile ilgili terimleri, şiirin özelliklerini kavramayı, şiirleri konularına göre ayırt etmeyi, düzeyine uygun olarak verilen bir metnin ana fikrini/ temasını açıklamayı, mensur eserlerin özelliklerini kavramayı, Türk edebiyatındaki mensur eserleri ayırt etmeyi, dili tanımlamayı, iletişim kurmada dilin önemini, Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini, seslerle ilgili temel terimleri, ses harf ilişkisini, seslerle ilgili sınıflandırmayı, çeşitli ses olaylarını kavramayı, ses uyumuyla ilgili sınıflandırma yapmayı, ses uyumunu, şekil bilgisi ile ilgili terimleri, verilen cümle, paragrafta kelime çeşitlerini ayırt etmeyi, imla kurallarını doğru olarak uygulamayı, noktalama işaretlerini doğru biçimde kullanmayı, günlük hayatta kompozisyonun önemini kavramayı, dinleme ile ilgili kuralları uygulamayı, duyma ile dinleme arasındaki farkı ayırt etmeyi, etkili ve güzel konuşmanın önemini takdir etmeyi, konuşmada dikkat edilecek kuralları, günlük konuşmalara uygun örnekler vermeyi, topluluk karşısında kurallara uygun mesleki konuşmalar yapmayı, mesleğiyle ilgili iş, üretim veya hizmetini tanıtmak, amacıyla konuşma yapmayı, öz geçmişini dilin kurallarına uygun olarak anlatmayı amaçlamaktadır.

İkinci yılda ise, düzeyine uygun olarak verilen bir metni kavramayı, cümle ile ilgili kavramları örnekler üzerinde uygulamayı, cümlenin öğelerini kavramayı, cümle çeşitlerini kavrayıp sınıflandırmayı, Anlam bakımından kelimeleri ayırt etmeyi, imla kurallarını uymayı, noktalama işaretlerini kullanmayı alışkanlık haline getirmeyi, yazmada dikkat edilecek kuralları, verilen bir konuda uygun bir kompozisyon yazmayı, yazılarda imla ve noktalamaya uymayı, mesleğiyle ilgili iş mektubu yazmayı, şipariş mektubu yazmayı, alanıyla ilgili katalog incelemeyi, iş ve üretim ile ilgili teklif vermeyi, kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgili resmi yazışmayı, tutanak tutmayı, rapor yazma özel maçlar arasındadır.

Türk Dili ve Edebiyatı dersi, birinci yılda (1) ders saati edebiyata, (1) ders saati kompozisyona ayrılacaktır. İkinci yılda edebiyat ve kompozisyon dönüşümlü olarak haftada bir saat işlenecektir. Türk dili konuları için ayrı bir ders saati ayrılmayacak konular, metinler işlenirken verilecektir.(MEB, 1998)

Birinci yılda, edebiyat, insan ve toplum, edebiyatta ifade tarzları, manzum eserler, mensur eserler, edebiyat konuları içerisindeki ana başlıklardır. Türk Dili

konu başlığında ise, çeşitli yönleriyle dil, ses bilgisi, kelime çeşitleri, imla ve noktalama kuralları bölümleridir. Kompozisyon bölümünde ise kompozisyona giriş, dinleme ve konuşma bölümleri yer almaktadır.

İkinci yıldaki ünite başlıkları, edebiyatta mensur eserler; dil bilgisinde cümle bilgisi ve anlam bakımından kelimeler, imla kuralları ve noktalama işaretleri; kompozisyon da ise yazma üniteleri vardır.

Programdaki diğer bir ifade de Çıracılık Merkezlerindeki Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin önemini ortaya koymaktadır: “Bireye iletişim becerisi kazandıran Türk Dili ve Edebiyatı, diğer derslerin eksenini oluşturan temel bir disiplindir.(MEB, 1998)

Programda, dil ve edebiyatla ilgili temel kavramlar, yazılı anlatım türleri ile bu türlerin belli başlı temsilcisi şair ve yazarlar; ses ve şekil bilgisi, kelime ve cümle yapıları ve çeşitleri ile anlam bilgisine ait çeşitli kavramlar, imla kuralları, noktalama işaretleri ve kompozisyon ile ilgili kavram ve kurallar yer almaktadır.

1998 Çıracılık Türk Dili ve Edebiyatı programı, 2001 yılına kadar yürürlükte kalmış bir programdır. Program incelendiğinde, içeriğinin çok kapsamlı olduğu görülmektedir. İki yıl boyunca bu konuların 94 saatte işleneceği göz önüne alınırsa zaman sorunu açıkça görülmektedir.

Türk edebiyatının dönemleri, özellikleri ile birlikte çok kısa olarak verilerek bu konu, edebiyat tarihine girilmeden işlenir.(MEB, 1998) Programda yer alan bu cümleden de anlaşılacağı üzere çok kısa da olsa Türk edebiyatı tarihine girilecektir. Diğer tüm derslerin ekseni olarak düşünülen Türk Dili ve Edebiyatı dersinin içeriğinin zengin olması dersin süre açısından sıkıntıya sokacak biçimdedir.

Program, edebiyat tarihi dışında diğer bütün Türk Dilinin özelliklerini kapsayan niteliktedir. Programda, dinleme, konuşma ve yazma %43'lük bir oranı kapsamaktadır. Dolayısıyla Türkçe dersinin temel becerilerinin 98 programında önemli bir yer aldığı görülmektedir.

Programda, dinleme içerik açısından oldukça azdır. Dinleme başlığı altında, “Duyma ve dinleme arasındaki fark, dinlerken not alma, soru sorma” konuları verilmiştir.

Konuşma açısından bakıldığında 98 programı çırak öğrenciler için zengin bir programdır. Etkili ve güzel konuşmanın önemi, konuşmada dikkat edilecek kurallar, günlük konuşmalar, selamlaşma, tanışma ve tanıştırma, kendini tanıtmaya, teşekkür etme, özür dileme, adres sorma, yol gösterme, bayram, ziyaret, kutlama, taziye, uğurlama konuşmaları, karşılıklı konuşmalar, telefonla konuşma, topluluk karşısında konuşma, serbest konuşmalar, hatıraların anlatılması, nükte yapma, hazırcevaplık, fıkra, hikaye, masal anlatma, pazarlama amacıyla tanıtım yapma konuları konuşma bölümünde verilmiştir. Konular incelendiğinde, çırak öğrencinin, günlük hayatta karşılaşılabilecek konuşma becerilerine ağırlık verdiği görülür. Bu yönüyle düşünüldüğünde programın konuşma eğitimi açısından nitelikli bir özellik taşıdığı görülmektedir.

Programdaki diğer bir beceri alanı olarak önemli yer eden, yazmadır. Kompozisyon ana başlığı altında yazma bölümünde: yazma, konu tespiti, plan, konuya bakış açısı, ana ve yardımcı düşüncelerin tespiti, paragraf teşkili, başlık, kompozisyon kâğıdının kullanılışı, yazma çalışmaları, mektup yazma, teklif yazısı, rapor yazma, tutanak yazma, resmi yazışmalar, dilekçe yazma, telgraf yazma, davetiye yazma, alındı ve senet yazma başlıklarından oluşmaktadır. Konulara bakıldığında yazma becerisinin etkin kullanıldığı bir program olduğu görülmektedir.

2001 Çıraklık Türkçe Dersi Öğretim Programı

2001 yılında Türk Dili ve Edebiyatı programı yürürlükten kaldırılarak yerine Türkçe dersi öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Diğer programda olduğu gibi Türkçe öğretim programı, bütün derslerin eksenini oluşturan temel bir disiplin olarak kabul edilmiştir.

2001 Türkçe Öğretim Programında Türkçenin anlatım gücünü yansıtacak metinlerin sunulması, işlenecek metinler ile öğrencinin insan haklarına, etik ve evrensel değerlere saygılı bireyler yetiştirmek, seçilen metinlerin ile ulusal kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi benimsetecek özellikte olması, metinlerin öğrencilerin seviyesine uygun olması, öğrencilerde bilim ve teknolojiye karşı ilgi duymaları, derse aktif katılmaları, konuların öğretim ilkeleri doğrultusunda sunulması, dil bilgisi konuların seçilen metinden hareketle işlenmesi, dil bilgisi öğretiminden çok beceri kazandırma uygulamaları içermeleri, öğrencilerin anlama ve

anlatma becerilerinin geliştirmeleri ve sağlıklı iletişim kurmaları, yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları sırasında imla ve noktalama işaretlerine yönelik çalışmaların yapılması, bazı yazı türlerini yazma becerisi kazanmalarını gibi konularda programın uygulamasında dikkat edilecek hususlar olarak belirtilmiştir.

Meslek yaşamlarında daha etkili iletişim kurmalarını sağlamaya yönelik bu programda dil ve anlatımla ilgili temel kavramlar, dil bilgisi, yazınsal türler, anlatım yolları, yazım kuralları ve noktalama işaretleri ile ilgili kavram ve kurallara yer verilmiştir.(MEB, 2001)

2001'deki Çıraklık Türkçe Öğretim Programının genel amaçları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Dilimizin, ulusal birlik ve bütünlüğümüzün temel öğelerinden biri olduğunu benimsemelerini,
2. Dilin ulus yaşamındaki önemini kavramalarını,
3. Dinlediklerini, izlediklerini, okuduklarını, düşündüklerini sözlü ve yazılı olarak doğru, etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerini,
4. Okuma alışkanlığı kazanmalarını, söz dağarcılığını zenginleştirmelerini,
5. Türk dilinin kurallarını sezmelerini, dili etkili ve doğru kullanmalarını,
6. Okudukları metinleri eleştirme ve karşılaştırma becerisi kazanmalarını amaçlamaktadır.(MEB, 2001)

1998 Çıraklık Türkçe programındaki bazı genel amaçlar çıkarılmış, bazıları ifade değişiklikleri ile 2001 programına girmiştir.

1998 Çıraklık Türkçe programında yer alan:”Ortak milli kültür değerleri taşıyan eserlerden faydalanmak suretiyle Türk toplumunun temel değer hükümlerini öğrenir” genel amacı 2001 programında yer almamıştır. Oysa Çıraklık Türkçe programı diğer derslerin bir ekseni kabul edilmiş ve çırak öğrencinin kültürel değerlerle ilgili bilgiler alabileceği bir ders durumuna gelmişti. 2001 programında ise böyle açık bir hüküm yer almamakta; sadece “Dilin ulus yaşamındaki önemini kavramaları” genel amacı ile genişletilmiş bir anlam yüklenmiştir.

2001 Çıracılık Türkçe öğretim programındaki en büyük yenilik ise bir önceki programın en büyük sıkıntısı olan ders saati süresinin arttırılmasıdır. Birinci yılda haftada iki (2), ikinci yılda haftada iki (2) saat olarak uygulanmaya konulmuştur.

98 programından farklı olarak 2001 programında özel amaçlar da artmıştır. Birinci yılda çıracıkların, dil ve dille ilgili terimleri açıklamayı, dilin toplum için önemini, dilleri gruplandırmayı, Türkçenin dil grupları arasındaki yerini, Türklerin kullandıkları alfabeleri, dilimizi zenginleştirme yollarını, seslerin özelliklerini, büyük ünlü uyumunu, ses olaylarını, kök ve çeşitlerini, ek ve çeşitlerini, yapısına göre sözcükleri, yazınsal türleri, şiirin temel özelliklerini, verilen bir şiirin konu, ana duygu, dil ve anlatım bakımından incelemeyi, şiir türlerini, düz yazının temel özelliklerini, verilen metnin duygu, düşünce ve olay örgüsünü belirlemeyi, düz yazı türlerini ayırt etmeyi, metinde verilen bilinmeyen sözcüklerin anlamını bilmeyi, etkili ve güzel konuşmanın önemi, konuşmada dikkat edilecek kurallar, hazırlıklı konuşma yapma, hazırlıksız konuşma yapma, şiiri etkili ve güzel okuma, okuma alışkanlığı kazanma, paragrafın önemini ve yapısını kavrama, şiir, öz geçmiş, günce, anı türünden örnekler yazma, dili doğru kullanmaya özen gösterme, noktalama işaretlerini yerinde kullanma, yazım kurallarına uyma, mektup, sipariş vb. yazma özel amaçları kazanmaları amaçlanmaktadır.

Bu özel amaçlar doğrultusunda oluşturulan üniteler ise, çeşitli yönleriyle dil, dil bilgisi, yazınsal türler, anlatım yollarıdır.

İkinci yılda verilmek istenen özel amaçlar ise, sözcükte anlam özellikleri, anlam özelliklerini ayırt etmeyi ve bunları cümle içinde kullanmayı, cümlelerin anlam özellikleri, anlatım bozukluklarının nedenleri ve anlatım bozukluğu çeşitleri, ögeler, cümle çeşitleri, şiirin iletisi, düz yazı türlerini ayırt etmeyi, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yapma, öz geçmiş ve anı yazma, rapor, tutanak, mektup, sipariş yazma, yazım ve noktalama kurallarına uyma olarak belirlenmiştir.

2001 programının diğer bir özelliği de “Atatürkçülük” konularını program içerisinde ayrı konu başlığı olarak ana hatlarıyla belirtmesidir. Programda yer alan Atatürkçülük konuları şu şekilde verilmiştir.

ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR

1. YIL

Tablo -6 2001 Türkçe Programı 1. yıl 1. Dönem Atatürkçülük Konuları

KONULAR	AÇIKLAMALAR
<p>Atatürk'ün Kişilik Özellikleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Disiplin anlayışı • Planlı çalışması 	<p>Bu konu öğretim programının “Yazınsal Türler” bölümünde yer alan düz yazı türlerinden biriyle işlenecektir.</p>
<p>Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulusal kültür ile dil arasındaki ilişki • Atatürk'ün Türk dilini geliştirme konusunda yaptığı çalışmalar 	<p>Bu konu, öğretim programının “Çeşitli Yönleriyle Dil” bölümünde işlenecektir.</p>
<p>Atatürk İlkeleri</p> <p>Cumhuriyetçilik ilkesi</p> <p>Türkiye Cumhuriyetinin Nitelikleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gücünü ulustan alması • Egemenliğin ulusa ait olması • Demokratik olması • Laik olması 	<p>Bu konu, Cumhuriyet Bayramı'nın kutlandığı hafta, öğretim programının “Anlatım Yolları” bölümünde yer alan anlatım yollarından uygun olanları ile işlenecektir.</p>

Tablo -7 2001 Türkçe Programı 2. yıl 1. Dönem Atatürkçülük Konuları

2. YIL

KONULAR	AÇIKLAMALAR
<p>Atatürk'ün Sanat Severliği</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atatürk'ün sanata ve sanatçılara verdiği değer • Atatürk'ün sanat dalları (müzik, resim, tiyatro vb.)nın geliştirilmesine verdiği önem 	<p>Bu konu, öğretim programının “Yazınsal Türler” bölümünde yer alan düz yazı türlerinden biriyle ilişkilendirilecektir.</p>

<p>Atatürk'ün Akılcılık ve Bilim Konusundaki Görüşleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Akılcılık ve bilimin insan yaşamındaki rolü • Atatürk'ün akılcı ve bilimsel davranışa verdiği önem 	<p>Bu konu, öğretim programının “Yazınsal Türler” bölümünde yer alan düz yazı türlerinden biriyle ilişkilendirilecektir.</p>
<p>Atatürk İlkeleri Laiklik İlkesi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laikliğin Türk toplumuna sağladığı yararlar • Çağdaşlaşmada laikliğin yeri ve önemi • Laikliğin ulusal birliğin sağlanmasındaki rolü 	<p>Bu konu, öğretim programının “Anlatım Yolları” bölümünde yer alan anlatım yollarından uygun olanları ile işlenecektir.</p>

2001 programında öğrencilere, Türkçenin anlatım güzelliklerini yansıtan metinler sunulması temel ilke olarak benimsenmiştir.(MEB, 2001) Program Türkçenin temel beriler açısından bakıldığında içerik olarak yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Sözlü anlatım kısmında etkili ve güzel konuşmanın önemi ve konuşmada dikkat edilecek kurallar işlenmektedir. Yazılı anlatım kısmında ise yazma becerileri ile ilgili etkili ve güzel yazmanın önemi, paragraf bilgisi, planlı yazma çalışmaları ve yazılı anlatımın kuralları işlenmiştir.

Dil bilgisi öğretimi olarak ise çıraklık Türkçe programı zengin bir içeriğe sahiptir. Çeşitli yönleriyle dil ana başlığı altındaki konular, ses bilgisi, sözcükte yapı, yazım kuralları, noktalama işaretleri, cümlelerin öğeleri, cümle çeşitleri, anlatım bozuklukları, sözcükte anlam, cümlede anlam gibi konu başlıkları 2001 programında yer alan konulardır.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı

2005 yılında örgün eğitim kurumlarında değişen programlar gibi yaygın eğitim kurumlarından olan mesleki eğitim merkezlerinde okutulan Türkçe dersi öğretim programı da değişmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımla yeni bir program oluşturulmuştur.

2005 Türkçe Öğretim Programı, Türk Milli Eğitimin genel amaçları ile başlamış, Türk Milli eğitimin temel ilkeleri olan, genellilik ve eşitlik, ferdin ve

toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği, demokrasi eğitimi, laiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim, okul ile ailenin iş birliği, her yerde eğitim ilkeleri kısa olarak açıklanmıştır.

Programda çıraklık eğitim sistemi şu şekilde tanımlanmıştır: “İlköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş, çeşitli sebeplerle örgün eğitim kurumlarına devam etmeyip çıraklık sistemiyle bir meslek kazanmak ve geleceğini kurmak isteyen gençlerin tercih ettiği bir sistemdir.”(MEB, 2005,s.4)

2005 programında çıraklık eğitiminin öneminden söz edilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin sanayileşme ile birlikte öneminin arttığı ve teknisyen seviyesine kadar elemanların çıraklık sistemiyle yetiştirilmesi; okul ve iş yerinin ortaklaşa görev, yetki ve sorumluluk alacağı bir sistem olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çıraklık sistemiyle yapılan eğitimin, okul sistemiyle yapılan eğitimden daha ucuza mal olduğu belirtilmiştir.

“Zorunlu temel eğitimini tamamladıktan sonra, gerçek iş ortamında fiilen çalışarak meslek öğrenmek isteyen 14 yaşını doldurmuş vatandaşlarımızın teorik ve pratik mesleki eğitimlerinin bir programa göre yapılmasını sağlayarak, onları ülkenin ihtiyaç duyduğu işgücünü beceriyle kullanan kişi haline getirmek, çıraklık eğitimin temel amacıdır.(MEB, 2005, s. 4) Bunun yanında çıraklık eğitiminin diğer amaçları da şu şekilde programda verilmiştir:

İş hayatında çalışma disiplininin sağlanması,

Çırak öğrencilerin sosyal güvenlik kapsamına alınması,

İş yeri açmanın belli bir düzene bağlanması,

Meslek analizine dayalı olarak günümüzde geçerli mesleklerin belirlenmesi,

Yapılan işlerin kalite ve verimliliğin yükseltilmesi,

Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin yaygınlaştırılması(MEB, 2005, s. 4)

2005 Türkçe Öğretim Programında çıraklık ve çıraklık eğitimiyle ilgili bu genel bilgilerden sonra Çıraklık eğitimde kullanılan Türkçe Öğretim Programının

özellikleri verilmiştir. Programın temel amacı:”Atatürk ilke ve inkılâpları ile anayasa ve Millî Eğitim Temel Kanunu’ndaki hükümler doğrultusunda eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmektir.(MEB, 2005, s.5)

Çıraklık eğitimde, geçmiş Türkçe programlarında olduğu gibi Türkçe dersinin tüm derslerin eksenini oluşturan bir disiplin olduğu belirtilmiştir. “ Bireyin zihinsel gelişim sürecinde hedeflenen zihinsel ve üst düzey becerileri kazanması, geliştirmesi dili doğru ve etkili kullanmasına bağlıdır. Meslek hayatına hazırlanan öğrencilere kendini ifade etme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla işbirliği yapma, tartışma, problem çözme, ortak karar verme ve girişimcilik gibi hayati öneme haiz becerilerin kazandırılmasında Türkçe eğitimi, tüm derslerin eksenini oluşturan temel disiplindir.(MEB, 2005, s.5)

Hazırlanan program, iki yıllık meslekler için bir yıl süreyle haftada iki saat; üç yıllık mesleki eğitimi alan çıraklar içinse iki yıl süreyle haftada iki saat olarak düzenlenmiştir. Çıraklık eğitimdeki Türkçe dersinin hareket noktası ise” İlköğretim okullarını bitirerek meslek hayatına atılacak gençlerimizin insanlarla iletişimde dil becerilerini geliştirmek olarak verilmiştir.

Bu derste, öğrencilerin karşılaştıkları Türkçe metinleri severek, okuma; onları anlayıp yorumlayabilme; anladıklarını, duygu ve düşüncelerini sözlü ya da yazılı olarak iyi, doğru ve güzel ifade edebilme becerilerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Mesleki eğitim için hazırlan Türkçe Programında metinler yolu ile öğrencilere dili sevdirmek ve kültürümüzden bahsetmek amaçlanmış; dil sevgisi ve kültürün özelliklerini taşıyan metinler öğrencileri karşılaştırmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin pasif bir dinleyici olarak metinleri dinlemeleri yerine dilin kurallarını metin yolu ile anlamaları; metinleri yorumları amaçlanmış, dilin kurallarını ve dil sevgisi kazanmaları amaçlanmıştır.

Türkçe Öğretim programının amacına ulaşması için programın uygulama kısmında dikkat edilmesi gerekenler belirtilmiştir. Bu açıklamalar programın özünden yola çıkarak, programın nasıl uygulanması ve Türkçe derslerinin nasıl

işlenmesi gerektiği hakkında bilgi vermektedir. Kırk beş madde halinde belirtilen açıklamalardan çıkan ana sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Program uygulanmaya başlamadan önce öğrencilerin dili kullanma düzeylerinin, ilgi ve isteklerinin ve çevrenin kültür düzeyinin belirlenmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Dil bilincinin ve kazanımlarının beceriye dönüştürülmesi için okuduklarını, gördüklerini ve yaşadıklarını kendi cümleleriyle ifade etmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun için de öğrencilerin derslere aktif olarak katılmalarının yararlı olacağı; derslerin öğrencilerde dil becerilerini geliştirme yönünde istekli olmalarını sağlayıcı bir anlayışla işlenmesinin üzerinde durulmuştur.

Açıklamalar kısmında dil-kültür arasında ilişkinin üzerinde durulmuş ve “İnsanın kültür mirasını, dil vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktardığı, başka bir deyişle kültürün devam ettirilmesinin dile sahip çıkılmasına bağlı olduğu vurgulanmalıdır.” açıklaması yer almıştır. Açıklamalar kısmındaki önemli bir diğer ifadede dillerin toplumların kültürleriyle etkilendiğidir. Anadolu’da konuşulan Türkçenin Türk cumhuriyetlerinde konuşulan Türkçeden hangi sebeple farklılaştığına ve Türk kültür coğrafyasının genişliğine dikkat çekilmesi gerektiği; kültür coğrafyasının genişliğinin belirtilmesinin de önemli olduğu ifade edilmiştir.

Dili doğru ve güzel kullanılmasının önemi üzerinde durulmuştur. Tartışma konusunun işlenmesinde öncelikler yaşantılardan hareket edilmesi; rapor yazma ünitesinde girişimciliğin etkisi ile iş kollarında araştırma yapma, incelemede bulunma sonucu bunları yazma becerisi ile ifade etme becerisi kazandırmayı amaçlamıştır. Kelimelerin farklı anlamlarda kullanılma sebepleri üzerinde öğrencilerin düşünmesi istenmektedir. Ayrıca önemle belirtilen bir konu da öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlıklarının kazandırılmasıdır. Cümle bilgisinin önemi, cümleleri kurarken anlatım bozukluklarına dikkat edilmesinin gerektiği, paragraf ve paragrafın yapısı, anlatım ve özelliklerinin üzerinde durulması; bu bölümlerin anlatılması ise kullanılan metinlerin öğrencilerin bilgi seviyesi ve meslek alanlarıyla ilgili olması gerektiği vurgulanmıştır.

On beş edebi tür belirlenmiş; şiir ve manzume konusunda okuma alışkanlığının kazanması, topluluk önünde şiir okuma gibi özelliklerin

kazandırılmasının üzerinde durulmuştur. Metinlerin basitten karmaşığa doğru bir yolla işlenmesi ve öncelikle öğretici metinlerin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Anlatmaya bağlı edebi metinler, göstermeye bağlı edebi metinler ve öğretici metinlerin işlenmesi ve bunların nasıl yorumlanacağı üzerinde durulmasının önemi vurgulanmıştır. Bazı edebi türlerin özellikle mektupların çırakların iş hayatında daha fazla yarayacağı düşüncesi ile daha fazla üzerinde durulması gerektiği ifade edilmiştir. Edebi metinlerin dil bilinci ve dil sevgisi kazandırmada en uygun araç olduğunun üzerinde durulmuş ve Çıraklık Türkçe programında edebi metin işlenişinde dil ve anlatım üzerinde durulmuştur.

Programda konuların dağılımının farklı mesleklere, farklı zevk ve yeteneklere yönelen kişilere hitap ettiğinin unutulmaması gerektiği vurgulanmıştır. “Öğrencilerin meslek hayatına araştırmacı, girişimci, öz güvenleri gelişmiş bireyler olarak hazırlanmalarını sağlamak amacıyla ders dışı etkinliklere sık sık yer verilmelidir.”(MEB, 2005,s.10) Burada yer alan ifaden de anlaşılacağı üzere derslerin sadece ders içinde değil ders dışı etkinliklere de yer verilmesinin önemi belirtilmiştir.

Derslerde dil ve kültür ile ilgili sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarının yapılması, okuma alışkanlığının kazanılması için her dönemde uygun seviyede kitapları okumaları ve tanıtımları vurgulanmıştır. Derslerde sözlük, imla kılavuzu, tepegöz, televizyon, video gibi derse uygun araç ve gereçlerin kullanılması istenmiştir.

Yazım, noktalama ve dil bilgisi kurallarını uymayı bir alışkanlık hâline getirilmesinin özendirilmesi istenmiştir. Değerlendirmede gözlem formlarından yararlanılması programın açıklamalar kısmında belirtilmiştir.

2005 Çıraklık Türkçe Programının Genel Amaçları

2005 yılında mesleki eğitim merkezlerinde uygulanmaya başlanan Türkçe programı ile öğrencilerin dil ve dil becerileri ile ilgili bazı amaçları kazanmaları beklenmiştir. Bunlar programda şu şekilde verilmiştir:

1. Dilin rolünü ve önemini belirlemelerini,
2. Dil-kültür ilişkisini belirlemelerini,

3. İletişim aracı olarak dilin işlevini belirlemelerini,
4. Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma ve yazma yeteneğini kazanmalarını,
5. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini belirlemelerini,
6. Kelime, cümle, anlatım türü ve metin düzeylerinde dil-anlam ilişkisini kavramlarını,
7. Gündelik hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak yazma ve konuşma becerisi kazanmalarını,
8. Metin parçalarını, güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerilerini kazanmalarını,
9. Anlatım türünün özelliklerini kavramlarını,
10. Her anlatım türünde yazma becerisi kazanmalarını,
11. Metin türlerinin özelliklerini belirlemelerini,
12. Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmalarını,
13. Türkçe dil bilgisi kurallarını, metinler çerçevesinde ses, kelime, söz grubu ve cümle düzeylerinde gerçekleştirilen uygulamalarla doğru kullanma becerisi kazanmalarını,
14. Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez unsurlarının başında geldiğini benimsemelerini,
15. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazı kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermelerini,
16. Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı ve anlaşılır biçimde ifade etmelerini, amaçlamaktadır (MEB, 2005, s. 14).

2005 Türkçe programında belirtilen genel amaçlar Dil ve özellikleri ile Türkçenin temel becerilerinin kazandırılmasını amaçlamakta olduğu görülmektedir.

Genel amaçlar, ıraqların Türkçe dersi ile ilgili kazanması gereken amaçları kapsayıcı bir nitelik taşıtmaktadır.

Programdaki nitelerin de bu amaçlar doğrultusunda hazırlandığı da amaçlar kısmındaki maddelerden anlaşılmaktadır. Hazırlanan programdaki genel amaçlar, temel beceriler açısından da oldukça geniş yer tutmaktadır. Türkçeyi doğru, düzgün konuşma ve yazma, metinleri güzel okuma, yorumlama, her türde yazma becerisi, dinlediklerini ve okuduklarını doğru anlama becerisi, söz ve yazıyla kendini ifade etme becerisi ve dili doğru kullanma becerisi Türkçe tersinin temel hedeflerini oluşturmaktadır ve hazırlanan ıraqlık Türkçe programı bu becerileri genel amaçlar kısmında kapsamaktadır.

Temel Beceriler

2005 ıraqlık Türkçe programında ulaşılması beklenen beceriler şunlardır:

Eleştirel düşünme

Yaratıcı düşünme

İletişim becerisi

Araştırma-sorgulama

Problem zme becerisi

Bilgi teknolojilerini kullanma

Girişimcilik

Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma

Program temel beceriler açısından incelendiğinde 2005 Türkçe program, öğrenciler açısından bulunduğumuz yüzyılın gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olduğu görülmektedir.

Programda sıralanan bu beceriler kısa kısa açıklanmaktadır. Verilen becerilerin tanımları ve belirli özellikleri şunlardır:

Eleştirel Düşünme:

Günümüzde üst düzey düşünme becerilerinden sayılan eleştirel düşünme çiraklık Türkçe öğretim programında da kazandırılması beklenen hedeflerdendir. Programda, *eleştirel düşünme, kuşku temelli sorgulayıcı bir yaklaşımla konulara bakma, yorum yapma ve karar verme becerisi*.(MEB, 2005, s.14) olarak tanımlanmıştır. *Eleştirel düşünme ile ilgili diğer bir tanım da düşünme süreçlerini, birden çok düşünme becerilerini gerektiren, belirli bir amaca yönelik, kapsamlı ve karmaşık zihinsel işlemler olarak belirtilmiştir* (Doğanay, A., Gürcü Koç, İsa Korkmaz, M. Karataş Coşkun, Mediha Sarı, Naim Ünver, Oğuzhan Kıldan, Şükran Tok ve Türkay N. Tok. 2007, s. 301).

Şahinel (2002, s.38) eleştirel düşünme becerisi ve Türkçe Öğretimi ile bağlantısını şu şekilde açıklamaktadır:

“Türkçe öğretiminin kazandırmayı hedeflediği beceriler eleştirel düşünme becerilerine tanımlamalar ve uygulamalar, tam bir örtüşüm içindedir. Bu durum, öğretim ortamında eleştirel düşünme becerilerinin dil becerileri ile bütünleştirilmesini ön plana çıkartırken, öğretim uygulamalarına da farklı bir boyut getirmektedir. Bu da öğrencilerin gizil ve geniş kapasitelerinin ortaya çıkartılmasıdır. Bireylerin farklı düşünme biçimlerine sahip olduğu gerçeğinden hareketle; artık günümüzde eğitim programı tasarımcılarının, öğrencilerin neler yapabildiğinden çok, neler yapabileceklerinin ortaya çıkarıldığı eğitim durumlarına tasarımlarında yer vermelerinin gerekli olduğu söylenebilir” (Şahinel, 2002, s.38).

Şahinel, Eğitimde Yeni Yönelimler adlı kitapta yazmış olduğu Eleştirel Düşünme bölümünde de eleştirel düşünmenin gerekliliğini açıklamak ve kanıtlamak için nedenler ileri sürmüştü; bu nedenler aslında yaygın eğitim faaliyetinde bulunan çiraklık eğitim öğrencileri için bir kat daha önemli olan açıklamalardır. Şahinel, bu nedenleri şu şekilde açıklamaktadır:

Neden 1: Türk Milli Eğitim Bakanlığının eğitime ilişkin genel amaçlarında eleştirel düşünen bireyin özelliklerine açık biçimde yer vermektedir.

Neden 2: Vatandaşlar politik sürece ya doğrudan katılarak ya da temsilcilerini seçerek anlamlı ve mantıklı karar vermelidir. Her vatandaş güncel sosyal sorunları kusursuz olarak anlayabilmeli, yorumlayabilmeli, analiz edebilmeli ve sonuçta sorunun

çözümünde baskı grubu olarak sürek içinde konumunu almalıdır. Kısaca vatandaş eleştirel düşünmelidir.

Neden 3: Gençlerin arasında eleştirel düşünmeyi geliştirebilmenin sorumluluğu, hem eğitim programlarının geliştirilmesinde hesaba katılmalı hem de okulların temel görevlerinden biri olmaya devam etmelidir.

Neden 4: Sağlıklı bir demokrasi için eleştirel düşünmeyi bilen ve “bütünü” gören çoğunluk vazgeçilmez bir ön-koşuldur. Demokrasinin en önemli yönlerinden olarak kamuoyu, eleştirel düşünebilen, okuduğunu ve dinlediğini anlayabilen, olayları ve eşyayı kendi bakış açılarına göre değerlendirebilen kişilerce oluşturulur.

Neden 5: Eleştirel düşünen birey özelliklerinin geliştirilmesinde eğitim sisteminin demokratikleştirilmesin de ayrı bir önemi vardır. Çünkü bireye çağdaş, yaratıcı, eleştirel, bilimsel, demokratik düşünme gücünü kazandırma, sorumluluk üstlenme, sorunlara çok boyutlu bakabilme, karşı görüşün uslamasını inceleme, uzlaştırıcı ve hoşgörülü özellikler kazandırabilmenin önkoşulu, öğrencinin öğrenme biçimini sınırlamayan ve yeteneklerinin geliştirilmesini engellemeyen, onların gizli sığılarını ortaya çıkarmalarını olanak tanıyan zenginleştirilmiş eğitim durumları tasarlamaktadır. Salına bakılırsa demokratik eğitim sistemi, Türk Milli Eğitim Sistemi'nin hedeflerinde de yer aldığı gibi, bireyde kalıplaşmış davranış, ezbere dayalı ve dayatılmış bilgiler yerine; yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine dayalı öğrenmelere olanak veren, öğrendiklerini yorumlayabilen ve düşüncelerinde tarafsız olan bireyler yetiştirme temeline dayanmaktadır (Şahinel, 2007, s.124)

Yukarıdaki nedenlerden sonra günümüz eğitim sisteminin önemli özelliklerinden birini eleştirel düşünme oluşturmaktadır. Mesleki eğitim sistemi içinde de bu düşünme biçimini kazandıracak ders Türkçe dersidir. Çünkü çırak öğrencilerin ders çizelgeleri incelendiğinde derslerinin çoğu meslek dersleri oluşturmaktadır. Ayrıca pratik eğitimlerini iş yerlerinde yaparken de bu düşünceleri kazanması zordur. Dolayısıyla karar verme, değerlendirme, sınıflandırma, varsayma, mantıksal olarak anlama, ilkeleri kavrama, diğer bağlantılar arasındaki noktaları fark etme, kararlı olma gibi eleştirel düşünmenin içini dolduran kavramları kazanacağı dersin Türkçe dersi olduğu görülmektedir.

2005 yılında uygulamaya konulan Türkçe programı eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Programda bu özellikle belirtilmiş ve eleştirel düşünmenin ne olduğu konusunda da bir takım bilgiler verilmiştir. Çıraklık Türkçe

programında temel beceriler açısından kazandırılması gereken ilk özellik olarak verilmiştir. Çünkü eleştirel düşünme becerisi,

Düşünmenin en gelişmiş ve en ileri biçimidir. Çünkü eleştirel düşünme sallantısız, nesnel ve derinlemesine düşünme anlamına gelir. Eleştirel düşünme yoluyla nitelikliyi niteliksizden, doğruyu yanlıştan ayırt edebiliriz. Eleştirel düşünme başıboş bir düşünsel etkinlik değil, sorunların özüne inen, çeşitli açılardan irdeleyen, anlamaya çalışan, gerekirse karşı çıkabilen bir düşünce biçimidir. Eleştirel düşünmeyi zevkli, kılan sadece bize tattırduğu özgürlük duygusu değil, aynı zamanda bir şeyi yakalama, keşfetme heyecanıdır (<http://www.felsefeekibi.com.2002>).

Öğrencinin eleştirel düşündüğü bir öğrenme-öğretme ortamı Türkçe derslerinin atmosferini oluşturur. Böyle bir öğrenme ortamı, öğrencinin kendi düşüncesinin farkına varmasına, denenceler kurmasına ve dil becerilerini üst düzeyde geliştirmesine destek verir (Karadüz, 2010,s.1590).

Yaratıcı Düşünme

2005 Türkçe programında ulaşılmada beklenen temel becerilerden biri de yaratıcı düşünme becerisidir. Programda yaratıcı düşünme becerisi şu şekilde açıklanmaktadır:

“Öğrencilerin bir temel fikri ve ürünü değiştirme, birleştirme ve yeniden farklı ortamlarda kullanma ya da tamamen kendi düşüncelerinden yola çıkarak yeni ve farklı ürünler ve bilgiler üretme, olaylara farklı bakabilme, küçük çaplı da olsa bazı buluşlar yapabilmeyi kapsar. Ayrıntılı fikirler geliştirme ve zenginleştirme, sorunlara benzersiz ve kendine özel çözümler bulma, çözümler ortaya çıkarma; bir fikre, ürüne çok farklı açılardan bakma, bütünsel bakma alt becerilerini içerir.(MEB, 2005,s.14)

Güzellik ve saç Bakım Hizmetleri, Ahşap Teknolojisi, Tekstil teknolojisi, İnşaat Teknolojisi, Yiyecek İçecek Hizmetleri ve Motorlu Araçlar Teknolojisi ve diğer ana meslek dalları içerisinde Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim öğretim gören öğrenciler kendi meslekleriyle ilgili problemleri tespit etme ve bunlara kendine özgü çözümler bulma, olaylara ve durumlara farklı bakabilme; yeni yeni fikirler üretebilme becerisini Türkçe dersinin temel becerilerinden olan yaratıcı düşünme becerisi ile kazanmaktadır.

Yaratıcı düşünme becerisi, çırak öğrencilerin meslek hayatı için kazandırılması gereken temel becerilerin başında gelmektedir. Her an mesleğiyle ilgili bir sorunla karşılaşma ihtimali olan yarının ustalarının aynı sorunlara farklı bakabilme, farklı görebilme ve farklı çözümler üretebilme becerisini meslek derslerinden ziyade Türkçe derslerinde kazanmaktadır. Meslek ile ilgili olarak Üretici Yaratıcılık (Demirel vd. 2007, s. 168) teriminin içini dolduran yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılması gerekmektedir. Yeni öğretim programında bu özellik dikkate alınmış, ezberci ve öğretmen merkezli bir öğretim programı yerine öğrenci merkezli ve eğitim süreci içerisinde kazandırılması beklenen temel becerileri kapsayan bir program benimsenmiştir.

Bu becerilerden olan yaratıcı düşünme becerisi, günümüz yaygın ve örgün eğitim sistemi içerisinde önemli yer tutmaktadır. Yaratıcı düşünen bireyler yetiştirmek öğretim programlarının içerisinde yer almaktadır. Yaratıcılık eğitimi almış çocukların bazı özellikleri olduğunu ve bu özelliklerin geliştirilebileceğini Ömeroğlu ve Turla ifade ederken bu özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

Karşısına çıkan fırsatlardan yararlanma, karşılaştıkları güçlükleri yenmek için yeni çözüm yolları bulma, merak etme ve tahminlerde bulunma, hayal güçlerini geliştirme, araştırma ve deney yapma eğilimlerinde artış, yeni ve değişik buluşlar ortaya koyma, bir konu üzerinde ilgi ve dikkatlerini uzun süre tutabilme, ayrıntılara dikkat etme, yanlış ve eksiklikleri kolay saptama veya hissetme, yeni oyunlar keşfetme, çevrelerini biçim ve mekan ilişkisiyle görebilme, kendilerine güvenme, kendilerini geliştirip gerçekleştirme, bağımsız düşünüp, bağımsız yaşayabilen kişiler olma şanslarını arttırma, kendilerini yalnız bu gün değil gelecek için ce hazırlama, dış dünyaya ve çevrelerindeki insanlara açık olma, dengeli bir yapı kazanma, duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade edebilme, yeni yaşantılar geçirmeye cesaretli olma.(Ömeroğlu ve Turla:Aktaran, Doğan, 2007, 183)

Bir kuaförün saçlara değişik şekiller vermek, bir mobilyacının değişik bir şekilde mobilya üretmesi yaratıcı düşünme becerisinin gelişmesi ile doğrudan orantılıdır. Bunun için Türkçe dersi öğretim programının temel beceriler kısmına yaratıcı düşünme becerisi eklenmiştir.

İletişim Becerisi

2005 Türkçe öğretim programındaki diğer bir beceri alanı da iletişim becerisidir. Programda bu beceri alanı:” konuşma, dinleme, okuma, yazma gibi sözel ve vücut dili, işaret dili gibi sözel olmayan iletişim becerilerini etkili ve bulunduğu ortama uygun olarak kullanmayı kapsar. Bulduğu ortama uygun olarak kullanması gereken konuşma üslûbunu belirleme, uygun şekilde hitap etme, vücut dilini gerektiği yerde gerektiği ölçüde kullanma, aktif olarak dinleme, söz hakkı verme, grup içerisinde aktif biçimde arkadaşlarıyla etkileşim hâlinde olma, okurken etkin ve hızlı bir şekilde okuma, okuduğunu anlama ve eleştirme, yazarken ve konuşurken hedef kitleye uygun üslûp kullanma, kendi ve başkalarının yazdıklarını eleştirme gibi alt becerileri içerir.

İnsanoğlu sürekli bir iletişim içindedir. İletişimsiz bir dünya düşünülemez. Demirel’e göre iletişim, *“Bireyler, kümeler ve topluluklar arasında söz, yazı, görüntü, el kol hareketleri vb. simgeler aracılığıyla düşünce, dilek ve duyguların karşılıklı iletilmesini sağlayan bir etkileşim sürecidir* (Demirel, 2003, s. 154). Buradaki tanımdan anlaşılacağı üzere iletişimin içine birçok simge girmekte, bu da iletişimin çok geniş özellik olduğunu göstermektedir. Adalı ise *iletişimi şu şekilde tanımlamıştır: “En genel anlamda iletişim, bir bilginin bir kaynaktan bir alıcıya iletilmesi sürecidir* (Adalı, 2009, s. 15). İletişimin bir süreç olduğunu vurgulayan tanımda bilginin bir yerden bir yere aktarılmasının söz konusu olduğu belirtiliyor. Sürecin amacını Adalı, *kaynağın gönderdiği iletinin alıcı tarafından algılanıp çözümlenmesi ve böylece ikisi arasında bir ortaklığın kurulabilmesi* (Adalı, 2009, s.15) olarak açıklamaktadır.

İnsanoğlu günlük hayatının büyük bir kısmını iletişimle geçirmektedir. Yapılan bir çalışmada uyku saatleri dışında kalan sürenin %75’i iletişimle geçmektedir. Stevens’in(1974) yaptığı çalışmada iletişim içinde bulunan kişi, bu sürenin %30’unu konuşarak, %45’ini de dinleyerek geçirmektedir (Demirel, 2003, s. 154). Türkçe dersinin temel becerilerinden olan konuşma ve dinleme iletişimin temel unsurları arasında yer almaktadır. Bundan dolayı 2005 Türkçe Öğretim programında iletişim becerilerinin geliştirilmesi temel becerisi yer almaktadır. Çıraklar, iş yerindeki ustasıyla, iş yerine gelen kişiler ile ve sosyal hayatta sürekli bir iletişim

içerisinde yer almaktadırlar. Bu iletişim sürecinde sözlü veya sözsüz, beden dili ve diğer simgelerle iş ve sosyal hayatını sürdürmektedir.

İletişimin tamamlanabilmesi için üç temel unsura ihtiyaç vardır. İletilecek şeyler için uygun bir araç(dil), iletilecek olanın (iletinin) alındığı yer ve iletinin teslim edildiği yer. “Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta olarak tanımlandığına göre, iletişimin temel aracı dil olmaktadır (Çifci, 2010,s. 108). Çifci’nin de ifade ettiği gibi iletişimin temel aracı dildir. Dil ve iletişim arasındaki temel ilişkileri ve iletişimin alt dalları olan, okuma, yazma, dinleme, konuşma, beden dili, sözlü iletişim, sözsüz iletişim vb. alt becerileri çırak öğrencilerin kazanacağı tek ders Türkçe dersleridir.

“Ana dili öğretiminin, dil ve anlatım dersinin temel konusu, başlıca özelliklerinden söz ettiğimiz iletişimin doğru ve eksiksiz gerçekleştirilmesinden ibarettir. Öğrencilerin yapacakları sözlü ve yazılı anlatım uygulamaları, dille gerçekleştirilen iletişimi geliştirme çabalarıdır. Yazılan romanlar, hikayeler, denemeler, gezi yazıları vb. okuyucu alıcı kişisiyle kurulan birer iletişim yollarıdır. Dolayısıyla, iletişim-dil ilişkisini “Türkçe”, “Dil ve Anlatım” derslerinin merkezinde görmekte yarar vardır”(Çifci, 2010,s. 109).

2005 Türkçe programında iletişim yukarıda açıklamalardan da anlaşılacağı üzere önemli yer etmektedir. İletişim dil ve dilin öğeleri ile sağlanan bir süreçtir. Sağlıklı bir iletişimin gerçekleştirilmesi, aynı zamanda sosyal hayatta ve meslek hayatında başarıyı getiren bir özellik taşımaktadır. Yapılan bir araştırmada iş hayatında başarının %85’i doğru iletişime dayanmaktadır. Yine aynı araştırmada iş hayatındaki kusurların %75’i iletişim eksikliğinden; iş hayatında kayıpların %80’i kötü iletişim yüzünden kaynaklanmaktadır. Kişileri meslek hayatına hazırlayan bir kurum olan çıraklık eğitiminde Türkçe derslerinin önemi böylece bir kat daha artmaktadır. Onun Türkçe derslerinin temel beceriler kısmında iletişim becerilerini geliştirme becerisi yer almıştır.

Araştırma-Sorgulama Becerisi

Araştırma becerisi; doğru ve anlamlı sorular sorarak problemi fark etme ve kavrama, problemi çözmek amacıyla neyi ve nasıl yapması ile ilgili araştırma plânlaması yapma, sonuçları tahmin etme, çıkabilecek sorunları göz önüne alma,

sonucu test etme ve fikirleri geliştirmeyi kapsar. Anlamalı tahminde bulunma, uygun araştırma ortamına karar verme, araştırmada ne tip ve ne kadar delil toplaması gerektiğine karar verme, bilimsel yaklaşımı kullanarak araştırmayı plânlama, nasıl gözlem ve kıyas yapacağını belirleme, araç gereç kullanma, doğru ve hassas ölçümler yapabilme, sonuçları sunma yollarını belirleme, sonuçların tekrar incelenmesi gerekip gerekmediğine karar verme, bulunanlarla asıl fikrin bağlantısını kurma, bulunanları uygun bir dille ifade etme, verileri ortaya koyma, sonucu destekleyici verilerin yeterliliğine karar verme, bulunanların ilk beklentileri karşılayıp karşılamadığına karar verme gibi alt becerileri içerir.

Dünyadaki bilgilerin ve teknolojinin hızla değiştiği bir zaman diliminde çıraklık eğitim Türkçe Öğretim programında araştırma-sorgulama temel becerisi yukarıda açıklanan alt becerileri kazandırmak amacıyla programa konulmuştur. Mesleğiyle ilgili her an değişen bilgileri ancak bu temel beceriyi kazanan bireyler elde edebilir. Mesleğiyle ilgili yeni bilgileri bulma, kanma, eskisiyle sorgulayıp yeni ve orijinal fikirler bulma bu becerinin kazanılmasıyla mümkündür. Araştırma sorgulama temel becerisi aynı zamanda bilimsel düşünmenin de bir gereğidir. Anlamalı ve dayanağı olan ifadeler sunma, araştırma yapma, planlama yapma, verileri uygun bir şekilde sunma bu temel becerinin özellikleridir.

Çıraklık eğitim Türkçe Öğretim Programında yer alan araştırma ve sorgulama temel becerisi diğer beceri alanları olan eleştirel ve yaratıcı düşünmeyle de alakalı bir yaklaşımdır. Program, bu yönüyle birbirini tamamlayan bir özellik göstermektedir.

Problem Çözme Becerisi

Çıraklık eğitim Türkçe Öğretim programında problem çözme becerisi şu şekilde ifade edilmektedir: Problem çözme becerisi; öğrencinin hayatında karşısına çıkacak problemleri çözmek için gerekli olan beceriyi kapsar. Alt becerileri ise şöyle sıralanabilir; problemin anlaşılması, gerekirse alt basamakların ya da problemin köklerinin bulunması, problemi uygun şekilde çözmek için planlama yapma, işlemler sırasında çalışmaların gözlenmesi, gerektiğinde stratejilerin ve planların değiştirilmesi, yöntemlerin sınanması, çözüm aşamasında elde edilen veri ve bilgilerin değerlendirilmesi, çözüme ulaşıncaya kadar çözümün anlamlılığının ve işe yararlılığının değerlendirilmesini ve yeni problemleri fark etmesini içerir.

Çırakların, iş ve sosyal hayatta karşılaşılabileceği problemlere karşı Türkçe Öğretim programında problem çözme becerisi yer almıştır. Çırakların, iş ve sosyal hayatta karşılaşılabileceği problemleri, belirlemeleri, bunların kaynağını görebilmeleri, problemin çözümü için uygun stratejileri uygulayabilmeleri bu temel becerinin kazanılmasıyla alakalıdır. Problemi çok boyutlu düşünme, verileri toplama ve bunları sentezleme ile ortaya çıkan sonucu fark edebilme bu beceriyi kazanan bireylerde görülen özelliklerdir.

Özellikle iş hayatında her an problemlerle karşılaşılabilmek durumu göz önüne alındığında, bu becerinin önemi bir kat daha artmaktadır. Problemleri, zamanında ve hızlı bir şekilde çözebilen, çözdüğü problemin yararlarını görebilen çıraklar, iş hayatında başarıyı yakalayabilecektir.

Bu temel becerinin daha çıraklık eğitiminde verilmesi de son derece önemlidir. Ustalık ve usta öğreticilik eğitiminde problem çözme becerisiyle alakalı bir ders bulunmamaktadır. Çırak iken bu beceriyi kazanan bireylerde özgüvenin yüksek olduğu da ifade edilebilir.

Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

Bilgi Teknolojilerini kullanma becerisi; bilginin araştırılması, bulunması, işlenmesi, sunulması ve değerlendirilmesinde teknolojiyi kullanabilme becerilerini kapsar. Bilgi teknolojilerini yerinde kullanma konusunda doğru karar verme, bilgi teknolojilerini kullanırken planlama yapma, bu teknolojilerin kullanılması için gerekli becerilere sahip olma, bu kaynaklardan bilgiye ulaşma, taranan bilgilerin işe yararlılığını sezme ve ayırma, ayrılan bilgileri analiz etme, işe yarayanları seçme, seçilen bilgileri değerlendirme, sonuca varma, sonucu uygun formda sunma ve yeni alanlarda kullanma alt becerilerini içerir.

Teknolojik gelişmelerde sınır yoktur. İnsanoğlu teknolojiyi günlük yaşamda kullanarak birçok faaliyetini gerçekleştirmektedir. Çıraklı Eğitim Türkçe Öğretim programında bilgi teknolojilerini kullanma becerisi yer almaktadır. Bilgi teknolojilerini kullanan çıraklar, bilgiye kısa sürede ulaşmakta, aradığı birçok bilgiye iletişim teknolojileri ile sahip olmaktadır.

Bilgi teknolojilerine yabancı kalmış bir çıraklık eğitim düşünülemez. Aradığı bilgiye ulaşma yolları, bulduğu bilgilerden gereksiz olanları ayırt etme, bilgileri tarama bilgi teknolojilerini becerisini kazanmış bireyin özellikleridir.

Girişimcilik Becerisi

Girişimcilik; sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gerekli ve etkili davranışları uygun bir şekilde ve uygun zamanda ortaya koymak veya talep görebilecek bir ürünü veya hizmeti daha iyi üretebilmek ya da pazarlayabilmek amacıyla yeni bir sistem kurmak için gerekli olan becerilerdir. Girişimcilik; empati kurma, insan ilişkilerinde uyumlu davranışları gösterebilme, plan yapma, planlarını uygulayabilme, risk alma; herhangi bir alanda ihtiyaç duyulabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama, üretme, pazar araştırması yapma, pazarlayabilme gibi alt becerileri içerir.

Çıraklık Eğitim Türkçe Öğretim programında yer alan bu beceri çırakların iş hayatıyla yakından ilgilidir. İlköğretimi 14 yaşında bitiren bir kişi olarak iş hayatına başladığında iki veya üç yılda kalfa; iki yıllık bir eğitimden sonra usta olmaktadır. Kazanmış olduğu girişimcilik becerisi ile yerinde ve zamanında yapılan uygun adımlarla iş hayatında başarılı olabilmektedir.

Yatırımlarda bulunma, bunlar, hakkında araştırma ile bilgi edinme, riskler alma yolu ile pazarın ihtiyaç duyduğu ürünleri sunma girişimcilik becerisinin eseridir. Bu temel beceriyi ise çıraklar Türkçe derslerinde öğrenmektedirler.

Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerisi

2005 Türkçe Öğretim programının genel amaçlar kısmında da vurgulanan Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, temel beceriler kısmında da belirtilmiştir. Türkçe derslerinin amacı da Türkçenin özelliklerinin bilinmesi ve Türkçeyi kurallarına uygun olarak kullanmaktır.

Programda bu beceri şu şekilde açıklanmaktadır: Okuduğunu, dinlediğini, gördüğünü, doğru, tam ve hızlı olarak anlayabilme; duygu, düşünce, hayal ve isteklerini açık ve anlaşılır bir şekilde eksiksiz ifade edebilme, Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurma, zengin bir söz varlığına sahip olma ve estetik bir bakış açısı kazanma gibi alt becerileri içerir (MEB, 2005, s. 16).

Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi sadece Türkçe derslerinin temel becerisi değil tüm derslerin temel becerileri arasındadır. Ana dili eğitimi sadece Türkçe derslerine bırakılmayan bir eğitimidir. Ancak öğrencinin dilin kurallarını ve özelliklerini ve anlatım gücünü öğreneceği ders Türkçe yani ana dili dersleridir.

Özdemir ana dili dersinin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Okuduğunu, eksiksizce, yazarın iletisini yitime uğramadan anlayabilme,
2. Düşüncelerini, duygu, izlenim ve tasarılarını belirli bir amaç doğrultusunda yazılaştırabilme,
3. Değişik konularda yapılan konuşmaları dinleyip ileti ve bilgi yitimine yol açmadan eksiksizce, doğru biçimde algılayabilme,
4. Düşünce, duygu, tasarım ve izlenimlerini güzel, doğru, etkili bir biçimde söze dönüştürebilme (Özdemir, 1983, s. 26).

Türkçenin doğru ve güzel ve etkili kullanımında hem programdaki açıklamalardan hem de Özdemir'in açıklamalarından da anlaşılacağı gibi temel becerilerin üzerinde durulmaktadır. Okuma, dinleme, konuşma, yazma gibi temel beceriler hem anlama hem de anlatma becerileridir. Bu becerilerin etkili bir biçimde kazandırılması Türkçe dersinin temel hedefleri arasındadır.

Demirel, Türkçe Öğretimi kitabında, Türkçe programına ilişkin açıklamalar yaparken Türkçeye ilgili şunları da ifade etmektedir:

Türkçe, çocuğun her şeyden önce anlama ve anlatma gücünü geliştirecektir. Birbirimizle anlaşmamızda bize söylenenleri, okuduklarımızı anlamamız, olayın yalnız bir yanını oluşturur. Anlaşmanın sağlanabilmesi için bizim de karşımızdakilere düşündüklerimizi, duygularımızı, gördüklerimizi, istediklerimizi sözle ya da gereğinde yazı ile anlatmamız gereklidir. Karşımızdakilerle anlaşabilmemiz için bize söylenenleri tam ve doğru olarak anlamamız ne kadar önemli ise onların bizim söylediklerimizi tam ve doğru anlayabilmeleri için, düşünce, duygu ve dileğimizi aynı biçimde tam, doğru ve amacımıza uygun olarak anlatmamız da o kadar önemlidir. Çağımızdaki toplumsal yaşayış, demokratik düzen,

başkalarını anlama kadar kendimizi anlatmamızı da zorunlu kılmaktadır (Demirel, 2006, s.23-249).

Çırakların, Türkçe dersleri ile yukarıda sayılan temel özellikleri kazanmaları; bu becerileri sosyal ve iş yaşamında kullanmaları amaçlanmaktadır. Sunulan, algılanan bilgi, durum ve olayı doğru anlama ve bunları doğru bir şekilde anlatma Türkçe derslerinin temel hedefidir. Ana dilini, doğru, güzel ve etkili kullanmayan birey, hem anlama olayını gerçekleştiremez hem de anlatma becerisini kazanamaz. Bundan dolayı, 2005 Türkçe Öğretim Programında Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi hem genel amaçlar kısmına hem de temel beceriler kısmına eklenmiştir. Çünkü Türkçe eğitimi ve öğretiminin temel hedefi dört temel beceriyi geliştirmek ve bireylerin Türkçeyi sevmelerini ve doğru, güzel kullanmalarını sağlamaktır.

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Dersi Öğretim Programı Üniteleri ve Süreleri

2005 Türkçe dersi öğretim programında her dönem için işlenecek konular ve yüzdelik dilimleri verilmiştir. Buna göre birinci dönemde işlenecek üniteler ve süresi şu şekildedir.

Tablo- 8. 2005 Türkçe Programı 1. yıl 1. Dönem Üniteleri

DÖNEMLER	ÜNİTELER	SAAT	ORAN (%)
1. DÖNEM	I. İLETİŞİM, DİL VE KÜLTÜR 1. İletişim 2. Dil - İnsan ve İletişim İlişkisi 3. Dil - Kültür İlişkisi 4. Dillerin Sınıflandırılması	2 2 2 2	25
	II. TARTIŞMA 1. Tartışma Konusu 2. Tartışma Çeşitleri a. Hazırlıksız Tartışmalar b. Hazırlık Gerektiren Tartışmalar	2 2 2	31,25

	3. Tartışmalarda Yapılan Hatalar	2	
	4. Rapor ve Tutanak Yazma	2	
	III. KELİME BİLGİSİ		
	1. Kelimede Anlam		
	a. Kelimede Anlam ve Kavram		
	b. Kelimede Anlamların Gruplandırılması (İlk Anlam, Yan Anlam, Terim, Mecaz)	2	
	c. Anlam İlişkilerine Göre Kelimeler	4	43,75
	2. Söz Öbekleri	4	
	TOPLAM	32	100

Türkçe dersi birinci dönemde toplam otuz iki saatlik bir ders süresini kapsamaktadır. İletişim, dil ve kültür, tartışma ve kelime bilgisi Türkçe dersinin ilk üç ünitesidir. İletişim, dil ve kültür ünitesine sekiz saat ayrılırken birinci dönem konuları içerisinde toplam %25’lik bir dilime denk gelmektedir. Tartışma ünitesine on saat ayrılırken bu durum %31,25’lik bir orana denk gelmektedir. Kelime bilgisi, on dört saatlik bir zamanı kapsarken bu durum %43,75’lik oranı kapsamaktadır. Dilin temel hedefi iletişimi sağlamaktır. Programdaki ilk ünite dil üzerine oluşturulmuş; dilin önemi, dil kültür ilişkisi ve dillerin sınıflandırılması işlenmesi gereken konulardandır. Ancak dilin millet hayatındaki önemi, kültürün dil ile aktarıldığı göz önüne alındığında bu ünite için verilen sürenin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Özbay: “Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, milli eğitimin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir” (Özbay, 2006, s. 5).

Programın kazanımlar, etkinlikler ve açıklamalar bölümünde iletişim, dil ve kültür ünitesinde öğrencilerin hangi kazanımları elde etmeleri belirtilmiştir. Programda öğrencilerden: “iletişimin toplum hayatındaki yeri ve önemini açıklamasını, iletişimde kullanılan öğeleri, teknolojik gelişmelerin iletişime etkilerinin yorumlamasını, iletişimde dilin rolünü belirlemesini, dilin iletişimin temel ögesi olduğunu fark etmesini, dilin kültür taşıyıcısı rolünü, dilin bireysel kullanımda kazandığı özellikleri, dil kültür ilişkisini irdelemelerini, konuşma dilindeki farklılıkların nedenlerine yönelik kestirim yapma, aynı dili konuşan insan topluluklarının ortak kültür değerlerini paylaştıklarını fark etmesini, dilin kültür alanının oluşmasındaki rolü ve değerini fark etmesini, standart Türkçe ile konuşması gerektiğini, dilin günlük kullanımıyla bilim, felsefe ve edebiyat eserlerindeki farklı kullanıma nedenlerini kestirimde bulunmalarını, dil ailelerinin oluşumu açıklamalarını, dilleri yapılarına ve çıkış bölgelerine göre sınıflandırmalarını, Türkçenin köken ve yapı bakımından dünya dilleri arasındaki yerini belirlemelerini, Türk dilinin dönemlerini tanımları beklenmektedir.

“İnsan elinin değdiği ve insanoğlunun bir anlam yüklediği her şey kültürdür (Çifci, 2010, s. 107). Oluşturulan bu kültüre ruh veren ise dildir. Dil milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese ise dil ve kültür konularının daha detaylı işlenmesi; sekiz ders saatinden fazla zaman ayrılması gerekmektedir.

Birinci dönemde işlenen diğer bir ünite de tartışmadır. Tartışmanın konusu, çeşitleri, tartışmada yapılan hatalar ve rapor ile tutanak yazma bu ünitedeki konulardır. İnsanın sosyal bir varlık olduğu düşünüldüğünde programda yer alması gereken bir ünite olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal hayatında ve meslek yaşamında tartışmayla karşılaşabilecekleri göz önüne alındığında bu konuların programdaki ağırlık oranı dikkat çekmektedir. Ayrıca iş hayatında rapor ve tutanak yazmak durumları ile karşılaşabilecekleri düşünülerek de tartışma ünitesinin içine bu konular da dâhil edilmiştir.

Tartışma ünitesinden beklenen kazanımlar da şu şekilde belirlenmiştir: Tartışmanın amacını belirlemesini, tartışma konusunun özelliklerini açıklamasını, tartışmada savunulan düşünceleri gerekçeleriyle listelemesini, tartışmada genel olarak kabul edilen görüşleri bulmasını, tartışmalarda içine düştükleri yanılgıları ve

hataları tespit etmelerini, tartışmada uyulması gereken kuralları, tartışmada görüş ve karşıt görüşleri ayırmalarını, karşıt görüşlerin nasıl çürütüldüğünü açıklamalarını, tartışmaları toplumla iletişim imkanlarını dikkate alarak gruplandırmalarını, hangi tür tartışmaların hazırlık gerektirdiğini, hazırlık gerektiren tartışmaları örneklendirmelerini, rapor yazmada dikkat edilecek hususları, izledikleri veya araştırdıkları bir konuyu kurallarına uygun bir şekilde rapor etmelerini, hangi durumlarda tutanak tutulacağını fark etmelerini, duruma özgü tutanak yazmalarını kazanması beklenmektedir.

Birinci dönemde işlenen son ünite de kelime bilgisidir. Kelime ve kelimelerin anlam özellikleri, anlam ilişkilerine göre kelimeler ve söz öbekleri bu dönemde işlenen konulardandır. Görüldüğü gibi %43'lük bir oranla birinci dönemin ağırlıklı konularını kelime bilgisi oluşturmaktadır. Kelimeler bir dilin yapı taşlarıdır. Dilin ahengini, kıvraklığını, zenginliğini, canlılığını gösteren kelimelerdir. Kelime bilgisi ünitesinin ağırlıklı olarak işlenmesi için programda on dört saatlik bir zaman dilimi ayrılmıştır.

Kelime bilgisi ünitesinde öğrencilerden beklenen kazanımlar şunlardır: kelimedeki anlamın oluşumunu açıklamalarını, kelime ve anlam ilişkisini açıklamalarını, kavram ve kavramlaştırmanın oluşumunu açıklamalarını, kavramların kullanıldığı metinlerin ayırıcı özelliklerini belirlemelerini, kelimelerin sözlü ve yazılı anlatımda kazandığı çeşitli anlamları açıklamalarını, kelimelerin anlamlarında kullanım alanlarına ve diğer kelimelerle ilişkilerine göre değişiklikler meydana geldiğini açıklamalarını, metinlerde ilk, yan ve mecaz anlama gelen kelimeleri bulmalarını, somut ve soyut anlamlı kelimeleri bulmalarını, metinlerde geçen terimleri bulmalarını, kelimelerdeki anlam değişikliğini sorgulamalarını, metinlerde eş anlamlı kelimeleri bulmalarını, eş anlamlı ile yakın anlamlı kelimeleri ayırt etmelerini, eş anlamlılığın ifadelerdeki işlevini belirlemelerini, eş anlamlı, karşıt anlamlı, eş sesli ve yakın anlamlı kelimelerin metne kazandırdıklarını belirlemelerini, metinde geçen deyimleri bulmalarını, deyimlerin cümlelerde kullanılma sebeplerini, ikilemeleri bulmalarını, isim ve sıfat tamlamalarını bulmalarını, söz öbeklerini cümlede yerinde ve doğru kullanmalarını hedeflenmektedir.

Tablo- 9. 2005 Türkçe Programı 1. yıl 2. Dönem Üniteleri

DÖNEMLER	ÜNİTELER	SAAT	ORAN (%)
1. DÖNEM	I. CÜMLE BİLGİSİ 1. Cümlede Anlamın Oluşması 2. Bildirdiği Anlama Göre Cümleler: a. Haber Cümleleri b. Dilek- İstek, Soru Cümleleri c. Olumlu- Olumsuz Cümleler 3. İfade Ettikleri Anlama Göre Cümleler 4. Anlatım Bozuklukları	2 2 2 4	31,25
	II. PARAGRAF BİLGİSİ 1. Anlatım Birimi Olarak Paragraf 2. Paragrafta Yapı 3. Paragrafta Anlam ve Ana Düşünce	2 4 4	31,25
	III. ANLATIM ÖZELLİKLERİ 1. Anlatıma Hazırlık 2. Anlatımda Konu, Sınırlandırma 3. Anlatımın Özellikleri 4. Anlatım Türleri	2 2 4 4	37,5
TOPLAM		32	100

İkinci dönem toplam otuz iki saatlik bir ders süresi belirlenmiştir. Bu dönemde cümle bilgisi, paragraf bilgisi ve anlatım özellikleri olmak üzere üç ünitenin işlenmesi programda belirtilmiştir. Birinci dönem işlenen kelime bilgisinin üzerine cümle ve paragraf bilgisinin ve anlatım özelliklerinin işlenmesi programın basitten karmaşığa doğru bir yöntemle hazırlandığını göstermektedir.

Tabloda görüldüğü gibi %31'25'lik bir oranla cümle bilgisine on ders saati bir süre ayrılmıştır. Cümlede anlamın oluşması, haber cümleleri, dilek-istek cümleleri, anlamına göre cümleler ve anlatım bozuklukları bu ünitenin konularıdır.

Cümle bilgisi ünitesinde çırakların kazanması beklenen kazanımları şu şekilde sıralanmıştır: Aynı düşüncenin değişik cümlelerle ifade edebilme nedenini irdelemelerini, cümlede anlamın oluşmasını sağlayan unsurlarını belirlemelerini, cümle düzeyinde anlama oluşmasında yüklem rolü ve değerini fark etmelerini,

cümleleri anlamlarına göre gruplandırmalarını, metinlerdeki haber cümlelerini bulmaları, soru cümlelerinin oluşumunu ve kullanım amacını açıklamalarını, metinde kullanılan istek, dilek, gereklilik, emir, soru ve ünlem cümleleri arasındaki anlam farklarını açıklamalarını, olumlu ve olumsuz cümlelerin nasıl oluştuğunu belirlemelerini, haber cümlelerinde dikkatin dışa yöneldiğini; dilin daha çok göndergesel işlevde kullanıldığını fark etmelerini, cümlenin metinde tamamlanan bir anlam birimi olduğunu fark etmelerini, aynı düşüncüyü farklı cümlelerle ifade etmeyi, metinlerdeki yakın anlamlı cümleleri ayırt etmeyi, birbirine yakın anlamlı cümlelerin kullanılma sebebini belirlemelerini, metinde birbiriyle çelişen cümleleri bulmalarını, metinlerde sebep-sonuç, koşul, açıklama, ünlem bildiren cümleleri bulmalarını; özne yüklem uyumsuzluğundan kaynaklanan anlatım bozukluklarını bulmalarını, birleşik cümlelerde yüklemeler arasındaki çatı uyumsuzluğundan kaynaklanan anlatım bozukluğunu belirlemeleri, öge eksikliğinden, tamlama ve ek yanlışlıklarından, noktalama yanlışlıklarından kaynaklanan anlatım bozukluklarını belirlemelerini, kelimelerin yanlış anlam ve yanlış yerde kullanılmasından oluşan anlatım bozukluklarını belirlemelerini, cümle kurarken anlatım bozukluklarından kaçınmalarını, incelediği dilekçe ve mektupları açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık bakımlarından değerlendirmeyi gibi kazanımları çırak öğrencilerin kazanması beklenmektedir.

On ders saati işlenecek diğer bir ünite de paragraf bilgisidir. %31,25'lik bir oran içeren bu ünite de paragraf, paragrafta yapı, anlam ve ana düşünce işlenecek konular arasındadır.

Paragraf bilgisi ünitesinin kazanımları ise: Paragrafın oluşum nedenini açıklamalarını, paragraf-cümle ilişkisini belirlemelerini, paragrafın yapısını belirleyen unsurları açıklamalarını, iyi bir paragrafta bulunması gereken özellikleri belirlemelerini, her paragrafın kendisinden önce ve sonrakine bağlayan söz veya söz grupları olduğunu belirlemelerini, paragrafın uzunluğuna etki eden faktörleri açıklamalarını, paragrafın anlamını belirleyen öğeleri fark etmelerini, paragrafta bütünlüğü oluşturan öğeleri belirlemelerini, paragrafta iletilmek istenen mesajın en kısa ve açık ifadesinin paragrafın ana düşüncesi olduğunu fark etmelerini, paragrafta yardımcı düşünceleri bularak ana düşünceyle ilişkisini açıklamalarını şeklinde belirlenmiştir.

Anlatım özellikleri ünitesi, %37,5'lik bir dileme sahip ve programda toplam on iki saatlik bir ders süresini kapsamaktadır. Anlatıma hazırlık, anlatımda konu, sınırlandırma, anlatımın özellikleri, anlatım türleri bu ünitenin konularındandır.

Anlatım özellikleri ünitesinin kazanımları ise, yazma ve konuşmada hazırlığın önemini fark etmeyi, anlatımda gözlemin önemini belirlemeyi, bilgi toplama kaynaklarını belirlemeyi, anlatımda konu, tema terimleri arasındaki ilişkiyi açıklamayı, anlatımın amacını, seçilen amaca göre ifadenin oluştuğunu keşfetmeyi, metnin içeriğinin özelliğini belirlemeyi, iletişimi sınırlandıran özellikleri belirlemeyi, açık bir ifadenin özelliklerini belirlemeyi, sözlü ve yazılı bir metni akıcı kılan hususları açıklamayı, duru, yalın bir metnin özelliklerini açıklamayı, öyküleyici anlatımın ayırıcı özelliklerini açıklamayı, betimleyici anlatımın kullanıldığı metinleri belirlemelerini, coşku uyandıran metin ve metin parçalarında kelimelerin ilk anlam değerlerinin dışında kullanılıp kullanılmadıklarını belirlemeyi, kanıtlayıcı anlatımda nelerden yararlandığını belirlemelerini, metinlerde karşılaştığı kanıtlayıcı, öğretici ve açıklayıcı anlatımları tanımayı, kapsamaktadır.

Tablo- 10. 2005 Türkçe Programı 2. yıl 3. Dönem Üniteleri

DÖNEMLER	ÜNİTELER	SAAT	ORAN (%)
	EDEBİ BİLGİLER		
	A. MANZUM YAZILAR - ŞİİR		
	1. MANZUME VE ŞİİR 2. ŞİİR İNCELEME YÖNTEMİ a. Şiir Dili, Gerçeklik ve Anlam b. Şiirde Ahenk (Ses ve Ritim) c. Şiirde Yapı ç. Şiirde Tema d. Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme	6	18,75
	B. MENSUR ESERLER (DÜZ YAZI)		
	I. MEKTUP	6	18,75
	II. GÜNCE (GÜNLÜK)	4	12,5
	III. ANI (HATIRA)	4	12,5
	IV. BİYOGRAFİ	4	12,5
	V. GEZİ	4	12,5
	VI. SOHBET (SÖYLEŞİ)	4	12,5
	TOPLAM	32	100

2005 Türkçe Öğretim Programının üçüncü dönemde edebi bilgiler konularına geçilmiştir. Manzum yazılar ve mensur yazılar adlı iki ana başlık altında konuların işlenmesi planlanmıştır. Manzume ve şiir, şiir inceleme yöntemi, şiir dili, şiirde ahenk, şiirde yapı, şiirde tema, şiir örnekleri inceleme bu ünitenin konuları arasındadır. %18,75'lik bir oranı kapsayan şiir türüne toplam altı saat ayrılmıştır.

Bu ünite, şiirin nesirden ve manzum yazılardan farklılıklarını, şiir dilinin doğal dilden farklılığının sezmelerini, şiirde doğal dilin imkânlarından nasıl yararlandığını fark etmelerini, manzum hikâyelerdeki olay örgüsünü açıklamayı, manzumelerin öğretici metin olarak kullanıldığını, manzumede anlatma ve göstermenin; şiirde bireyselliğin, duygunun ve çağrışımın önemli olduğunu fark etmeyi, şiir dilinin imgeye dayandığını, şiirde kelime ve kelime gruplarının sıklıkla asıl anlari dışında kullanıldığını, şiirde imge ve çağrışımların doğuş nedenlerini kestirim yapmayı, imgelerin özelliklerini belirlemeyi, şiir dilinde çağrışımın önemini açıklamayı, şiirde ahengin hangi öğelerle sağlandığını, şiirde ses akışını fark etmeyi, şiirde ritmin önemini, söyleyiş tarzı, kafiye, iç kafiye ve aliterasyon gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklamayı, Türk edebiyatında değişik dönemlerde kendine özgü bir ses ve ritim anlayışları olup olmadığını örnekleri karşılaştırarak belirlemeyi, şiirde ses benzerliklerinin özelliklerini açıklamayı, şiirde yapıyı oluşturan birimlerin özelliklerini belirlemeyi, şiirde yapının nasıl oluştuğunu belirlemeyi, nazım şekillerinin oluşumunda dönem ve şairlerin tercihlerinin oynadığı rolleri fark etmeyi, nazım şekilleri arasındaki farklılıkları bulmayı, şiirin yapısı, dili, anlam ve ahengiyle bir bütün olduğunu fark etmeyi, her dönemin, her şairin yeğlediği şiir düzenleri olduğunu, buna göre nazım şekillerinin oluştuğunu fark etmeyi, ses kaynaşmasından oluşan birimlerin bir tema etrafında nasıl birleştiklerini fark etmeyi, tema ve temayı bulma, aynı temada yazılmış şiirleri temaların işleniş bakımından karşılaştırmayı; farklı dönemlere ait şiir ve manzumeleri tanımayı, şiir türleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeyi, sevdiği şiirlerden antoloji oluşturmayı, topluluk karşısında şiir okumayı gibi kazanımları öğrencilerin kazanması hedeflenmektedir.

Mensur eserler bölümünde, yazı türleri incelemeye alınmıştır. Mektup, günlük, anı, biyografi, gezi, sohbet bu dönemde işlenmesi beklenen konulardır mektup türüne altı saat, diğer edebi türlere ise dörder saat ayrılmıştır.

Bu türlerin işlenmesindeki kazanımlar ise şunlardır: Okuduğu mektup metinlerinin özelliklerini açıklamayı, mektupları sınıflandırmayı, mektupların şekil özelliklerini, özel mektupların amaçlarını belirtmeyi, okuduğu ve dinlediği mektuplarda anlatım türünü belirtmeyi, iş mektuplarının yazılış amaçlarını açıklamayı, iş mektupları ve dilekçelerin şekil özelliklerini bulmayı, dilekçelerin özelliklerini belirlemeyi, incelediği mektup ve dilekçelerde kullanılan anlatım türlerini teşhis etmeyi, mektup ve dilekçelerde dilin işlevini açıklamayı; okuduğu ve dinlediği güncelerin ortak özelliklerini açıklamayı, güncelerde gözlemin önemini irdelemeyi, günceleri açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık bakımlarından incelemeyi, günce metinlerinde kelimelerin hangi anlamlarda kullanıldıklarını belirlemeyi, okuduğu ve dinlediği güncelerde kullanılan anlatım türlerini belirlemeyi, Anı türünün özelliklerini açıklamayı, anı yazılarında anlatıcının kim olduğunu belirlemeyi, anı türünün hangi tür edebî metinlerde kullanıldığını, anı yazılarında olay, kişi ve dönem hakkında bilgi, gözlem ve izlenimlerin anlatıldığını fark etmeyi, anı yazarlarının yararlandıkları kaynakları irdelemeyi, okuduğu güncelerde anlatım kusuru bulunup bulunmadığını belirlemeyi, hangi metin türlerinde güncelerden yararlandığını belirlemeyi, günce yazma alışkanlığının yararlarını açıklamayı, biyografisi yazılacak kişiyle ilgili belge ve bilgileri toplamanın önemini fark etmeyi, biyografisi yazılacak kişinin yaşadığı çevreyle ilişkisini kurmayı, biyografisi yazılacak kişinin hangi yönlerden ele alındığını, okuduğu ve dinlediği metinlerin ortak özelliklerini belirlemeyi, gezi yazısının özelliklerini belirlemeyi, gezi yazısı yazan kişinin neleri anlatılabileceğini kestirmeyi, gezi yazısının yararlarını örneklendirmeyi, okuduğu ve dinlediği sohbet yazılarının ortak özelliklerini açıklamayı, yazılı ve sözlü sohbetlerin amaçlarını, sohbet türünün dil ve anlatım özelliklerini belirlemeyi, kapsamaktadır.

Bu ünitenin hazırlanmasında kendi hayatından örnekler yazabilecekleri edebî türlerin yer almasıdır. Kişi, günlük, anı, gezi yazısı, mektup gibi edebî türleri kendi hayatından örnekler sunarak rahatlıkla yazabilecekleri göz önünde bulundurulduğundan program bu şekilde düzenlenmiştir.

Tablo- 11. 2005 Türkçe Programı 2. yıl 4. Dönem Üniteleri

DÖNEMLER	ÜNİTELER	SAAT	ORAN (%)
4. DÖNEM	I. HABER YAZILARI	4	12,5
	II. FIKRA	4	12,5
	III. MAKALE	4	12,5
	IV. FABL	4	12,5
	V. MASAL	4	12,5
	VI. HİKÂYE (ÖYKÜ)	4	12,5
	VII. ROMAN	4	12,5
	VIII. TİYATRO	4	12,5
TOPLAM		32	100

Dördüncü dönemde, üçüncü dönemdeki gibi edebi türlerin işlenişi programda yer almaktadır. Haber yazıları, fıkra, makale, fabl, masal, hikâye, roman, tiyatro türlerinin her birine dörder saat olmak üzere toplam otuz iki saat ayrılmıştır. Dördüncü dönemdeki ünitelerin kazanımları: Okuduğu haber yazılarının ortak özelliklerini belirlemeyi, haber yazılarını kaynaklarına göre gruplandırmayı, 5N, 1K ifadesinin anlam değerini, haber yazmadaki önemini kavramayı, okuyucu açısından iyi bir haber yazısının özelliklerini, haber metninin nasıl hazırlanması gerektiğini, haberin sosyal, siyasal, kültürel ve gündelik hayattaki yerini belirlemeyi, okuduğu ve dinlediği fıkraların ortak özelliklerini açıklamayı, gazetede yayınlanan fıkralarla sözlü kültürün ürünü olan fıkraların farklılığını belirlemeyi, fıkra konularının özelliklerini açıklamayı, okuduğu makalenin nasıl başladığını, geliştiğini ve sonuçlandığını belirlemeyi, okuduğu ve dinlediği makalelerin ortak özelliklerini açıklamayı, incelediği makaleleri açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık bakımlarından değerlendirmeyi, fablda soyut bir düşüncenin somutlaştırıldığını keşfetmeyi, olay veya olay örgüsünü açıklamayı, olayın gerçeklikle ilişkisini sorgulamayı, kahramanların neyi ve nasıl temsil ettiklerini irdelemeyi, metni kendi içinde bütünlüğü olan parçalara ayırmayı, metin parçalarının anlam bakımından nasıl birleştirildiğini keşfetmeyi, okuduğu ve dinlediği masalların ortak özelliklerini açıklamayı, masaldaki olay örgüsünü ve özelliklerini belirlemeyi, m asallarda karşılaşma ve çatışmanın temel özelliklerini açıklamayı, masal kişilerinin özelliklerini, masallarda mekânın özelliklerini, anlatıcının kim olduğunu, masallarda

hangi anlatım türlerinden nasıl yararlandığını, masalları fabl ve hikâyeler arasındaki farkları belirtmeyi, okuduğu, dinlediği hikâyelerin ortak özelliklerini, hikâyedeki yapının ve anlatma farklılıklarının sebeplerini, okuduğu hikâyede anlatılan olay örgüsünün özelliklerini belirlemeyi, kişilerin olay ve olay örgüsü içindeki işlevlerini açıklamayı, mekânın özelliklerini, tema ve kişilerle ilişkisini bulmayı, olay zamanını belirtmeyi, anlatıcının kim olduğunu, özelliklerini ve bakış açısını açıklamayı, hikâyelerin gruplandırılma nedenlerini fark etmeyi, halk hikâyeleri, Maupassant tipi hikâye, Çehov tarzı hikâye ve bireysel merkezli hikâyeler arasındaki farkları irdelemeyi, okuduğu ve dinlediği romanların ortak özelliklerini açıklamayı, anlatıcının kim olduğunu ve bakış açısını kestirmeyi, romandaki olay, kişi ve zamanın özelliklerini ve metinlerdeki işlevlerini, romanda kullanılan dilin özelliklerini belirtmeyi, romanda yazıldığı dönemin ve bağlı olduğu edebiyat akımlarının etkisini fark etmeyi, romanda başvurulan anlatım türlerini belirlemeyi, okuduğu roman hakkındaki kişisel duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeyi, seyrettikleri, okudukları veya izledikleri tiyatro eserlerinin ortak özelliklerini açıklamayı, dramatik örgüden hareketle metnin temasını bulmayı, temanın gerçeklik ve insanla ilişkisini açıklamayı, drama metnini açıklık, duruluk ve akıcılık bakımlarından değerlendirmeyi, şeklinde belirlenmiştir.

Üniteler açısından değerlendirildiğinde 2005 Türkçe Öğretim Programı, Türkçe dersleri ile Dil ve Anlatım derslerinin karışımı bir özellik göstermektedir. Birinci ve ikinci dönemler anlam ve anlatım özelliklerine yer verirken, üçüncü ve dördüncü dönemlerde edebi türlerin işlenmesi programda belirtilmiştir. Ancak, bazı meslek sürelerinin iki yıl olduğu göz önüne alındığında, çırakların üçüncü ve dördüncü dönem konularının kazanımlarını işleyemeyecekleri görülmektedir.

Ölçme ve Değerlendirme

2005 Türkçe dersi öğretim programında ölçme değerlendirme kısmında, ölçmenin ve değerlendirmenin ne olduğu; yapılandırmacı yaklaşımdaki ölçme değerlendirmeyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Programda ölçme:" Öğrencileri çalışırken gözlemleyerek, ürünlerine bakarak, yeteneklerini ve bilgilerini test ederek yapılan çalışmadır. Ölçmeyi, öğrencilerin neleri bildikleri, neleri yapabildikleri hakkında bilgi toplamak olarak da

tanımlayabiliriz.(MEB, 2005, s.30) Demirel (2003, s. 182) ölçmeyi:” *Bir niteliğin gözlenerek gözlem sonuçlarının sayı veya başka sembollerle gösterilmesi*” olarak tanımlamıştır.

Eğitim sisteminin işleyişinin izlenmesi, kontrol edilmesi ve gelişiminin sağlanması bakımından can alıcı bir öneme sahip (Demirel, 2003, s.182) olan ölçme değerlendirme, mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde dönem sonlarında yapılan sınavlar ve gözlem formları yapılmaktadır.

Ölçümden elde edilen bilgileri yorumlama ve değişik kararlar verme (MEB, 2005, s. 30) olarak tanımlanan değerlendirmenin diğer bir tanımı da, “*bir ölçme işlemi sonunda elde edilen ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılması ve buna bağlı olarak bir değer yargısına ulaşma işi olduğudur* (Demirel, 2003, s.221).

2005 Türkçe dersi öğretim programı yapılandırmacı yaklaşımı temel aldığı için, ölçme ve değerlendirme de bu yaklaşımın özelliklerine göre yapılmaktadır.

Arslan bu yaklaşımdaki ölçme değerlendirmeyi şu şekilde açıklamaktadır: “Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımıyla ölçme-değerlendirmenin sürece yayıldığı ve öğrencilerin kendi başarıları hakkında görüş belirttiği yepyeni bir anlayışa geçilmiştir. Bu yaklaşımda ölçme ve değerlendirme çalışmaları, öğrencinin bir dönem boyunca göstermiş oldukları performansın seviyesini göz önüne alarak sonuçlandırmaktadır. Bu dönemde öğrencilerin hem eğitim-öğretim sürecinde gözlenmesi hem de ortaya koydukları ürünlerin dikkate alınması söz konusudur (Göçer, aktaran, Arslan, 2009, s. 147). Yapılandırmacı ölçme-değerlendirmede amaç, öğrencinin bilgiyi ne kadar hatırladığını ölçmek değil, öğrencinin bilgisinin süreç içerisinde nasıl ve ne ölçüde değiştiğini tespit etmektir (Atasoy, aktaran: Arslan, 2009, s.147). Bu amaçla, bu öğrenme yaklaşımında ölçme-değerlendirme sadece öğretmenin başında, belirli zamanlarda ve sonunda sözlü ve yazılı yoklamalarla değil, öğrenme süreci boyunca çok ve çeşitli ölçme araçlarıyla yapılır (Gelbal ve Keleşoğlu, aktaran: Arslan, 2009, s.147).

Çıraklık Türkçe derslerinde ölçme-değerlendirmenin yapılandırmacı yaklaşıma esas olarak süreç odaklı uygulanması kararlaştırılmıştır. Öğrencinin dönem boyunca göstereceği performans, grup içindeki durumu, problem çözme becerileri, hazırladıkları çalışmalar, kavram haritaları, etkinlik örnekleri vd. çalışmalarla bir

ölçme değerlendirme süreci yapılması uygulanmaktadır. Ayrıca dönem içinde durumunun değerlendirilebilmesi içinde ürün dosyasının da ölçme değerlendirmedeki işlevi göz önüne alınmıştır.

Ölçme ve değerlendirmede kullanılacak gözlem formları da programda yer almaktadır. Bu formların derslerde kullanılacağı; öğretmen tarafında değişikliklerin yapılabileceği belirtilmiştir. Ölçme değerlendirmeyle ilgili bu formlar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo-12 Grup Çalışmaları Değerlendirme Ölçeği

Grubun Adı:					
BECERİLER	ÖLCÜTLER				Puanla
	1 Hiçbir Zaman	2 Bazen	3 Çoğunlukla	4 Her Zaman	
Yardımlaşma Grup üveleri birbirleriyle yardımladır.					
Dinleme Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinlerler.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman	
Katılım Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman	
İkna Etme Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinler, düşüncelerini yeniden gözden geçirirler	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman	
Soru -Sorma Grupun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman	
Saygı Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir					
Paylaşım Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.	Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman	
TOPLAM PUAN					

Öğretmenin Yorumu:

Grupdaki öğrencilerin isimleri:

Tablo- 13 Grup Öz Değerlendirme Formu

DEĞERLENDİRECEĞİNİZ TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Çoğu Zaman 3	Kısmen 2	Çok Az 1
1 Etkinlikleri birlikte hazırladık.			
2. Araştırma planı hazırladık			
3. Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık			
4. Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik			
5. Grupta uyum içinde çalıştık			
6. Çalışmalarımı Ti tablo, grafik şema ve resimlerle zenginleştirdik			
7. Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk			

Açıklama: Tablo içinde grubunuzu en iyi ifade eden seçeneği işaretleyiniz. Tabloda verilen 1. 2.3 ifadelen grubunuza göre açıklayınız.

1. Grubumuzda problemler vardı. Çünkü,.....

2 Grubumuz iyiydi. Çünkü.

3 Grup olarak daha iyi olabilirdik. Fakat.....

Açıklama: Bu form. etkinlikler süresince öğrencilerin yapılan çalışmalara katılma düzeyini gözlemlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Sınıfı Ünite

Adı Adı

Soyadı

Öğrenci No

Tablo 14. Öğrenci Gözlem Formu

	GÖZLENECEK ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI	Her Zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
I.	SINIF İÇİ DERSE HAZIRLIK	5	4	3	2	1
1	Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşılacağını bilir.					
2	Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.					
3	Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.					
	TOPLAM					
II.	ETKİNLİKLERE KATILMA					
1	Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.					
2	Görüşü sorulduğunda konuşur.					
3	Yeni ve özgün sorular sorar.					
4	Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür					
5	Sorduğu sorular konuyu içselleştirdiğini yansıtır.					
	TOPLAM					
III.	SINIF DIŞI İNCELEME-ARAŞTIRMA- GÖZLEM-PROJE					
1	Bilgi toplamak için çeşitli kaynaklara başvurur.					
2	Kendisine sunulan kaynaklarla yetinmez.					
3	Ödevlerini özenerek yapar.					
4	Gözlemlerinden mantıksal çıkarımlara ulaşır.					
5	Katıldığı etkinlikleri sınıfa etkili bir şekilde taşır.					
	TOPLAM					
	GENEL TOPLAM					

Tablo 15. Derse Katılma Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin

Adı-Soyadı :

Sınıf :

Numarası :

Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır Tablo içinde sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz.

TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Çoğu Zaman 3	Kısmen 2	Çok Az 1
Öğretmenin yaptığı açıklamaları dikkatle dinledim.			
Anlamadığını yerlerde soru sordum.			
Konuya çok iyi çalıştım.			
Arkadaşlarımı yazılı ve sözlü açıklamalar yaparken saygıyla dinledim.			
Konuyla ilgili düşüncelerimi açıkça dile getirdim.			

Açıklama: Aşağıdaki ifadeleri kendinize göre açıklayınız.

1. Üniteyle ilgili etkinliklerden edindiğim en önemli bilgi.

2. Üniteyle ilgili sıkıcıydı.

3. Ünite ile ilgili etkinliklerden sıkıldım.Çünkü.....

4. Grup çalışmalarına.....yaparak katkıda bulundum

5. Ünite ile ilgili etkinliklerde çok iyi değilim çünkü

6. Ünite ile ilgili etkinliklerde iyiydim çünkü

2006 İLKÖĞRETİM TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından Türkçe öğretim programları 2005 yılında değiştirilmiştir. İkinci kademe Türkçe programları 2005-2006 Eğitim-öğretim yılında pilot bölgelerde uygulaması yapılmış, 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren de bütün okullarda kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır.

2006 İlköğretim Türkçe öğretim programı, Türk Milli Eğitimin Amaçlarının açıklanması ile başlamıştır. Bu bölümde Türk Milli Eğitimin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.”(MEB, 2005, s.1) olarak açıklanmıştır.

Programdaki Temel Yaklaşım

Programının temel yaklaşımı:”Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak öğrenme sürecinde daha verimli olacak, kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi edinmelerini sağlamaktır” (MEB, 2005, s. 3).

Programda kazanılan temel becerilen verimli ve kalıcı olması için çeşitli etkinliklere yer verildiği belirtilmiştir. Program, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmış ve bu yaklaşımın öğrenme sürecindeki temelleri ile Türkçe Öğretim Programı düzenlenmiştir.

“Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2005, s. 3). Türkçe öğretim programı, temel dil becerilerin kazandırılmasını ve daha sonra temel dil becerilerine bağlı olarak araştıran, sorgulayan, eleştirel düşünen, duygu ve hayallerini anlatan, milli değerlere duyarlı bireylerin yetiştirilmesi amacını taşımaktadır.

“Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yaklaşım olarak öğrenme sürecinde öğrencinin birikim ve deneyimlerinden hareketle sorunlara çözümler üretmesini, öğrenme- öğretme etkinliklerinde öğrencinin gelişim düzeyinin dikkate alınmasını, dolayısıyla değerlendirmede öğretim sürecindeki gelişimin de önemli olduğu benimsenmiştir. Bu yaklaşımın temel hedefi, öğrencinin öğretmen rehberliğinde; etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesidir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılmasının sağlanması, motivasyonunun sürekli olarak desteklenmesi gerekir (MEB, 2005,s.3).

Programın ilk bölümü, benimsenen temel yaklaşımın açıklanmasına ayrılmıştır. Burada dört temel dil becerisi ile Türkçenin doğru kullanılması gerektiğine yapılan vurgu öne çıkmaktadır (Özbay, 2006,s. 65).

Programın Yapısı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları ile dil bilgisi ve bu öğrenme alanlarına yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlikler ile açıklamalardan oluşmaktadır (MEB, 2006,s.3).

Genel Amaçlar

Eğitimde hedefler üç düzeyde belirtilmektedir (Demirel, 2004, s. 105-106) bunlar:

1. “Ülkenin eğitim politikaları ve felsefesi doğrultusunda hazırlanan ve kapsamlı olarak belirlenen uzak hedefler,
2. Milli Eğitimin yetiştireceği insan tipini ana hatlarıyla tanımlayan Milli Eğitimin genel hedefleri,
3. Bir konu alanının ya da disiplinin hedeflerini belirleyen özel hedefler.

Öğretim programları da bu hedefler düzeyinde hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Öğretim programlarında bu hedefler ne kadar uyumlu olursa, programın uygulanma ve başarı yüzdesi de o kadar yüksek olmaktadır. Yukarıda belirtilen Milli Eğitimin Genel amaçlarından sonra her öğretim programında olduğu gibi Türkçe dersi öğretim programının da genel amaçları vardır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s. 4).

Türkçe dersi öğretim programında on bir genel amaç belirlenmiştir. Genel amaçlar, dilimizin milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından olduğunu, okuma, yazma, dinleme, konuşma gibi temel dil becerilerin önemi; temel dil becerilerine bağlı olarak yapılan anlama, sıralama, ilişki kurma, sorgulama, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme gibi temel becerilerin kazandırılması; kendini ile ifade etme, eleştirel bakış açısı kazanma, milli, manevi değerlere karşı duyguları güçlendirme, Türk ve dünya kültür ve sanatını tanıma gibi amaçları içermektedir.

Durukan(Durukan, 2008, s.152), Türkçe dersi öğretim programının genel amaçları için:

”Yapılandırmacı yaklaşımı esas alan yeni (2005) programda özetle öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerin geliştirilmesi; onlara dil bilinci ve dil sevgisi ile okuma alışkanlığı ve zevkinin kazandırılması; onların ahlaki ve kültürel değerleri benimsemesi; üst düzey zihinsel becerilere sahip, araştırmacı, eleştirci, sorgulayıcı bireyler olarak yetişmelerini amaçlamaktadır. Buradan yola çıkarak genel amaçların, öğrencilerdeki temel dil becerileri ve üst düzey zihinsel becerileri geliştirmek gibi “dilsel ve zihinsel” veya onların milli, manevi, ahlaki ve evrensel yönlerini güçlendirmek gibi “değersel ve tutumsal” işlevi olduğu söylenebilir. Eski (1981) programın genel amaçları ile karşılaştırıldığında yeni programda bazı genel amaçların daha ayrıntılı biçimde ifade edildiği, bunun yanında “bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanma” ifadesinin eklendiği, “estetik duyguların gelişmesine yardımcı olmak” ifadesinin genel amaçlar arasından kaldırıldığı görülmektedir.

Özbay ise Türkçe dersi öğretim programının neyi amaçladığını şu şekilde açıklamıştır:

2005 Türkçe öğretim programıyla ilgili olarak şunları belirtmiştir:”Dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üslenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık haline getiren, estetik zevk kazanmış ve milli değerlere duyarlı bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır (Özbay, 2005, s. 65).

Temel Beceriler

İlköğretim Türkçe programında, Temel beceriler, dil gelişimindeki gelişmeleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel beceriler (MEB, 2006, s. 5) olarak açıklanmıştır. Programda belirlenen temel beceriler şunlardır:

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
2. Eleştirel düşünme
3. Yaratıcı düşünme

4. İletişim kurma
5. Problem çözme
6. Araştırma
7. Karar verme
8. Bilgi teknolojilerini kullanma
9. Girişimcilik (MEB, 2006, s.5)

İlköğretim Türkçe öğretim programında dokuz tane temel beceri belirlenmiştir. Kurudayıoğlu, Tüzel ve Güneş, Temel beceriler için şunları söylemektedir:

“Görüldüğü üzere programda söz edilen temel beceriler aslında başarılı bir bireyden beklenen temel becerilerdir ve hem toplumsal ahengin sağlanması hem de başarılı bireylerin yetiştirilmesi için ana dili derslerinde bireylerin bu becerileri asgariden azamiye doğru geliştirilmelidir. Birey dili sayesinde kendini doğru ifade edebilir ve etrafındaki insanları anlayabilir. Kurmuş olduğu sağlıklı bir iletişimle toplumda yer kazanarak girişimcilik becerisini geliştirir. Toplumda bireysel ve toplumsal olarak görev almaktan çekinmez. Böylece hem kendine hem de içinde yaşadığı topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmiş olur. Bu sebeple bu beceriler, birbirini destekleyen, geliştiren, bireye kazanımları olan ve birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmaları mümkün olmayan temel becerilerdir”(<http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/256.pdf>).

Türkçe dersi bir dil dersidir. Ana malzemesi dil olan dersin özünü de dilin doğru, güzel ve etkili kullanılması en başta gelen bir beceri olmalıdır. İnsanların yaşadıkları, gördükleri, dinledikleri vb. olay veya durumları dilin temel beceri alanları ile algılayıp, anlamlandırmaktadır. Bunları ifade etmek isteyen birey, doğru, güzel ve etkili bir şekilde anlatamazsa iletişim sürecini gerçekleştirememiş sayılmaktadır. Onun için dili, kurallarına uygun, doğru ve etkili kullanmak ana dil dersi olan Türkçe dersinin temel beceri alanıdır.

Baymur, "Görölmüş, yaşanmış, işitilmiş, okunmuş veya düşünölmüş eyleri söz ve yazı ile doğru ve iyi bir şekilde ifade etmek" (Baymur, 1948, s.9) becerisinin Türkçe dersinin temel amaçlarından olduğunu söylemektedir. Herkesin söyleyecek bir 'söz'ü vardır. Ancak içeriği ne kadar zengin olursa olsun 'söz' iyi anlatılmazsa gereken etkiyi yaratmaz (Akbayır, 2011, s.45).

Ayrıca bu derste öğrencilerin, dili doğru, güzel ve etkili kullanmanın inceliklerini fark ederek Türkçeyi özenle kullanabilen, konuşmayı sanata dönüştürmenin yollarını bilen, doğru -yanlış kullanım örneklerini irdeleyen ve güzel konuşmanın önemini kavrayan, “ne söyleyeceğini bilmenin yanı sıra nasıl söyleyeceğini de bilen” bireyler olarak yetiştirmeleri önem taşımaktadır (MEB, 2007, s.6).

Eleştirel düşünme becerisi de Öğretim programında yerini almış bir alandır. Çıraklık eğitimde de açıkladığımız bu beceri sayesinde bireyler olaylara ve durumlara farklı bir bakış açısıyla bakmakta; bilgiyi, durumu, olayı araştırmaya ve sorgulama etkinliğinde bulunmaktadır. Türk Milî Eğitiminin genel amaçlarıyla da doğru orantılı bir düşünce olan eleştirel düşünme becerisini bireylerin kazanacağı en önemli ders Türkçedir.

Yaratıcı düşünme becerisi de programda yer alan diğer bir beceri alanıdır. “Her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir (Saylan N., Çimer A., Bostancı A., Kızılluluk H., Er K., Helvacı M.A., Yiğit N., Ercan R., Şimşek S., Gürkan U., Ergüneş Y., Güneş H., Tayfur M. 2010,s.390). Yaratıcı düşünen bireyler yetiştirmek eğitim sisteminin temel hedeflerinden birisidir. Yaratıcı düşünen bir birey olaylara ve durumlara farklı bir bakış açısı ile bakar, olası sonuçları önceden düşünür. Türkçe öğretim programının hedeflerinden biri de yaratıcı düşünen bireyler yetiştirmektir.

İletişim kurma becerisi doğrudan doğruya dil ile olan bir durumdur. Dolayısıyla bu becerinin Öğretim Programında yer alması ana dili dersinin iletişimi ne kadar önemli gösterdiğinin bir kanıtıdır. İnsanlar iletişim sayesinde anlaşabilmektedir. Dolayısıyla sağlıklı bir iletişimin olması içinde iletişimin kurallarının ve özelliklerinin bilinmesine; Türkçenin dört temel beceri alanının iletişimdeki rolünün bilinmesine ihtiyaç vardır. Bu nedenle iletişim becerisi temel beceriler arasında yerini almıştır.

Problem çözme becerisi ile bireyler iş veya sosyal hayatta karşılaştıkları problemleri çözmeye kullanabilecekleri bir yaklaşımdır. Öğrencinin karşılaştığı problemi, analiz etmesi, tahminlerde bulunması ve çözümü için önerilerde bulunması bu beceri alanının kazandırdığı özelliklerdir.

Araştırma, insan hayatının her aşamasında ihtiyaç duyduğu bir beceridir. Öğrencilerin bilmedikleri bir durum ya da olay karşısında yapacakları ilk iş araştırma

yapmaktır. Bu beceri ile öğrenciler herhangi bir konu veya durum hakkında kendi başlarına bilgiyi bulma ve bunları tarayarak işine yarayacağını seçme alt becerilerini kazanacaktır.

Karar verme becerisiyle öğrenciler karşılaştıkları durumlar ve olaylar karşısında kazandığı diğer becerilerin etkisiyle sonucu çıkarmasıdır. Olayın veya durumun özelliklerine göre bir sonuç çıkarma işlemini öğrencinin yapmasıdır.

Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi ile öğrenciler aradığı bilgiyi kısa sürede bulma imkânına sahiptirler. Bilgi teknolojilerini kullanma konusunda kazanılacak temel beceriler öğrencilerin bilgiyi kısa ve en güzel şekilde ulaşma imkanını verecektir.

Girişimcilik, bireylerin hem öğrencilik hayatında hem de iş ve sosyal hayatta kullanacağı bir beceridir. Risk almak, araştırmalarda bulunarak ürün ortaya çıkarmak ve yeni projeler üretmek girişimcilik becerisi ile mümkün bir özelliktir.

Öğrenme Alanları

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “Okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir (MEB, 2006, s.5).

Türkçe Öğretim Programı bu temel beceriler üzerine kurulmuş; temel becerilerden seçilen öğrenme alanının amaç ve kazanımları ayrı ayrı verilmiştir. Programda amaç ve kazanımlara uygun etkinlik örnekleri ile açıklamalar kısmı da yer almıştır.

Dinleme/İzleme

Temel beceriler içerisinde dinleme bir anlama becerisidir. 2005 Türkçe Öğretim Programında dinleme ve izleme birlikte ele alınmıştır. Dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimi gerekli kılmaktadır. Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama,

ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirilmesi beklenmektedir.(MEB, 2006,s.5)

Görüldüğü gibi dinleme ve izleme programda birlikte alınmış ve bu becerilerin kazandırılması ile sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme gibi üst becerilerin gerçekleşmesi beklenmektedir. Ayrıca insan ilişkilerinin çoğu ile çevredeki olay veya durumlar dinleme ve izleme becerileri ile anlam kazanmaktadır. İnsanlar, ailede, okulda, çarşıda her yerde dinleme ve izleme becerisi etkinlikleriyle olayları algılayıp yorumlayabilmektedirler.

Dinlemenin birçok tanımı yapılmıştır. Demirel'e göre dinleme:"Konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir (Demirel, 2006,s.72). Calp'a göre dinleme: "Herhangi bir konuda konuşmacının sesini duymak, söylediklerini anlamak, gerekli olanları ve olabilecekleri alıp saklamak için sesleri söylenenler üzerinde dikkati yoğunlaştırmaktır (Calp, 2010, s.161).

Batıda dinlemeden ihmal edilmiş bir yetenek (listening the neglected skill), unutulmuş bir yetenek (Listening: The forgotten skill) olarak söz edilmektedir. Ülkemizde de durum bundan daha iyi değildir. 1968 Müfredat Programı'na kadar "1. Öğrencileri, sözle veya yazıyla ifade olunan düşünceleri, duyguları iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak. 2. Onlara gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını sözle ve yazı ile iyi ve doğru olarak anlatma kudretini kazandırmak."tan söz edilmişse de öğrencilerin duyduklarını, nasıl iyi ve doğru anlayacakları açıkta bırakılmıştır. İlk defa 1968 ilköğretim müfredat programında "dinleme Eğitimi"nden doğrudan söz edilmiş, öğrencilerin her sınıfta "dinleme ve izleme tekniği bakımından" kazanacakları davranışlar belirtilmiştir. Bu davranışların 1995 ilköğretim müfredat programında da aynen tekrar edildiğini görüyoruz (Çifci,2001, 167).

Her ne kadar programda dinleme ve izleme birlikte verilse de ayrı ayrı alanları içermektedir. Özbay, bu alanların farkını şu şekilde açıklamaktadır:

Dinleme ve izleme/görme becerilerinin eğitimi ayrı ele alınmalıdır. Programda, izleme becerisi etkinlikleri oyun, televizyon veya film gibi konularla sınırlandırılmıştır. Oysa insan izleme/görme becerisini bütün hayatı boyunca kullanmaktadır. Çünkü

televizyonu, anne-babamızı, kardeşlerimizi, bir takım olayları sürekli olarak izler ve bütün bu izleme etkinliği sayesinde birçok şeyi anlarız. Aynı zamanda görsel yetenek, temel bir öğrenme kanalı sağlar ve sosyal hayat ve dünya hakkında bilgi edinmenin önemli yollarını oluşturur. Bazı yazarlar, çocuğun öğrenmesinin %80'inin gözle gerçekleştiğini söylemektedirler. Bu bakımdan izleme alışkanlığı önemlidir (Özbay, 2005,s.48-49).

“Duyu organları yoluyla gerçekleşen öğrenmede “görme”den sonra en etkili olan “işitme” duyusunun kullanılmasıdır (Aktaran:Çifci, 2006, s.177). Günlük yaşamımızda dinleme yoluyla öğrendiklerimizi bir kenara bırakırsak, öğrenim sürecimizde öğrendiklerimizin önemli bir kısmı dinleme yoluyla kazanılmıştır. Okullarımızda öğretmenlerin pek çoğu düz anlatım (takrir) yöntemini kullanmaktadır. Bu durumda öğrencilerin dinlemeye ayırdıkları zaman daha da artmakta, öğrendiklerinin neredeyse %83'ünü dinleme yoluyla elde etmektedirler. Bu, dinleme alanında yeterli beceriye sahip olmayan bir öğrencinin zihinsel kapasite bakımından zayıf olmamasına rağmen verimsiz bir öğrenim süreci yaşayacağı anlamını taşımaktadır.

Dinleme, bütün okul etkinliklerini kapsadığı için, bu eğitim yalnız anadili öğretmenin görevi de sayılmaz, ama bu beceriyi kazanma yollarının öğretilmesi ve uygulanması daha çok anadili öğretmenine düşen bir görevdir (Göğüş, 1978, s.231).

Çifci, dinlemeyle ilgili şunları söylemektedir:“ ileri ülkelerde bile okuldaki zamanın çoğunu öğrencinin dinlemeyle geçirdiği ileri sürülmektedir: " ABD'de tipik bir ilkokul ve ortaokul öğrencisi, okuldaki zamanının %50'sini dinleyerek geçirmektedir. Bu oran, üniversitede %90'lara ulaşmaktadır. Ülkemizin eğitim şartlarında sınıfların kalabalık olusu göz önüne alınırsa, ilköğretim öğrencilerimizin okuldaki zamanlarının neredeyse tamamını dinleyerek geçirdiklerini söylemek çok abartılı sayılmamalıdır (Çifci, 2001, s. 169).

Dinleme yoluyla iyi bir öğrenme süreci yasayabilmek için mutlaka aktif, enteraktif ve maksatlı dinlemenin geliştirilmesi gereklidir. Öğrenci, sınıf içerisinde dinleme yoluyla elde edeceği bir bilgiyi, sınıf dışında daha çok çaba sarf ederek kazanacaktır. Dolayısıyla dinleme, öğrenme sürecinin önemli bir parçasıdır.

Programda, dinleme-izleme için bireylerin iyi bir dinleyici ve izleyici olmasına yönelik kazanım ve etkinliklerin olduğu belirtilmiştir. 2005 Türkçe Öğretim programında:" Öğrencilerin düzeylerine yönelik olarak hazırlanan kazanımların, uygun etkinliklerle desteklenerek uygulanması, öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını ve toplum hayatına aktif birer dinleyici/izleyici olarak katılmalarını sağlayacaktır. Aşamalı bir süreç izleyen bu sıralamanın takip edilmesi, dinleme/izleme etkinliklerinin amacına ulaşmasını, öğrencinin toplum hayatına aktif bir dinleyici/izleyici olarak katılmasını sağlayacak, öğrencilerin iletişim kurma yeteneklerini geliştirecektir, şeklinde açıklama yapılmıştır.

2005 Türkçe Öğretim Programında 6,7 ve 8. sınıflarda dinleme izlemeyle ilgili kazanımlar ve amaçlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Dinlenen/izlenen anlam ve çözümleme

1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.

7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
21. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz varlığını zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanılıtmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.

Programda, dinleme ve izleme amaç ve kazanımları beş ana başlık altında, kırk iki madde altında toplanmıştır. Dinleme/izleme kurallarını uygulama, dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme, dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma ana başlıklar altında dinleme ve izleme becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Oran olarak bakıldığında, dinleme-izlemede anlama, çözümleme bölümü büyük oran tutmaktadır.

Programda ayrıca, dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler de verilmiştir, bunlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunları türleri farklı olmalıdır.

12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak, nitelikte olmalıdır.

2005 Türkçe Öğretim Programı temalar üzerine kurulmuş bir programdır. Programda temalar verildikten sonra yapılan açıklamada:” Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir. Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır, açıklamasından sonra “Dinleme/izleme metni, okuma metinlerinde ele alınan alt temalardan biriyle bağlantılı olabilir açıklaması yer almaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere her ünite de bir dinleme metninin olması zorunlu hale getirilmiş. Verilen bu metinlerin de öğretmen kılavuz kitaplarında yer alacağı belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının uygulamasıyla dinleme metinleri hem öğretmen kılavuzunda yer alıyor hem de dinleme metinleri adı altında hazırlan cdlerle eğitim-öğretim etkinliği içerisinde dinleme-izleme konuları işlenmektedir.

Çifci'nin (2006, s.128-129) dinleme eğitimi için yaptığı öneriler ise şunlardır:

1. Dinlemenin dört ana dili becerisinden biri olduğunun ve diğer ana dili beceri alanlarının geliştirilmesini etkilediğinin öğretmenlerce yeterince kavranması sağlanmalıdır.
2. Türkçe ders kitaplarında yeteri kadar dinleme etkinlikleri ve yönlendirmeleri yer almalıdır.
3. Daha yeterli ve çağdaş bir dinleme müfredatı hazırlanmalıdır.
4. Dinlemede algılamayı etkileyen, görgü kurallarına uymayan yanlış tutum ve davranışlar konusunda hem öğretmenleri hem de öğrencilerin bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Okuma

Okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması süreci (MEB, 2006, s.6) olarak programda tanımlanmıştır. Göğüş' e göre okuma:”Bir yazının harflerini,

sözcüklerini, imgelerini tanımak ve bunların anlamlarını kavratmaktır (Göğüş, 1078,s.60). Demirel ise okumayı şu şekilde tanımlamıştır:”Bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir (Demirel, 2006, s.81).

Yapılan tanımlardan da anlaşıldığı gibi okuma çok karmaşık ve çok yönlü bir etkinliktir. Okumanın fizyolojik, psikolojik, sosyolojik, zihinsel ve toplumsal gibi birçok yönleri vardır. Bu özellikler dikkate alınarak 2005 Türkçe Öğretim Programında okuma önemli bir beceri alanı olarak görülmüştür. Programda:” Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Programda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2006,s.6) şeklinde açıklanmıştır.

2005 programında öğrencilerin okumayı alışkanlık haline getirmesi için çeşitli etkinliklere yer verildiği belirtilmiş ve okuma alışkanlığı kazandıracak metinlerin, Türkçeyi bütün zenginlikleriyle ve doğru bir şekilde yansıtması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır.

Okuma becerisinin amacını Ülper şu şekilde açıklamaktadır: Okuma ediminin amacı en genel biçimiyle bir öğrenci için okul başarısını arttırmak amacıyla okuma ve eğlence için okuma olarak ikiye ayrıştırabiliriz. Ülper, bunları ifade ettikten sonra okuma ediminin amaçlarını maddeler halinde sıralamaktadır:

- Bilgiyi bulmak için okumak,
- Öğrenmek için okumak,
- Eleştirme/değerlendirme için okuma,
- Genel olarak anlamak için okuma (Ülper, 2010, s.4).

Okuma becerisinin hayatın bütün aşamalarına yayılan bir alışkanlık hâline getirilmesi amacıyla hazırlanan etkinlik örnekleri ve formları, hem okuma sürecinin değerlendirilmesine hem de öğrencilerin dil gelişimini izlemeye yardımcı olacaktır.

2005 Türkçe Öğretim Programında okuma becerisiyle ilgili amaç ve kazanımlar şunlardır:

1. Okuma kurallarını uygulama

1. Sesini ve beden dilini etkili kullanır.
2. Akıcı biçimde okur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Sözün ezgisine dikkat ederek okur.
5. Okuma yöntem ve tekniklerini kullanır.

2.Okuduğu metni anlama ve çözümleme

1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.
3. Metnin konusunu belirler.
4. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirler.
7. Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
8. Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.
9. Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.
10. Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.

11. Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
12. Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
13. Metne ilişkin sorulara cevap verir.
14. Metne ilişkin sorular oluşturur.
15. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrar.
16. Metnin planını kavrar.
17. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantıları fark eder.
18. Metindeki söz sanatlarının anlatıma olan katkısını fark eder.
19. Metinde yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.
20. Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.
21. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
22. Metinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
23. Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.
24. Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
25. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
26. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
27. Okuduklarını kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
28. Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.
29. Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
30. Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.

31. Metnin yazarı veya şairi hakkında bilgi edinir.

3. Okuduğu metni değerlendirme

1. Metni dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

2. Metni içerik yönünden değerlendirir.

4.Söz varlığını zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.

2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.

3. Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

4. Okuduklarından hareketle öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Okuma alışkanlığı kazanma

1. Okuma planı yapar.

2. Farklı türlerde metinler okur.

3. Süreli yayınları takip eder.

4. Okuduğu kitaplardan kitaplık oluşturur.

5. Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır.

6. Okudukları ile ilgili duygu ve düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşır.

7. Şiir ezberler, şiir dinletileri düzenler, ezberlediği şiirleri uygun ortamlarda okur.

8. Ailesi ile okuma saatleri düzenler.

9. Beğendiği kısa yazıları ezberler.

Dinleme ve izlemede olduğu gibi okuma berisi de beş ana başlık altında toplanmış; bu ana başlıkların altında da diğer kazanımlar verilmiştir. Okuma ile ilgili kazanımların toplamı, kırk dokuzdur. Çifci'ye göre, "Okuma, ana dili eğitim öğretiminin temel yapı taşıdır. Diğer beceri alanlarını bunun üzerine inşa ederiz (Çifci, 2006, s.84) Buradan da anlaşılacağı üzere okuma, diğer beceri alanlarının da temeli durumundadır. 2005 Türkçe Öğretim Programında da okuma ve okumanın amaç ve kazanımları daha fazla yer etmektedir. Okuma becerisiyle ilgili beş ana başlık altında amaç ve kazanımlar sıralanmış; okunan metnin anlama ve çözümlemesiyle ilgili kazanımlara daha fazla yer verilmiştir.

Okuma, okuduğunu anlama ve çözümleme, okunan metni değerlendirme, okuma alışkanlığı kazandırma kazanımları için programda çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Ayrıca okuma metninde olması gereken özelliklerde programda belirtilmiştir. Bunlar:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî İnternet

siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.

8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
13. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
14. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
15. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
16. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımaktadır.
17. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
18. Metinler, öğrencilerin duyu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
19. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
20. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
21. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak

kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.

22. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

23. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

24. Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.

25. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.

26. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.

27. Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.

28. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır (MEB, 2006, s.56). şeklinde sıralanmıştır.

Programda belirtilen ve alandaki araştırmacıların görüşlerinden yola çıkarak okumanın çok yönlü ve karmaşık bir süreç olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca okuma becerisi diğer beceri alanlarının temelini oluşturmakta ve bireylerin en çok başvurduğu beceri olanlarından birisidir.

Ülper, okuma becerisi kazanmış bireylerin okuma sonrası özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Okuma amaçlarını sorgularlar.
- Anladıklarını değerlendirirler.
- Temel fikirlerini özetlerler.

- Metnin dışındaki kaynaklardan yardım alırlar.
- Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilirler.
- Öğrendiklerini kendi kelimeleriyle anlatabilirler.
- Metinleri kişisel özellikleriyle bütünleştirebilirler.
- Metni eleştirel bir şekilde gözden geçirebilirler.
- Yeni öğrenenle öncekileri birleştirebilirler.
- Yeni bilgileri zihinde tutmak için yeni stratejileri kullanabilirler.
- Başarısının çalışma ve gayret sonucu olduğunu hissedebilirler.
(Ülper,2008, s.40)

Okuma becerisinde kullanılan ölçme araç araçlarını ise Temizkan şöyle belirler: Çoktan seçmeli testler, kısa cevaplı maddeler, eşleştirme maddeleri, doğru yanlış maddeleri, okuma becerisine yönelik tutum ölçeği, okuma becerisi gözlem formu, okuma becerisi öz değerlendirme formu ve kontrol listeleridir (Temizkan, 2009, s.247-263).

Ayrıca ilköğretim Türkçe öğretim programında sesli okuma, sessiz okuma, göz atarak okuma, özetleyerek okuma, not alarak okuma, işaretleyerek okuma, tahmin ederek okuma, grup olarak okuma, soru sorarak okuma, söz korusu, okuma tiyatrosu, metinlerle ilişkilendirme, ezberleme, hızlı okuma, eleştirel okuma ve tartışarak okuma gibi okumayla ilgili yöntem ve teknikler kullanılmıştır.

Konuşma

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan etkili araçtır. Programda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla programdaki konuşma etkinlik örneklerinde; birikimlerden, çeşitli görsel ve işitsel

materyallerden yararlanma, düşüncelerini mantık akışı ve bütünlük içinde sunma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflandırma, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirici çalışmalara yer verilmiştir (MEB, 2006, s.6).

Programda konuşmayla ilgili olarak, konuşma kurallarını uygulama, sesini ve beden dilini etkili kullanma, hazırlıklı konuşmalar yapma, kendi konuşmasını değerlendirme, kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazandırma gibi amaçların kazandırılması amaçlanmaktadır.

Konuşma eğitimin amaçlarını Göğüş geniş bir şekilde açıklamıştır. Beş ana başlık altında konuşma eğitimin amaçlarını Göğüş (1978,s. 175-176) şu şekilde verir:

Bildirme yönünden:

1. *İstedğini, düşündüğünü, duyduğunu, öğrendiğini başkalarına sözle anlatabilmek;*
2. *Sorulara açık, kısa doğru karşılıklar verebilmek,*
3. *Sözle doğru bilgiler verebilmek;*
4. *Konu üzerindeki bilgilerini sıraya koyarak anlatabilmek;*
5. *Sözlerinde amaç, neden-sonuç ilişkisini gözetebilmek;*
6. *Konuşurken doğru ve çabuk düşünebilmek yeteneğini edinmek;*
7. *Konuşurken konudan ayrılmamaya çalışmak;*

Kişilik kazanma yönünden:

8. *Düşünce ve duygularını anlatırken inandırıcı, canlandırıcı, ayrıntılardan, örneklerden, kendi yaşantılarından yararlanabilmek;*
9. *Konuşmasını canlandırıcı sözcükler, etkileyici sözlerle bildirebilmek;*
10. *Günlük yaşam konuşmalarında kendine güven kazanmak; arkadaşı, büyükleri ve küçükleriyle zevkli bir söyleşim yapmaya alışmak;*

11. İşindeki becerisi, yeteneği üzerinde konuşurken başkalarına güven verebilmek.

Topluluk önünde konuşabilme yönünden:

12. Kümece konuşmaya katılabilmek ve konuşmasıyla arkadaşlarına zevk verebilmek;

13. Bir tartışmaya katılıp konunun aydınlanmasına olabilmek;

14. Düşüncesini, duygularını bir dinleyici kitlesine anlatabilmek;

15. Toplantılarda saygın kişiler ve arkadaşları için kullanılacak nezaket sözlerini öğrenmek;

16. Toplu konuşma yöntemlerini öğrenip bunlara uymaya alışmak,

17. Toplantılarda konuşanların düşüncelerine ve konuşma haklarına saygı göstermeye alışmak,

18. Toplu konuşmaları yönetmeyi öğrenmek.

Konuşma çeşitlerini öğrenmek yönünden:

19. Duyuru, tanıtma, haber verme, açış, ayrılış konuşmaları, görüşme, konferans, tartışma gibi çeşitli amaç ve biçimlerdeki konuşmaları tanıyıp bu konuşmaları yapabilmek.

Söyleyiş yönünden:

20. Sözcükleri doğru, açık söyleyebilmek; vurguları yerinde kullanabilmek, kültür ağzıyla konuşma alışkanlığı kazanabilmek;

21. Konuya göre konuşma (doğal, duygulu, ağır başlı) yeteneği kazanmak;

22. Canlı, kendi kişiliğini yansıtan bir sesle konuşabilmek.

İlköğretim Türkçe programı, yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda hazırlandığı görülmektedir. Program incelendiğinde aşağıda verilen kazanımlardan, öğrencilerin güzel, etkili ve Türkçenin özelliklerine uygun bir konuşma yapmasını

amaçlamaktadır. Güzel konuşma sanatını bütün öğrencilere kazandırmak; güzel konuşmanın önündeki engelleri kaldırmak programda belirtilen kazanımlardandır.

Öğrenciler sürekli çevreleriyle iletişim halindedirler. Bu iletişim sürecinde konuşma becerisi en temel beceri durumunda görülmektedir. 2005 programı da öğrencilerin çevresiyle iletişim kurmalarını, iş birliği yapmalarını, ortak karar vermelerini ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından konuşma becerisi etkinliklerini ayrı bir önem taşımaktadır. Doğru, güzel ve etkili konuşan ve konuşulanları doğru anlayıp yorumlayan bireylerin yetiştirilmesi için programda konuşmayla ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Konuşma becerisinin diğer beceri alanları olan okuma, dinleme, yazma ile desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Konuşmanın kalıcı olması için değerlendirmenin gerekli olduğu ve öncelikle öğrencilerin kendilerini veya birbirlerini değerlendirmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

2005 Türkçe Öğretim Programında konuşma becerisiyle ilgili verilen amaç ve kazanımlar şunlardır:

1. Konuşma kurallarını uygulama

1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
2. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
3. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
9. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.

10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
12. Tekrara düşmeden konuşur.
13. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2. İşitilebilir bir sesle konuşur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
5. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
6. Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
8. Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
9. Dinleyicilerle göz teması kurar.

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Konuşma metni hazırlar.
3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceleri geliştirme yollarını kullanır.

6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

7. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.

8. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.

9. Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.

10. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.

11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.

12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.

4. Kendi konuşmasını değerlendirme

1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.

2. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

3. Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.

4. Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.

2. Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.

3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar.

4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır (MEB, 2006, s.19-23).

Türkçe öğretim programında ikna etme, eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma, empati kurma, güdümlü konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, serbest konuşma, yaratıcı konuşma, tümevarım, tümünden gelim, hafızada

tutma tekniği olmak üzere on iki konuşmayla ilgili yöntem ve tekniklerin kullanıldığını söylemektedir.

Özbay (2010, s.180), konuşma eğitimi ile ilgili olarak sonuç yerine geçecek şu ifadeleri vermektedir:

İletişim, söylenen kelimelerin yanı sıra sesin yüksekliği, tonu ve vurgulanması, konuşmanın hızı, nefes alıp verme biçimi, duraklama, yüz ifadesi, göz hareketleri ve duruş biçimi, kişiler arasındaki mesafe, jest ve mimikler, giyim tarzı gibi unsurları da içermektedir. Bütün bunlar konuşmanın fiziksel ve zihinsel unsurlarını kapsayarak konuşmanın karmaşık yapısını oluşturmaktadır. Konuşmanın insan hayatında önemli rolü olduğunu gözden uzak tutmadan çocuk ve gençlerimize etkili bir konuşma becerisi kazandırılmalıdır.

Yazma

Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir. Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olur (MEB, 2006,s. 7).

Yazma becerisi uzun süreç ve aşamalı bir durum gerektiren bir süreçtir. Temel eğitime yeni başlayan çocuklar belli bir sıra ile yazma becerilerini geliştirecek etkinlikler yapmalıdır. Mustafa Nihat Özön (1971, s. 86) ilkokulda verilecek yazma çeşitlerini şu şekilde vermiştir:

- a) *Öğrencinin yaşadığı, gördüğü ve incelediği olaylara dayanan yazma çalışmaları;*
- b) *Ders konuları ile ilgili sonuçların yazılması(Türkçe derslerinin diğer derslerle ilgilendirileceğini göstererek);*
- c) *Resim ve levhalara bakarak yazmak;*

- d) *Dinlenen veya okunan parçalarla ilgili yazılar;*
- e) *Mektup, posta kartı, telgraf, kutlama veya çağrı yazıları yazmak;*
- f) *Alındı, bildiri doldurmak, dilekçe, senet... yazmak;*
- g) *Sınıf haberlerini okulun ilan tahtasına yazmak, okuldaki çeşitli kolların toplantı ve çalışmalarını basit birer tutanak özeti hiline getirmek;*
- h) *Hayali konular, rüyalar.*

Görüldüğü gibi yazma becerilerinin kazandırılmasında önce kendimizden başlayarak etrafımızdakileri, sonra giderek soyut konulara doğru bir gelişim göstererek yazma işi gerçekleştirmeyi amaçlamalıyız.

Baymur (1948, s.32), yazmanın önemini açıklarken şunları ifade etmektedir:

Sözle ifade bütün önemine rağmen, yalnız başına kafi değildir. Sözün zaman ve mekan içinde yayılmasına hizmet edecek olan, yazı ile ifadedir. Hele bugünkü kültür hayatında bu ifade tarzının büyük bir mevkii vardır. Yazı ile ifade, bundan başka, önemli bir öğretim ve eğitim vasıtasıdır. Gerçekten bu:

1. *Dilin gelişmesine;*
2. *Yaratma kuvvetinin uyanıp beslenmesine;*
3. *Estetik duyguların gelişmesine ve*
4. *Ahlak eğitiminin kuvvetlenmesine hizmet etmesi bakımından büyük bir değer taşır.*

Baymur, yukarıdaki maddeleri sıraladıktan sonra, çocuk için görüp yaşadığını yazmanın cazip olduğu kadar da kolay bir etkinlik olduğunu; buna karşılık işittiği bir hadiseyi yazmasının veya masal ile hikâyeyi tamamlamasının daha zor olduğunu ifade etmektedir.

2005 Türkçe Öğretim Programında yazmayla ilgili verilen amaç ve kazanımlar şunlardır:

1. Yazma kurallarını uygulama

1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2. Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
3. Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
4. Standart Türkçe ile yazar.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
8. Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
9. Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
10. Tekrara düşmeden yazar.
11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

2. Planlı yazma

1. Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Yazacaklarının taslağını oluşturur.
3. Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7. Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.

8. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
9. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
10. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
11. Dipnot, kaynakça, özet, içindekiler vb. kısımları uygun şekilde düzenler.
12. Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.

3. Farklı türlerde metinler yazma

1. Olay yazıları yazar.
2. Düşünce yazıları yazar.
3. Bildirme yazıları yazar.
4. Şiir yazar.

4. Kendi yazdıklarını değerlendirme

1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
2. Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
2. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
3. İlgi alanına göre yazar.
4. Şiir defteri tutar.
5. Günlük tutar.

6. Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
7. Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
8. Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
9. Yazdıklarından arşiv oluşturur.
10. Yazma yarışmalarına katılır.

6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.(MEB, 2006,s.30-40)

İlköğretim Türkçe programında beş ana başlık altında yazma becerisiyle ilgili kazanımlar verilmiştir. Yazma becerisinin bütün özelliklerini kapsayan özelliklerin programda yer aldığı görülmekte; hatta günümüz iletişim çağının özelliklerine uygun olarak yazma becerisini ilgilendiren kazanımlar da programda yer almaktadır.

Programda yazma eğitiminde yararlanılan yöntem ve teknikleri şunlar: Not alma, çzet çıkarma, boşluk doldurma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama, tahminde bulunma, bir kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duylardan hareketle yazma, grup olarak yazma, tümevarım, tümdengelim, eleştirel yazmadır.

İlköğretim programlarında yazma becerisinde değerlendirme bölümünde sadece öğretmenin değerlendirme yapması amaçlanmamış; öğrencinin kendini ve arkadaşlarını değerlendirmesi hedeflenmiştir. Programda öz değerlendirme formları, gözlem formları, açık uçlu, doldurmalı sorular, çalışma kâğıtları ve tamamlama gibi etkinliklerle yazma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yazma becerisi ile ilgili yapılan araştırmalarda ilköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım becerisi bakımından programdaki hedeflere ulaşamadıklarını göstermektedir. Uçgun, bunun nedenlerini şu şekilde vermektedir:

“Bireyin tüm disiplin alanlarındaki başarısını etkileyen okuma ve yazma becerilerinin kazandırılmasındaki sorunlar irdelendiğinde, ana dili olarak Türkçe öğretimi kapsamında, özellikle okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde yeni arayışlara gereksinin duyulmaktadır. İlköğretim okulları için hazırlanan programlar, bu ihtiyaca cevap verecek şekilde geliştirilmiştir. Ancak öğrencilerin yazılı anlatımında görülen eksikliklerin en önemli sebeplerinden biri test türü sınavlardır. Çoktan seçmeli test tekniği, dili mekanik bir hale getirmektedir. Bu teknikle yapılan değerlendirmelerde ifade, cümle kurma anlayışı kaybolmaktadır. Ayrıca cep telefonu, bilgisayar gibi bilişim teknolojisi ürünlerin yaygın kullanımı ve bu araçlarla kurulan iletişimde kelime ve cümlelerin çoğu zaman eksik yazılması, hem dili yozlaştırmakta hem de yazılı anlatım becerisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden Türkçe dersi programları yazma eğitimi açısından ne kadar doyurucu olursa olsun öğretmenlerin söz konusu engelleyici etkileri ortadan kaldırmaya çalışması gerekir” (Uçgun, 2011, s.17-18).

Dil Bilgisi

Türkçe öğretiminde okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin yanında dil bilgisi beceri alanı da programda yerini almıştır.

Çocuklar, ana dillerini önce dinleyerek, yaşayarak öğrenirler. Ana, baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk bu kurallara farkında olmadan uyar; dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanmaya başlar (Özbay, 2007, s.149).

Birey içinde olduğu dil ortamından dilin ilk kurallarını Özbay’ın ifade ettiği gibi yakın çevresinden öğrenmeye başlar. Sistemli bir şekilde olmasa bile dilin ana kurallarına aykırı bir durum gözükmemektedir. Özbay, dil öğretiminde okulun önemi konusunda:”İlköğretim döneminde ise dil öğrenimi okul tarafından önce bir sistem içine sokulur ve dilin kuralları sezdirilmeye başlanır; dil bilinci oluşturulur. Öğrenci bu bilinci kazandıktan sonra, dile saygı duyar, dilini kullanırken özen gösterir. Böylece dilimizin özellik, incelik ve güzelliklerini sezip Türkçeyi sever (Özbay, 2007, s.149-150).

Dil bilgisi konuları ana dil becerilerinin kazanılmasında hayati bir rol oynamamakla birlikte becerilerin gelişmesinde önemli bir destek noktası oluşturmaktadır (Çifci, 2006,s. 120).

Dilin en önemli görevi, insanlar arasında anlaşmayı sağlamasıdır. Bunu yaparken de o dilin gramer özelliklerinin tam olarak bilinmesine ihtiyaç vardır. Sağlam bir dil bilgisi olmasın ifadelerin etkili ve güzel bir şekilde aktarılması mümkün gözükmemektedir.

“Dil, insanların birbiriyle anlaşmalarını, duygu ve düşüncelerini birbirlerine iletmelerini sağlayan, geçmişten geleceğe iletişimin temelini oluşturan ve kültür taşıyıcısı olan sistemler bütünüdür. Dilin bu görevleri yerine getirebilmesi; o dili konuşan insanların iyi bir ana dili eğitiminden geçmiş olmasına bağlıdır” (Özbay, 2007, s. 135).

Türkçe öğretiminde, dil bilgisi diğer beceri alanlarını destekleyen bir alandır. Programda, dil bilgisi öğretiminde konuların aşamalı bir şekilde sıralandığı görülmektedir. Bireyin kazandığı amaçları beceriye dönüştürmesinin sağlanması amaçlanmıştır; konuların verilmesinde metinden, çalışma kağıtlarından yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Demirel, dil bilgisi öğretiminin amacını şu şekilde verir: “Öğrenciye bir takım tanımlar ve kurallar belletmek olmayıp, ana dilinin canlı kullanışlarını gözlemek yoluyla iyi kullanmak ve gerek sözle, gerek yazı ile isteklerini doğru ve güzel anlatmak yeteneklerinin gelişmesine hizmet etmektir (Demirel, 2006, s. 125).

“Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin anlama ve anlatma becerilerinin bir düzene kavuşmasını sağlaması yanında temel edebiyat eserlerine nüfuz etmek konusunda da önemli bir rolü vardır” (Özbay, 2007, s.136).

İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretim programında kazandırılması amaçlanan dil bilgisi konuları şu şekilde verilmiştir.

Altıncı sınıftaki amaç ve kazanımlar:

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

2. Kök ve eki kavrar.
3. İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.
4. Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.
5. Gövdeyi kavrar.
6. Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
7. Birleşik kelimeyi kavrar.
8. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

- 1.İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
- 2.Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
- 3.Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.
- 4.İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.
- 5.İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
- 6.Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.
- 7.Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
- 8.Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
9. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır

Yedinci sınıflarda verilen amaç ve kazanımlar:

1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.
2. Kip ve çekimli fiili kavrar.
3. Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.
4. Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
5. Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.
7. Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.
8. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
2. Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

3. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.
2. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.

Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.
2. İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.

- İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.

Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır

5. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

Sekizinci sınıflardaki dil bilgisi amaç ve kazanımlar:

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

- Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.
- Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.
- Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.
- Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

- Cümlenin temel ögelerini ve özelliklerini kavrar.
- Cümlenin yardımcı ögelerini ve özelliklerini kavrar.
- Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.
- Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.
- İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

6. Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.
7. Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.
8. Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.
9. Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.
10. Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.
11. Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.

3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme

1. Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.
2. Anlatım bozuklarını düzeltir.

Konuların aşamalı bir şekilde dağıldığı, kolaydan zora gidildiği görülmektedir. Ancak yedinci sınıf konularının çoğunun fiillerden oluşması öğrenciler açısından bıkkınlık olarak görülebilir. İlköğretimde uygulanan dil bilgisi öğretiminin sorunları konusunda ise Karadüz'e (2007,s. 283) şunları söylemektedir:

Mevcut duruma bakılırsa dil bilgisi öğretiminin kural ve terim öğretiminden ibaret olduğu, bu kural ve terimleri öğrenen öğrencilerin ise bu bilgileri çoktan seçmeli dersler dışında kullanamadıkları anlaşılmaktadır. Öğrendikleri bilgileri ancak sınavlarda test çözerek kullanan öğrenciler, bir süre sonra bu bilgileri tekrar unutmaktadır. Dil bilgisine ait terim ve kavramlar ilk, orta ve yüksek öğretimde hep tekrarlanarak sürüp gitmekte, değişkenlik sadece terimlerde görülmektedir. Tekrarlanan bilgiler öğrencilerde dil ve dil bilgisine karşı duyarsız, bıkkınlık, ilgisizlik gibi tutumları oluşturmaktadır.

Öğrenciler açısından sevimsiz konular olarak görülen dil bilgisi öğretiminin bu sorunlarına karşı Çıfci (2006, s. 128), dil bilgisi öğretimi sorunlarının çözümü için aşağıdaki önerileri sıralamaktadır:

1. *Dil bilgisi terimlerinde görülen kargaşa, dil bilgisi akademisyenleri ve dil bilgisi kitapları yazarlarınca daha bilinçli ve akılcı hareket ederek giderilmelidir.*

2. Dil bilgisi konuları uygulamalı şekilde işlenmeli; kazanılan hedef ve davranışların cümle düzeyinden öte, küçük metinler düzeyinde uygulanması sağlanmalıdır.

3. Dil bilgisi müfredatında, Türkçe kelimelerin başlayıp başlamadığı sesler gibi işlevsiz ayrıntulara yer verilmesindenense daha işlevli konulara yer verilmelidir.

4. Ders kitaplarında, işlenen dil bilgisi konularına göre örnek olay metinlerine yer verilmelidir. Örnek metinlerin ilgi çekici, değer kazandırıcı ve akılda kalıcı olma özelliklerinin bulunmasına dikkat edilmelidir.

BÖLÜM IV

KARŞILAŞTIRMA

Türkçe Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Araştırmamızın ikinci bölümündeki bulgulardan yola çıkarak çıraklar için uygulanan Türkçe dersi ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programının özellikleri şu şekildedir.

Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe öğretim programı ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe programı, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlar açısından bakıldığında aralarında hiçbir fark bulunmamaktadır.

Programdaki Temel Yaklaşım

Programlar temel yaklaşım açısından incelendiğinde, çıraklar için hazırlanan Türkçe öğretim programı yapılandırmacı yaklaşımı temel almakla birlikte, programda aktif öğrenme, çoklu zekâ kuramlarında da yararlanılmıştır. İlköğretim Türkçe Öğretim Programında, programın yapılandırmacı yaklaşıma dayandığı ve öğrenci merkezli olduğu belirtilmiş; öğrencilerin araştırma yapabilecekleri, keşfedebilecekleri, problem çözebilecekleri, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilecekleri ortamların sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Her iki program temelde yapılandırmacı yaklaşım üzerine hazırlanmıştır.

Çıraklık Türkçe programının temel yaklaşımında Türkçe dersinin temel becerileri ile ilgili bilgi verilmemiştir. İlköğretim Türkçe programında, temel dil becerilerin kazandırılması ve Türkçenin kullanımıyla ilgili vurgular yapılmıştır. İlköğretim Türkçe programının esas özelliğini dört temel becerinin kazandırılması ve Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmanın önemi vurgulanmıştır.

Programın Yapısı

Mesleki eğitim merkezi Türkçe öğretim programlarında, programın yapısı, konu başlıkları, amaçlar, kazanımlar ve etkinlikler olarak sıralanmıştır. İlköğretim Türkçe programlarında ise, genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları, dil bilgisi, kazanımlar ve etkinliklerden oluşmaktadır.

Mesleki eğitim merkezi Türkçe öğretim programında programın yapısını oluşturan bölümlerin içeriği dar bir kapsamda verilirken, ilköğretim Türkçe öğretim programının temel yapısını oluşturan bölümlerde ayrıntılara yer verilmiştir.

Mesleki eğitim merkezi Türkçe öğretim programında, programın yapısının, parçadan bütüne, yakından uzağa, basitten karmaşığa birbirini tamamlayan ünitelerin olduğu belirtilmiştir. İlköğretim Türkçe programında ise aynı temel üzerine kurulmuştur. 6. Sınıftan itibaren kazandırılmak istenen amaçlarda da basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkesi göz önüne alınmıştır.

Genel Amaçlar

Mesleki Eğitim merkezi Türkçe öğretim programında on altı tane genel amaç belirlenmişken; İlköğretim Türkçe Öğretim programında ise on bir tane genel amaç belirlenmiştir.

Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğünün temel unsuru olduğu her iki programda belirtilmiştir.

Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe öğretim programında, temel dil becerilerine, ilköğretim Türkçe öğretim programı kadar yer verilmemiştir. Mesleki Eğitim Merkezlerinde, gündelik hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak etkinliklere yer verilirken; ilköğretim Türkçe Öğretim Programında bunları zenginleştirmeleri ve alışkanlık haline getirmeleri amaçlanmıştır.

Türkçeyi doğru, güzel ve etkili konuşma ve yazma becerisi her iki programda genel amaçlar arasında yer almıştır.

“Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları” sadece ilköğretim Türkçe programında yer alan bir

amaçken; Çıraklar için hazırlanan Türkçe programında böyle bir amaç belirlenmemiştir. Evrensel değerlerle ilgili bir amaç Mesleki Eğitim merkezi Türkçe Öğretim Programında yer almamıştır.

İlköğretim Türkçe programında yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenme; özellikle eleştirel bakış açısı kazanma önemli görülen amaçlar arasındadır. Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programında bu ifadelerle ilgili bir amaç belirlenmemiştir.

Dilin önemi, dil-kültür ilişkisi çıraklık Türkçe programında açıkça belirtilen amaçlar arasında iken; ilköğretim Türkçe programında, dilin milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsuru olduğu; Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri kazanmaları genel amaçlar arasında belirtilmiştir.

Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri sadece çıraklar için hazırlanan Türkçe programında yer almıştır.

Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretmeleri amacı çıraklık Türkçe öğretim programında yer almamış bir amaçtır.

Türkçeyi doğru ve güzel kullanma becerisi her iki programda yer alan amaçlardandır.

Temel Beceriler

Çıraklık Türkçe Öğretim Programında sekiz temel beceri alanı belirlenmiştir. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve Türkçeyi doğru güzel etkili kullanma programda yer alan temel becerilerdir. İlköğretim Türkçe Öğretim Programında ise Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimciliktir. Görüldüğü gibi, her iki programda, eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, iletişim, yaratıcı düşünme, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, araştırma temel becerilerin her iki programda yer almaktadır. Çıraklık eğitimi

programında yer alan “araştırma-sorgulama” becerisi ilköğretimde sadece “araştırma” becerisi olarak yerini almıştır. Karar verme becerisi sadece ilköğretim Türkçe programında yer almış bir beceridir. İlköğretim Türkçe programında “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma” becerisi ilk sırada yer verilirken çıraklık eğitim programında ise en son verilen beceri durumundadır.

Çıraklık Türkçe Öğretim programında Temel Beceriler kısa kısa açıklanırken, ilköğretim programında ise sadece isimleri verilmiş, herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Kazanımlar

Çıraklık Türkçe Öğretim programında kazanımlar ünitelerin başlığı altında, o üniteye verilmek istenen amaçlara uygun olarak verilmiştir. İlköğretim Türkçe programı ise temel becerileri, ana başlık olarak vermiş ve bu beceriler altında kazandırılmak istenenler sıralanmıştır.

Çıraklık eğitim Türkçe programında, ilköğretim Türkçe programı kadar kazanım bulunmamaktadır. İlköğretimde her becerinin altında çok sayıda kazanım verilmektedir. Çıraklık eğitimde ise kazanım sayısı o kadar değildir.

BÖLÜM V

DERS KİTAPLARI

Ders Kitabı

Eğitim öğretim belli bir plan ve program doğrultusunda yapılmaktadır. Bu plan ve programın içinde ders kitapları da önemli bir yere sahiptir. Eğitim öğretimin en vazgeçilmez kaynakları ve öğretim programlarının sınıf düzeyinde ilerleme durumuna göre düzenlenen ders kitapları öğretim programları ile birlikte Millî Eğitimde ana öğeleri arasında yer almaktadır.

Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge'de ders kitapların nitelikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Ders Kitapları;

a) Öğrencileri; millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.

b) Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.

c) Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.

ç) Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerlere katkı sağlar.

d) Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.

e) Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.

f) Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek yaşatır.

g) Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı bilgi, beceri ve yetkinlikleri kapsar.

h) Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.

ı) Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.

i) Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.

j) Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur.

Günümüzde özellikle teknolojideki gelişmeler düşünüldüğünde bilgiye ulaşmada her ne kadar ders kitapları dışında birçok kaynak olsa da ülkenin Milli Eğitiminin temel hedefleri ile öğretim programının amaç ve kazanımları ve bilimsel bir bilginin sistematik bir şekilde bulunduğu kaynaklar ders kitaplarıdır.

Ders kitaplarının öğrenme-öğretme sürecine ilişkin Ur şu açıklamalarda bulunmaktadır:”Ona göre ders kitapları düzenleyici ve zamanlayıcı yönüyle öğretim programlarının iskeleti gibidir. Ders kitabının olmayışı, öğrencilerin gözünde amaçsızlık anlamına gelirken öğrenmelerinin de ciddiye alınmadığını düşünmelerine neden olur (Ur; aktaran:Ülper vd. 2010,s. 5-6). Ders kitapları sadece derslerde yardımcı bir araç gereç olarak değil aynı zamanda kazanımların düzenli bir sıra ile verildiği, amaçları belli olan, öğretimi planlayıcı özelliği olan bir nitelik taşımaktadır.

Ders kitaplarının öğretmenler ve öğrenciler açısından sağladığı yararlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. *Ders kitapları diğer araç gereçlere oranla daha az bir maliyetle hazırlanabildiği için ekonomiktir.*
2. *Ulaşılması ve taşınması kolaydır.*
3. *Ortak bir bilgi kaynağıdır. Çok miktarda bilgi etkili bir şekilde sunulabilir.*
4. *Öğrencilerin derse ve konuya güdülenmelerinde önemli rol oynar.*
5. *Ders kitapları diğer görsel-işitsel araçlarla kullanılabilir.*

6. *Ders kitapları ilgili dersin diğer derslerle olan ilişkisinin kurulmasını sağlar.*
7. *Öğrenciye bireysel çalışma olanağı sağlar. Öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için özendiricidir. Bilginin kalıcılığını arttırmak, unutmayı engellemek açısından öğrenciye tekrar yapma olanağı da sağlar.*
8. *Öğrenciler öğrenme hızlarına bağlı olarak ders kitaplarından yararlanabilirler. Öğrencilerin kendilerini değerlendirebilmeleri için seçenekler sunar.*
9. *Ders kitapları öğretmenlerin farklı araç-gereçler geliştirmelerine rehberlik eder.*
10. *Ders kitapları öğretim programlarının taşıyıcısı durumunda oldukları için öğretmenlerin öğretim programlarını kolaylıkla ve bir bütün şeklinde işlemelerini sağlarlar. Ders kitapları aynı şekilde öğrencilerin konu bütünlüğü içerisinde dersi takip etmelerini, ilgili konu ile diğer konular arasında ilişkiler kurabilmesini sağlar (Ülper vd.,2010, s.8).*

Ünalın (2006,s.188) iyi bir ders kitabında bulunması gereken dört temel unsuru olduğunu söyleyerek bunları şu şekilde sıralamıştır:

- ❖ İçerik
- ❖ Biçim
- ❖ Dil
- ❖ Öğreticilik.

2005-2006 eğitim-öğretim yılından sonra değişen programlarla birlikte ders kitapları da değişmiştir. Daha önceki programların sadece ders kitabı varken, 2005 programından sonra ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olmak üzere ders kitaplarında değişiklik yapılmıştır.

Türkçe öğretim programı da bu değişikliklerden etkilenmiş ve ders kitaplarında köklü değişiklikler yapılmıştır. Programın özünü yansıtan ders kitapları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yaptığımız çalışmada Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe ders kitaplarıyla, ilköğretim sekizinci sınıf ders kitaplarını karşılaştırmaktayız. Böylece çırak öğrencilere verilen Türkçe ders kitaplarının niteliklerinin daha iyi ortaya koyulması sağlanacaktır. Çünkü temel eğitim kitapları konusunda epeyce bir

çalışma yapılmışken çıraklık eğitim Türkçe kitapları konusunda herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Meslekî Eğitim Merkezleri Türkçe Ders Kitabı

Çıraklar için hazırlanan Türkçe Öğretim programı 2005 yılında değişmiş buna bağlı olarak da çıraklar için okutulacak ders kitabı da değişmiştir.

Milli Eğitim Yayınları tarafından çıkan Türkçe ders kitabı, Türkçe Öğretim programında belirtilen üniteler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Türkçe Ders Kitaplarının Fiziksel ve Biçimsel Görünümleri

Ders kitaplarının fiziksel özelliklerini, kullanılan malzeme(kapak kartonu, kağıt, cilt malzemeleri), kitabın boyutu, ağırlığı, forma sayısı kapsamaktadır. Öğrencinin görsel algısına yönelik olan sayfa yapısı(yazı tipi, boyutu, satır aralıkları, kenar boşlukları) hem tasarım hem fiziksel özellikleriyle ilgilidir (Ülper vd. 2010, s.39).

Genel Görünüm

Boyut

Ders kitaplarındaki boyut kavramıyla kitabın, uzunluğu, genişliği, yüksekliği, çapı anlaşılmaktadır. Ders kitaplarının seçiminde önemli bir özellik gösteren boyutun, öğrencin gelişim, düzeyine göre hazırlanmalıdır. Öğrencinin ilgisini çekecek, algılamasını arttıracak, rahat bir kullanım kolaylığı sağlayacak niteliklerde olmalıdır.

Genel çerçevede ders kitaplarının üç boyutu vardır:

Küçük 13x17 cm

Orta 16x24 cm

Büyük 19x27 cm (Ülper vd., 2010, s.40)

Mesleki eğitim merkezinde okutan ders kitaplarının boyutu 19x27 cm olup büyük boyutta bir kitap özelliği göstermektedir.

Kapak

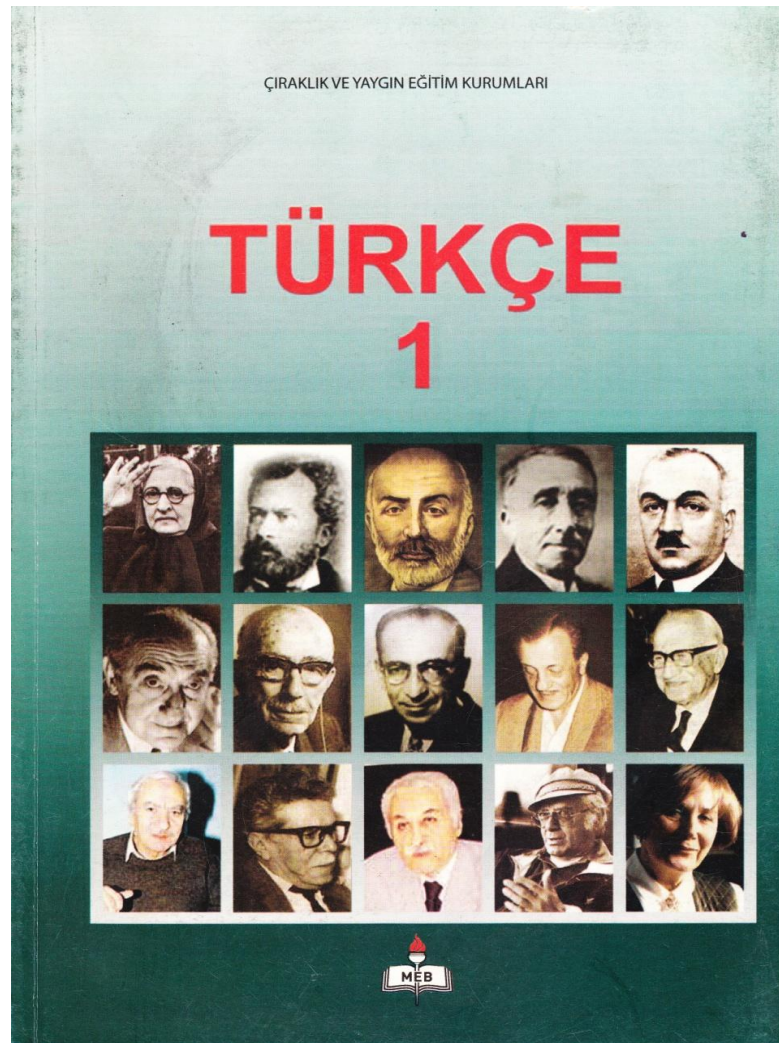
Ders kitaplarında kullanılan kapağın içeriği yansıtma özelliği olmasının yanında görsel öğeleri canlı bir şekilde sunan, ağırlığı, parlaklığı öğrenci açısından önemli niteliklerdir.

Kitabın kapak kartonu baskı canlılığını gösterecek, kırılma özelliği az olan, görsel öğeleri net bir biçimde sunan bir nitelikte olmalıdır (Ülper vd.2010,s.40).

Kapak üzerindeki görsel düzen kitabın bütünü bozmayacak şekilde düzenlenmeli; kapak, kitabın içeriğini yansıtmalıdır. Ders kitabının kapağı ciltlemede düzgün olması kenarlarından gerekli boşluklar bırakılmalı, kapağın dokusu, yazı ve gösterecek kalitede olmalıdır.

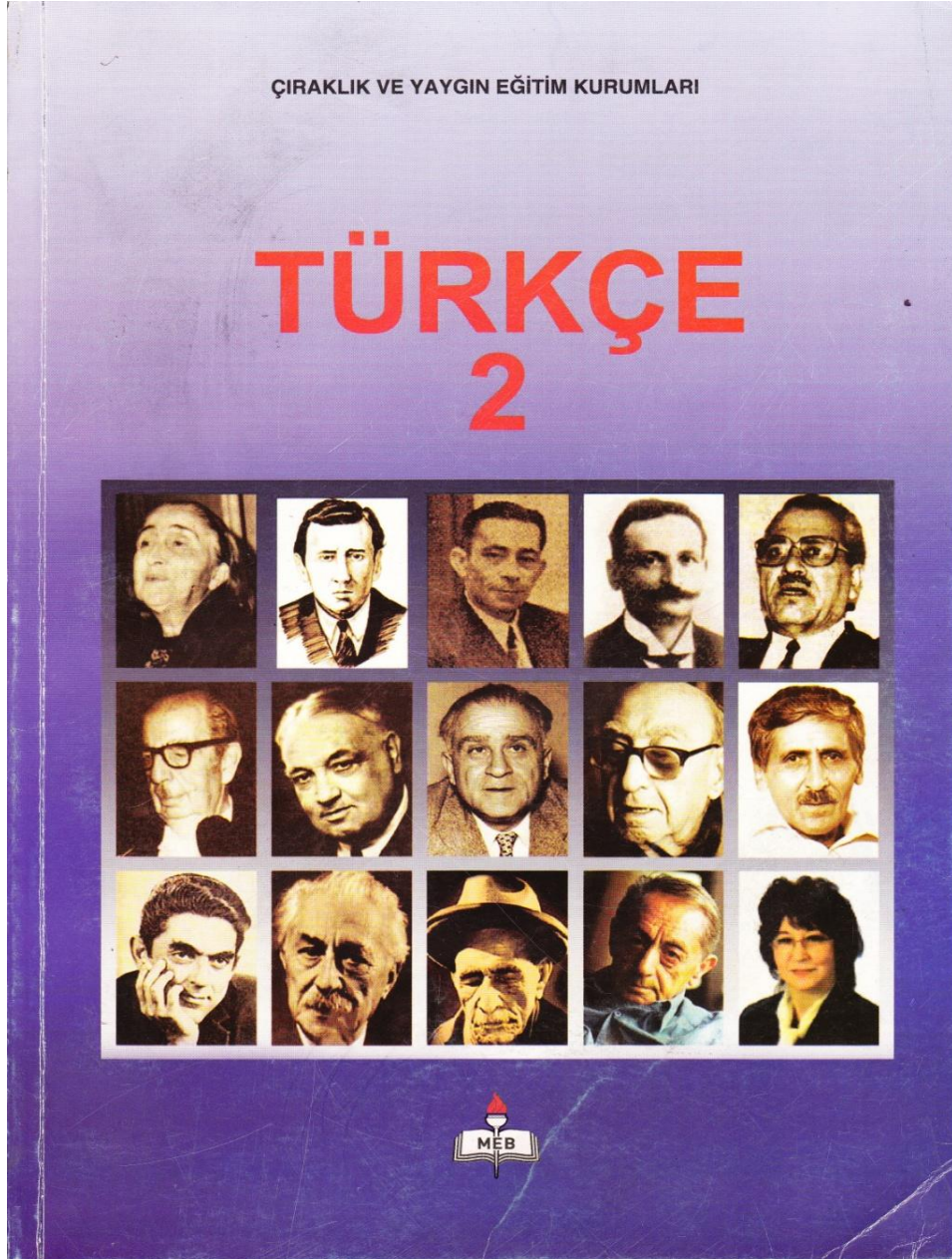
Çıraklık Türkçe 1 dersi kitabının kapağı şu şekildedir:

Şekil 1. Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 1 Ders Kitabı Kapağı

Çıraklık Türkçe 1 ders kitabının ünitelerinin başlıkları şu şekildedir: İletişim, dil ve kültür, tartışma, kelime bilgisi, cümle bilgisi, paragraf bilgisi, anlatım ve anlatım özellikleri. Görüldüğü gibi kitap kapağının içerik kısmını yansıtmamaktadır. Her ne kadar kitabın kapağında Türkçe 1 yazsa da kitap kapağı bir edebiyat kitabının kapağı niteliğini taşımaktadır.

Şekil 2. Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 2 Ders Kitabı Kapağı

Türkçe 2 ders kitabının kapağı içeriği yansıtmaya yönü Türkçe 1 ders kitabına oranda daha iyi bir özellik göstermektedir. Kitabın içeriğindeki üniteler edebi

türlerdir. Bu türlerin temsilcileri diye kitap kapağının bu şekilde düzenlenmesi de kısmen olumlu karşılanırsa da yine de içeriği tam olarak yansıtmamaktadır.

Görüldüğü gibi Türkçe 1 ve Türkçe 2 ders kitaplarında kapakların rengi, dokusu ve canlılığı ders kitaplarının kapakları için belirtilen ölçütlere uygundur. Ancak Türkçe dersi kitabı kapakları aynı formda aynı görsellerle düzenlemiştir. Yani Türkçe 1 ile Türkçe 2 ders kitaplarının kapak görselleri aynıdır. Her iki kitapta görüldüğü gibi Türk edebiyatının yazarlarının fotoğrafları yer almaktadır. Türkçe ders kitabı kapağının içeriği tam olarak yansıtmadığı görülmektedir.

Kâğıt

Ders kitabını oluşturan sayfaları meydana getiren kağıdın gramajı, yüzeyi, yoğunluğu, dokusu, rengiyle ilgilidir (Ülper, 2010, s. 41). Kağıdın birinci hamur olup olmaması, yüzeyinin pürüzsüz olması, kağıdın ön yüzündeki yazı ve görsellerin arka yüzünde görülüp görülmemesi gibi özellikleri kapsamaktadır.

Çıvraklık Türkçe dersi kitaplarında birinci hamur kağıt kullanılmış; kağıdın yüzeyi pürüzsüzdür. Yazı ve görseller kâğıdın arkasına geçmemiştir.

Forma Sayısı:

On altı sayfalık bir kitap parçasına forma adı verilir (Kılıç vd. 2008, s. 168). kitaplar sayfa sayısı bakımından kalıp baskıya göre tasarlanır (Ülper vd. 2010, s.42). yani arkalı önlü on altı sayfadan oluşan kısma bir forma denilmekte; örneğin 10 formadan oluşan bir kitap 160 sayfa olarak hesaplanmaktadır.

Çıvraklık Türkçe 1 kitabı 149 sayfa yani dokuz formadan oluşmaktadır. Türkçe 2 kitabı ise 138 sayfadan yani sekiz formadan meydana gelmiştir.

Cilt ve Ciltleme

Katlanmış kâğıt tabakalarının formalar halinde toplanarak kitap, dergi, broşür gibi basılı malzemelere dönüştürülmesi işlemidir (Demirel vd. 2005,s.192). formalar haline getirilen sayfalar katlanmasıyla ciltleme işlemi, gerçekleşir.

Ders kitaplarını ciltleme şekilleri:

Sicimle (iplik ya da ince telle) örüp dikme,

Tel zımbayla dikme,

Tutkallayıp presleme (Ülper vd. 2010,s. 43)

Çıraklık Türkçe dersi kitapları formların bir araya getirilerek, tutkallanıp preslenmesi sonucu oluşmaktadır.

Çıraklık Eğitim Türkçe ders kitaplarının genel fiziksel özellikleri aşağıdaki tabloda şu şekilde incelenmiştir:

Tablo. 16. Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 1 Ders Kitaplarının Biçim Özelliğini Değerlendirme Tablosu

Biçim Özelliğini Değerlendirme Ölçeği

	ÖLÇÜTLER	Var/ Uygun	Kısmen Uygun	Yok/Uygun Değil
Fiziki Unsurlar	Kitabın ağırlığı öğrencilerin yaş ve seviyesine uygundur(200-250 gr. Arası)	x		
	Kitabın boyutları, yönetmeliklere uygundur	x		
	Kitabın kapağı Türkçe dersine yöneliktir.		x	
	Kitabın kapağı Bristol(ön yüzü yarı parlak iç yüzü beyaz) karton kağıt çeşididir	x		
	Birinci hamur kağıt kullanılmış.	x		
	Kapakta katlama(destek) izi vardır	x		
	Kâğıt yüzeyi pürüzsüzdür	x		
	Kâğıt yoğunluğu uygundur(arka sayfadaki yazı ve resimler görülmez)		x	
	Farklı temaları göstermek için sayfaların açılan yönleri farklı renktedir		x	
	Resimler ve çizimler renklidir	x		
	Resimler ve çizimler nettir	x		
	Kâğıdın yapısı kolayca yıpranmayı engelleyici niteliktedir	x		

Türkçe Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım

Dil en temel iletişim aracıdır. Türkçe öğretiminde ise ders kitaplarının da bir iletişim aracı olduğu bilinmektedir. Demirel bu konuda şunları söylemektedir: “Kitapları üretilmiş bilgileri aktarırken, yeni düşüncelerin oluşmasına zemin hazırlayarak, bilgi üretilmesine de kaynaklık edebilir (Demirel, 2008, s.107). Demirel ders kitabının öğrenci ile iletişim sürecini şu şekilde açıklamaktadır: “İletişim sürecinde ders kitabı, kaynağı; okuyucu, alıcıyı; kitabın dili ve anlatımı da kanalı oluşturmaktadır (Demirel vd. 2008,s.107).

Talim terbiye Kurulunun ders kitaplarını inceleme ve değerlendirme ölçütlerinde ders kitaplarını incelemede dikkat edilen kriterleri şu şekilde sıralamıştır:

Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk

1. Yazım ve noktalama hatası bulunmamalı.
2. Dizgi hatası bulunmamalı.
3. Benzer biçimde düzenlenen ifadelerin yazım ve noktalamasında birlik sağlanmalı.
4. Metinler, yazım ve noktalama yönüyle TDK Yazım Kılavuzu'nun son basımına göre düzenlenmeli.

Dil Seçimi

1. Yazı diline uygun nitelikte ve estetik bir dil kullanılmalı.
2. Kullanılan dil, nitelik ve nicelik bakımından (kelime seçimi, cümle yapıları, cümle ve metin uzunluğu) öğrenci düzeyine uygun olmalı.
3. Terimler program diline uygun olmalı.
4. Her türlü kavram, terim ve adlandırma konusunda nüsha genelinde ve takım hâlindeki kitaplar arasında birlik sağlanmalı.

Ana dili eğitimini diğer derslere oranla Türkçe derslerinde belli bir plan ve program doğrultusunda kazanan öğrenciler, ana dili eğitimi kitaplarının da dili en güzel yansıtabilecek özelliklerde olması gerekmektedir. Ders kitaplarında kullanılan metinlerin Türkçenin güzel kullanımına örneklik etmesi, estetik bir dil kullanılması, kelimelerin, cümlelerin dilin güzel örneklerinden olması ve öğrencinin seviyesine uygun bir düzeyde olması önemlidir.

Çıraklık eğitim Türkçe ders kitaplarında kullanılan dil, çırak öğrencilerin seviyelerine uygunluk göstermektedir. Çırak öğrencinin ünitelerde belirlenen amaçları rahatlıkla kazanabilecekleri bir dil kullanılmıştır. Ancak Türkçenin estetik zevkini kazandıracak örnekler açısından ders kitapları oldukça zayıftır. Buradaki sorunun en önemli sebebi ders kitaplarında metin sayılarının az ve metin uzunluklarının kısa oluşudur. Temel eğitimi bitiren kişilerin çırak olarak kayıt edildiği düşünülürse ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki Türkçenin dil anlatım özellikleri çıraklık Türkçe ders kitaplarında görülmemektedir. Ders kitaplarında Türkçenin akıcılık özelliğini kazandıran unsurların azlığı, forma sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Türkçe ders kitabında hem metinler hem de metinlerle ilgili etkinlikler yer almakta; Türkçe kitapları, hem ders kitabı hem de öğrenci çalışma kitabı görevini üstlenmektedir. Ders kitabının sayfaları etkinlik ve sorularla doldurulmuş; Türkçenin güzel örneklerini taşıyan eserlerin kitapta az yer almaktadır. Metnin az, etkinliğin bol olduğu bir metin örneği şu şekildedir:

Şekil 3. Çıracılık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Örneği

34

TARTIŞMA ÇEŞİTLERİ

HAZIRLIK

İş yerlerinizde genellikle hangi konularda tartışıyorsunuz. Yaptığınız tartışmaları bir sonuca bağliyabiliyor musunuz? Anlatınız.

İNCELEME

Metin

TARTIŞMA

TÖKEL: ... Anneler babalar işte bir laf vardır, "ilim beşikten mezara kadar". Koruma da kollama da sevgi de beşikten, her şey böyledir, mezara kadardır. Anne baba çocuklarının eğitimiyle öğretmenden çok daha fazla ilgilenmelidir. Hele bu devirde daha fazla ilgilenmelidir. Ve mutlak çocuğuyla beraber hayatı yaşaması lazım.

ÖZBALCI: Doğru, çocuğun aile ortamında aldıkları hayatı boyunca devam eder.

TÖKEL: Çocuğunun okullarda eğitilip de adam edileceğini zannedenler, kesinlikle yanılıyorlar. Çünkü annesinin babasının bir şekilde koruyamadığı, sahip çıkmadığı, anlayamadığı, eğitemediği bir çocuğu öğretmen eğitemez. Çünkü öğretmen sınıfta elli kişiyle muhatap oluyor. Hocam dolayısıyla benim şahsi kanaatim şu: Öğretmenden ve öğrenciden önce velileri eğitecek bir formül bulmak lazım. Mutlaka velileri eğitmek gerekiyor.

ÖZBALCI: Yine bunun için de devletin iyi yetiştirilmiş eğitimcilere, yani öğretmenlere ihtiyacı var.

TÖKEL: Mesela biz şimdi bazı velilerle tartışıyoruz, şikâyet ediyorlar: "İşte kızım okumuyor, oğlum okumuyor." Diyorum ki onlara: "Kardeşim sen okudun mu? Okumadın, o zaman ne konuşuyorsun?" "Çocuğum okumuyor." diyorsun ama sen hayatında bir kitap okudun mu? Eline bir kitap aldın mı?

ÖZBALCI: Ama onun kendisinin okumaya pek ihtiyacı yok şimdi. Her ne sebeple ise kendisi okuyamamış, okumamış. Ama çocuğu okusun istiyor. Bunu anlamış olması bile önemli değil mi?

TÖKEL: Ama şu var, çocuğunun okuyamaması. İnsanlar okuyamadıkları için ailelere aşağılık kompleksine girmelerinin gereksiz olduğunu, her ferdin yeryüzünde yapacak bir işi olduğunu söylemek lazım. Her fert, yeryüzündeki her insan, bir iş için bir görev için gelir. Ben bir baba olarak çocuğumun yeryüzüne hangi görev için geldiğini kestirmem ve ona göre davranmam lazım. Ama bizde yaygın bir yanlış var: Bizim devletimiz de medyamız da kitle iletişim araçlarımız da

Şekil 4. Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Örneği

30

üniversiteye giremeyen gençlerden artık bir şey olamayacağına dair öylesine yoğun bir propaganda yapıyor ki bunu söylemesine gerek yok ahval bu tabloyu ortaya çıkarıyor.

(Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi'nden kısaltılmıştır.)

1. Okuduğunuz metinde tartışılan konu nedir? Belirtiniz.
2. Metinden hareketle tartışma konusunun önceden belli olup olmadığını, tarafların tartışmaya bir hazırlık yapıp yapmadıklarını sebepleriyle açıklayınız.
3. Metindeki ifadelerden yola çıkarak tartışmanın sözlü mü yoksa yazılı mı yapıldığını söyleyiniz.
4. Metindeki tartışma konusunun bir hazırlık gerektirip gerektirmediğini açıklayınız.

2. ETKİNLİK

Sporda şiddetin önüne geçmek için alınabilecek önlemlere dair sınıfta hazırlıklı bir tartışma yapınız. Tartışma sonucu ortaya çıkan görüşleri tahtaya yazınız.

Bu tartışma için nasıl bir hazırlık yaptığınızı söyleyiniz. Daha sonra bunları ortak bir başlık altında toplayıp bir tartışma için yapılması gereken hazırlıkları maddeler hâlinde tahtaya yazınız.

3. ETKİNLİK

Yazılı ve sözlü basındaki tartışmaları dikkate alarak hangi tartışmaların hazırlık gerektirdiğini, bunların konularına göre gruplandırılıp gruplandırılmayacağını değerlendiriniz. Ulaştığınız sonuçları tahtaya yazınız.

ANLAMA YORUMLAMA

"Bir gün yabancı bir romancı ve tarih yazarı Atatürk'e bütün isteklerine ulaşma başarısının sırrını sormuştu:

Durur durur dinlerim, dedi.

Sonra tekrarladı:

— Durur durur dinlerim. Ve sustu.

Sakarya Zaferi tacını giyinceye kadar durup durup dinleyecekti:

— Ben herhangi bir işe giriştiğim zaman karşımdakinin ne yapabileceğini ve en kötü ihtimalleri düşünürüm. Ona göre tedbirlerimi alarak hareket ederim."

1. Okuduğunuz metinden hareketle konuşma ya da tartışmada karşı tarafı dinlemenin önemini belirtiniz.

Çıraklık Türkçe kitaplarında yazım ve noktalama yönüyle başarılıdır. Yazım ve noktalama yönüyle TDK'nın yazım kurallarına aykırı bir durum görülmemektedir.

Ders kitaplarındaki cümlelerin uzunlukları öğrencilerin seviyesine uygunluk göstermektedir. Çırak öğrenciler on dört yaş üzeri kişiler oldukları için ilköğretimi bitiren kişilerdir. İlköğretim kitaplarındaki cümle uzunlukları

oranında cümleler kitapta yer almamakta genelde cümleler, sade ve anlaşılır bir özellik göstermektedir.

Şekil 5. Etkinlik ve ölçme değerlendirme örneği

2. Hazırlıksız tartışmalarda başarılı olabilmek için nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklayınız.

3. Tartışmalarda yerinde soru sormanın ve hazır cevaplılığın taraflara sağladığı faydaları söyleyiniz.

4. ETKİNLİK

Sınıfınızda dört grup oluşturunuz. Grupça "açık oturum, konferans, panel, münazara" konularından birini seçiniz ve bu konu hakkında bilgi toplayınız. Derlediğiniz bilgileri sözcüleriniz aracılığıyla sınıfınıza sununuz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME (3)

1. Aşağıdaki noktalı yerlere uygun kelimeleri yazınız.

* Herhangi bir konu hakkında düşüncelerin ya da görüşlerin yüz yüze tartışılmasına tartışma denir.

2. Aşağıdaki cümlelerin sonuna yargılar doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız.

* Açık oturum, panel, münazara ve konferans sözlü tartışmalardandır ().

* Sözlü tartışmalarda, konuşulanların unutulmaması için notlar alınabilir ().

* Yazılı tartışmalarda tarafların beden dilini iyi kullanmaları gerekir ().

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Yazılı tartışmalar gazete ve dergi gibi basın yayın organlarında yapılır.
- B) Yazılı tartışmalar belli bir hazırlık gerektirir.
- C) Yazılı tartışmalar bir başkan tarafından yönetilir.
- D) Hazırlıklı tartışmalarda tartışma konusu önceden bellidir.
- E) Sözlü tartışmalar gruplar hâlinde yapılır.

4. Kurallarına uygun bir tartışmanın topluma ve kişiye sağladığı katkıları açıklayınız.

Görüldüğü gibi metnin az, etkinliklerin bol ve kitabı kapladığı bir ders kitabı vardır.

Şekil 6. Etkinlik Örnekleri

2. ETKİNLİK

Sınıfınızda üç grup oluşturunuz. Okuduğunuz metinlerden hareketle temanın özelliklerini, temayı oluşturmak için yararlanılan öğeleri tespit ediniz. Tespitlerinizi sınıfa sözlü olarak sununuz. Daha sonra bunları tartışarak ortak bir başlık altında toplayınız.

3. ETKİNLİK

<p>.....</p> <p>Sen varken kötü diye bir şey bilmiyorduk Mutsuzluklar, bu karalar yaşamda yoktu Sensiz karanlığın çizgisine koymuşlar umudu Sensiz esenliğimizin üstünü çizmişler Nicedir bir pencereden deniz güzel değil Nicedir ışımayan insanlığımız sensizliğimizden. Sen gel bizi yeni vakitlere çıkar.</p> <p style="text-align: right;">İlhan BERK</p>	<p>.....</p> <p>Her işimi yoluna koymuştum Tam ev bark sahibi olacağım sıra Şimdi gelmezse ne zaman gelir Bana huzur bir daha Kendime bir de iş bulmuştum Üstelik Böyle zamansız nerden karşıma çıktın</p> <p style="text-align: right;">S. Kudret AKSAL</p>
---	---

Sınıfta iki grup oluşturunuz. Yukarıdaki şiirin konularını ve öne çıkan temaları bulunuz. Sözcülerinizle sonuçları sınıfa açıklayınız. Daha sonra bunları tartışarak ortak bir başlık altında toplayınız ve tahtaya yazınız.

4. ETKİNLİK

Sınıfınızda gruplar oluşturarak 3. etkinlikteki İlhan Berk ve S. Kudret Aksal'ın şiirlerini birbiriyle karşılaştırarak şiirlerin anlatımındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit ediniz. Tespitlerinizi sözcülerinizle sınıfa sununuz.

5. ETKİNLİK

3. etkinlikte yer alan İlhan Berk ve S. Kudret Aksal'ın şiirlerinde işlenen konulardan hareketle bu şiirlerin başlıklarının ne olabileceğini tartışınız. Daha sonra antolojilerden şiirlerin başlığının ne olduğunu belirleyerek sınıfınıza sununuz.

6. ETKİNLİK

Edebiyatımızda aynı konu ve tema üzerine yazılmış birçok şiir vardır. Siz de bu tür şiirlerden bulup sınıfınıza getirerek okuyunuz. Beğendiğiniz şiirleri sınıf panosuna asınız.

ANLAMA YORUMLAMA

Aşağıdaki soruları Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Gün Eksilmesin Pencereden" şiiri-ne göre cevaplayınız.

1. "Gün eksilmesin pencereden!" dizesinde anlatılmak istenen düşünce nedir?

Görüldüğü etkinliklerde ve anlama yorumlama çalışmalarında öğrencilerin seviyesinin üzerinde uzun cümle kalıpları yer almamakta; cümleler anlaşılır bir biçimdedir.

Ders Kitaplarındaki Görseller

Ana dili öğretiminde Türkçe ders kitapları en önemli ders araçlarındandır. Ders kitaplarında sadece verilmek istenen mesajı içeren metinlerin olması yetmez. Metinlerin ilgi çekiciliğini arttıran resim, fotoğraf, karikatür gibi görsellerin de programda olan kazanımların geliştirilmesinde ve bazı temel becerilerin arttırılmasındaki etkiliği olduğu bir gerçektir.

Ders kitaplarındaki görseller, öğrencinin ilgisini çekecek nitelikte ve boyutlarda olmalıdır. Ayrıca ders kitaplarına seçilen görsellerin öğrencinin seviyesine ve gelişim durumuna uygun olması gerekmektedir.

Ders kitaplarında kullanılan görsellerin rengi, sayfa içindeki yerleşim durumu yani sözel metinde bulunduğu yerin önemi vardır. Ders kitaplarına yerleştirilen görseller aynı etkinlik, konu ve ünitenin bütünlüğünü bozacak özelliklerde olmamalıdır. Ders kitaplarındaki görseller sınıf düzeyi ilerledik sıra azaltılmalıdır. Görsellerde şiddeti çağrıştırmaya yarayan unsurlar bulunmamalıdır. Görseller sade, net ve resmin etkisini bozacak büyüklükte veya küçüklükte olmalıdır.

Türkçe ders kitaplarında görseller ya metin başlamadan önce yerleştirilmekte ya da metin içinde öğrencinin ilgisini çekecek bir biçimde yerleştirilmektedir. Ayrıca görsellerin üzerine sözel metinlerin eklendiği ders kitapları da vardır.

Görseller içerisinde en önemli yeri resimler tutmaktadır. Ders kitaplarındaki resimlerin konuyla bağlantılı; konuyu açıklayıcı; öğrenciye metni okumadan önce konu hakkında fikir verici nitelikte olmalıdır. İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretim Programlarındaki kazanımlardan biri de görsel okumadır. Ders kitaplarındaki resimler ile öğrencinin görsel okuma becerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Çıraklık için yazılan Türkçe ders kitaplarının durumu görseller açısından yeterli gözükmemektedir. Renk açısından bakıldığında Türkçe kitabında değişik renkler kullanılmış; sözel metinler sarı renk içinde verilirken, etkinlik adları kırmızı ile belirtilmiş, ölçme değerlendirme kısımlarında mavi renk kullanılmıştır. Ayrıca etkinlikler içinde farklı renkler de yer almaktadır.

Kitabın boyutu 19x27 cm'dir. Bu boyuta göre ders kitabındaki görsellerin boyutu fazla değildir. Ders kitabında kullanılan görsellerin canlılığı az, renklerin ayrımı net değildir. Görsellerin konuyu açıklayıcı özelliği yeterli düzeyde değildir.

Şekil 7. Görsel Örneği

14

c) Serbest Ölçü

Yukarıdaki görselde görüldüğü gibi çiraklık ders kitabındaki görsellerin çoğu renk açısından iyi bir düzeyde gözükmemektedir. Metin görselin içerisine verilmiş ve görsel arka planda kalarak görsel okumaya uygun bir zemin teşkil

etmemektedir. Çıraklık ders kitabında yer alan aşağıdaki metin de bunun önemli kanıtlarından birisidir:

Şekil 8. Görsel Örneği

7

1. Şiirde bir düşünceyi ya da duyguyu sembolize ederek özgün bir şekilde anlatmak için kullanılan sözlere **imge** denir. Bu açıklamadan yola çıkarak "**Testi**" şiirinde kullanılan imgeleri tespit ediniz. Tespitlerinizi sınıflınızla paylaşınız.

2. Şiirden hareketle şairin içinde bulunduğu ruhsal durumu betimleyiniz. Şairin içinde bulunduğu durumda siz olsaydınız bunu nasıl anlatırdınız?

2. Metin

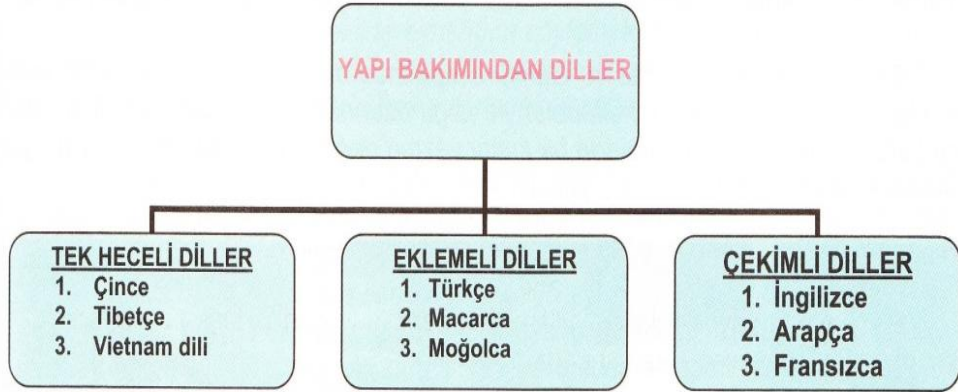
ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şüheda gövdesi, bir baksana dağlar taşlar...
 O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar,
 Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor;
 Bir hilal uğruna ya Rab, ne güneşler batıyor!
 Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
 Gökten ecdâd inerek öpse o pak alni değer
 Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhid'i...
 Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi...
 Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
 "Gömelim gel seni tarihe!" desem, sığmazsın.
 Herc ü merc ettiğin edvara da yetmez o kitab...
 Seni ancak ebediyetler eder istiab.
 "Bu, taşındır" diyerek Kâbe'yi diksem başına;
 Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
 Sonra gök kubbeyi alsam da, rida namıyla,
 Kanayan lahdine çeksem bütün ecramiyle;
 Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan;
 Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam orağan;
 Sen bu avizenin altında, bürünmüş kanına,
 Uzanırken gece mehtabı getirsem yanına,
 Türbedarın gibi ta fecre kadar bekletsem;
 Gündüzün fecr ile avizeni lebriz etsem;
 Tüllenen mağribi, akşamları şarsam yarana...
 Yine bir şey yapabildim diyemem hatırına.
 Sen ki, son ehl-i salibin kırarak savletini,
 Şarkın en sevgili sultanı Selahaddin'i,
 Kılıç Arslan gibi iclaline ettin hayran...
 Sen ki İslam'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
 O demir çemberi göğsünde kırıp parçaladın;
 Sen ki, ruhunla beraber gezer ecrami adın;
 Sen ki; a'sara gömülse taşacaksın... Heyhat!
 Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihat...
 Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
 Sana ağuşunu açmış duruyor Peygamber.

Mehmet Âkif ERSOY

Çıraklık Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin içerisindeki görsellerin renk seçimleri, renklerin canlılığı, etkinlik isimlerinin bir renkte; etkinlikte verilen metinlerin farklı renklerde olması; etkinliklerin içerisinde birden fazla rengin kullanılması gibi olumlu özellikler de vardır:

Şekil 9. Etkinlik Örneği

2. ETKİNLİK

Türkçede yeni kelime türetmek için kelime kök ve gövdelerine ekler getirilir: “boş-luk,” “gez-in-ti,” “İş-le-t-me-ci-lik” vb. Siz de “sür-,” “bil-,” “Türk,” “göz” ve “su” kelimelerinden türetilmiş kelimeleri aşağıdaki tabloya sonra da tahtaya yazınız.

Sür-	Bil-	Türk	Göz	Su

Ayrıca çıraklık Türkçe ders kitabındaki bazı metinler için içeriğe uygun görsellerin seçildiği de gözükmemektedir. Örneğin, Türkçe 1 ders kitabında “Tarihten Geleceğe Türk Dili” adlı metinde aşağıdaki görselin kullanılması öğrencinin ilgisini çekmekte ve sözel metne uygunluk göstermektedir:

Şekil 10. Metin örneği

20

Moğolistan'da bulunmuş olan altı satırlık Çoyr Yazıtı tarihi bilinen en eski metindir. İltiş Kağan'a katılan bir askeri anlatan metin 687– 692 yılları arasında yazılmış olmalıdır. Orhun Anıtları olarak bilinen anıtlar 719 – 735 yılları arasında yazılmışlardır.

840'ta Tarım havzasında ve Gansu bölgesinde devletler kuran Uygurlar; Göktürk, Uygur, Soğdak ve Brahmi alfabeleriyle kâğıt üzerine yüzlerce eser yazdılar, yüzlerce belge bıraktılar. Hatta bunların bir kısmı yazma değil, basma eserlerdi. Uygur yazılı eserleri, Gansu bölgesinde 17. yüzyıla kadar devam etmiştir.

11. yüzyılda Kâşgar ve Balasagun çevresi de bir Türk kültür çevresi olarak ortaya çıkar. 1069 tarihli Kutadgu Bilig Balasagun'da yazılmaya başlanmış, Kâşgar'da Karahanlı hükümdarına sunulmuştur. 1070'lerde Bağdat'ta kaleme alınan Dîvân-ı Lûgat-it-Türk de aslında Kâşgar muhitinin eseridir. Türkler 10. yüzyılda Müslüman oldukları hâlde 11. yüzyılda Arap yazısı henüz Türklerin yazısı hâline gelmemişti.

13. yüzyılda Türk yazı dilinin merkezileştiği bölge Aral'ın güneyindeki Harezm bölgesidir. 13. 14. yüzyıllarda Altınordu'nun merkezi olan Hazar'ın kuzey kıyısındaki Saray'dan hatta daha batıdaki Kırım'dan Tarım havzasının doğusundaki Gansu'ya kadar Türk yazı dili kesintisiz olarak kullanılıyordu. Tarım havzasıyla Gansu'da kullanılan dile Türkoloji literatüründe Uygur Türkçesi, Altınordu ve Türkistan sahasında kullanılan dile ise Harezm Türkçesi denmektedir. Ancak ikisi arasında ses ve gramer yönünden hemen hemen hiç fark yoktur. Yazıları ise farklıdır. Birincisi Uygur, ikincisi Arap yazısını kullanır.

13 ve 14. yüzyıllarda Türk yazı dili, bu ana sahadan başka üç coğrafyada daha kullanılıyordu. Bunlardan biri Yukarı İdil sahasıdır. Burada bulunan mezar kitabelerinin dili İdil Bulgarcası idi. İkincisi Mısır ve kısmen Suriye idi. Buradaki yazı dili Harezm Türkçesine çok yakındı ve Kıpçak Türkçesi adını taşıyordu. Üçüncü saha Azerbaycan ve Anadolu sahasıydı. 13. yüzyılda bu alanda Oğuz ağzına dayanan yeni bir yazı dili doğmuştu. Bu yazı dili Balkanlara doğru sahasını genişleterek kesintisiz şekilde bugüne dek sürmüştür. Sadece mezar kitabelerinde gördüğümüz İdil Bulgarcası 14. asırdan sonra yerini Kıpçakçaya bırakır. Mısır ve Suriye'de ise 15. yüzyıldan sonra Kıpçak Türkçesi kullanılmaz olur.

13 ve 14. yüzyıllarda Anadolu ve Azerbaycan'da yazılan eserleri, yazı dili olarak birbirinden ayırmak kolay değildir. Bu asırlarda yazı dili henüz standartlaşmamıştır; esasen Azerbaycan, Anadolu ve Balkanlarda henüz siyasi birlik de yoktur; bölgede çeşitli Türk beylik ve devletleri hüküm sürmektedir. 15. yüzyılda Osmanlılar güçlenerek birliği kurmaya yönelirler ve yeni oluşmaya başlayan İstanbul ağzı esasında Osmanlı Türkçesi standart hâle gelir. 16. yüzyılda Doğu ve Güney-Doğu Anadolu ile birlikte Su-

İçerik

Bir öğretim programının içerik boyutunda, belirlenen amaçlara ulaşmak için “Ne öğretilim?” sorusuna cevap aranır. Bu büyük oranda hedef-içerik ilişkisi kurularak amaca uygun bilgilerin seçilmesi ile ilgilidir (Demirel, 2008, s.84).

Ders kitapları hazırlanmadan önce programda belirtilen Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları, Temel Amaçlar, Temel Beceriler ve kazanımlar incelenir ve bunlar doğrultusunda içerik düzenlenir. Yani önce kazanımlar belirlenir sonra buna uygun içerik düzenlemesi yapılır.

İçerik ders programının amaç ve kazanımlarının tamamını kapsamalı; ayrıca nihai hedef olan Türk milli eğitiminin amaç ve ilkeleriyle tutarlı olmalıdır. İçeriğin Anayasaya, Temel Eğitim Kanununa, kalkınma planındaki hedeflere ve ilgili kurumun yönetmeliklerine ters düşmeyecek, toplumsal uzlaşmanın kurallarıyla çatışmayacak, en son ve en doğru bilgiler olmasına dikkat edilmelidir (Tosunoğlu vd. 2001, s.70).

Talim Terbiye Kurulu ders kitaplarının içeriğinin düzenlenmesiyle ilgili olarak aşağıdaki ölçütleri belirlemiştir:

- Her sınıfta biri zorunlu Atatürk teması olmak üzere altı ana tema ele alınmalı.
- Temalar birleştirilmemeli.
- Her temada en az üç en fazla dört okuma metnine yer verilmeli.
- Bir temayı oluşturan okuma metinleri farklı türlerden seçilmeli.
- Metinler temanın farklı yönlerini (farklı alt temaları) ele almalı.
- Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalı.
- Aynı yazardan en fazla iki metin seçilmeli.
- Kitap yazarları dinleme metinleriyle birlikte en fazla iki metin yazabilir.
- Kitap bir komisyon tarafından yazılmışsa komisyon üyelerinin yazdığı metin sayısı toplamda ikiyi geçmemeli.
- Aynı İnternet adresinden yazar adı belirtilmeden alınan metinlerin sayısı ikiyi geçmemeli.
- İnternette alınan metin sayısı 4'ü geçmemeli.

Kitap genelinde;

- Ders kitabında yer alan okuma metnlerinin sayısının en az 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa –metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.
- Programda tür sınırlaması yoktur ancak ilgili sınıf düzeyinde belirtilen türlerden metinlere mutlaka yer verilmeli.
- Her temada iki olaya, bir düşünceye dayalı metne yer verilmeli. 6 temanın en az dördünde şiir türünden metin yer almalıdır.
- Ders kitabı içindekiler, tema kapağı, okuma metinleri ile kaynakçadan oluşur. Bunlar dışında değerlendirme ve hazırlık çalışmalarına yer verilirse genel olarak 10 puan kırılır.
- Atatürkçülük metinlerine tema bütünlüğü içinde yer verilmeli. Bu esasa uyulmaması durumunda genel olarak 10 puan kırılır.
- Metinler, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ve üst becerileri desteklemeli.
- Kısaltma ve düzenleme nitelikli biçimde yapılmalı. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılmamalı, metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle ya da en fazla beş kelime çıkarılmalıdır.
- Tahmin ederek okuma yönteminin kullanıldığı metinlerde, öğrencinin tahmin etmesi istenen kısımlarda, metnin orijinaline uygun biçimde tamamlanmasına yetecek kadar boşluk bırakılmalı.

Ceylan ve Yiğit, içeriğin seçimi için ölçütleri şu şekilde saymışlardır:

1. Bireyin olgunluk düzeyi,

2. Sınıf düzeyine görelilik,
3. Önceden kazanılmış yaşantılar(Hazır bulunuşluk),
4. Zihni yetenek,
5. İlgi,
6. Fayda,
7. Öğrenme ve öğretme ilkeleri,
8. Bilgi yapısında içeriğin yeri (Ceylan ve Yiğit, 2005,s.79)

Öğrenme-öğretme sürecinde ders kitaplarının içeriği yukarıdaki ölçütlere göre düzenlenmesi gerekmektedir. Yukarıdaki ölçütler açısından çıraklık Türkçe ders kitapları incelendiğinde şu bilgilere ulaşılmaktadır:

Çıraklık Türkçe ders kitaplarında tema yerine ünite kavramı kullanılmıştır. Türkçe 1 ders kitabında altı ünite yer almış, Türkçe 2 ders kitabında iki ünite ve alt üniteler yer almıştır. Ders kitaplarında yer alan ünitelerin isimleri şunlardır:

1. İletişim, dil ve kültür
2. Tartışma
3. Kelime bilgisi
4. Cümle bilgisi
5. Paragraf bilgisi
6. Anlatım özellikleri
7. Manzum yazılar(Manzume, şiir, şiir inceleme yöntemi, şiirde yapı, şiirde tema)
8. Mensur eserler(Mektup, günce, anı, biyografi, gezi, söyleşi, haber yazıları, fıkra, makale, fabl, masal, hikâye, roman, tiyatro)

Yukarıdaki ünitelerden görüldüğü gibi Türkçe ders kitabında “Atatürkçülük” ünitesi yer almamaktadır. Türkçe 1 ders kitabında üniteler içinde “Atatürk’ten Anılar, Atatürk oratoryosu gibi oldukça kısa metinler yer almakta; ayrıca bir etkinlik içinde kısa bir metin ve de İstiklal Marşı adlı metinde Atatürk’ün birkaç sözü yer almaktadır. Türkçe 1 ders kitabındaki metinler ise şunlardır:

Şekil 11. Metin Örneği

ATATÜRK'TEN ANILAR

*Alman Generali Liman Von Sanders Paşa,
Mustafa Kemal'e:*

— *Ben sizin yerinizde olsam bu üç madde-
lik emri yazılı olarak vermezdim. Oradan bir subay
çağırarak yerine, kendi adamlarından birini gön-
derir, sözle duyururdum, demişti.*

Mustafa Kemal:

— *Evet, ben de kitaplarda öyle öğütlendiğini bi-
lirim. Böylece on beş dakikalık bir zaman kazanılır.
Fakat ben, kendi memleketimi ve insanlarımı tanı-
rım. Öyle yapsaydım emir yanlış anlaşılırdı. O za-
man kaybolan on beş dakika değil bütün bir savaş-
tır, demişti.*

Kemal ARIBURNU

Okuduğunuz metinden hareketle Atatürk’ün iletişime verdiği önem hakkındaki düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

Şekil 12. Metin Örneği

İSTİKLÂL MARŞI

1 Mart 1921, Marş'ın Mecliste, kudretli Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey tarafından okunduğu o günü size ben anlatmalıyım:

23 Nisan 1920'de açılan Büyük Millet Meclisimizin ikinci çalışma yılı o gün başlıyordu. Mustafa Kemal Paşa, Meclise başkanlık ediyor sonra kürsüye geçip millet talihinin, bir yıl içinde nasıl değiştiğini anlatıyordu:

“Arkadaşlar, artık yeis ve keder günlerimiz çok geride kaldı, esirliğe karşı çocuklarını isyana davet eden ecdadın sesi kalplerimiz içinden yükseldi, bizi son kurtuluş mücadelesine davet etti.

Memlekette kurtuluş ve hakikat yolunu göstermiş ve bütün milleti istiklal bayrağı altında toplamış olan Yüce Meclisimiz ikinci çalışma yılına girerken ben ufumuzda gelişmeye başlayan ışıkların bütün felaketleri görmüş olan bahtsız vatanımızda hayırlı bir sabah olmasını için dua ediyorum.”

Gazi Paşa'nın bu sözleri Meclisi alkışlarla çınlatırken Hamdullah Suphi Bey kürsüye çıkarak Âkif'in Marşı'nı gür sesiyle okumaya başladı:

**“Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın!”**

mısraları, Gazi Paşa'nın düşüncelerini sanki şiirleştiren söz ve ahenk abideleriydi.

“Korkma, sönmez!” diye başlayan şiir okunurken baktım Mehmet Âkif mahcupluğundan, başını kollarının arasına sokmuş, sıranın üstüne kapanmıştı.

Bayındırlık Bakanı **Fazıl Paşa'yı** gördüm, **şiir bitince tekrar okunmasını** bağırarak teklif etti. Şiir bir daha, bir daha... tam dört defa okundu ve mebuslar ayakta dinlediler. Marşın,

**“Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.”**

mısraları okunduktan sonra kürsüye çıkan Batı Cephesi kumandanı **İsmet Paşa**, ona nazire yapar gibi Türk askerinin vasıflarını anlattı:

“Emir dinlerler, düşmana karşı gider dururlar, her manevrayı yaparlar. Emir aldıkları zaman düşman siperlerine girmek için düşmana hücum etmek için hiçbir şeyden sakınmazlar. Omuzlarında bulunan yüklerin ağırlığını tamamen bilirler...”

Bütün gün susan Mehmet Âkif, dışarıda samimi dostlarına **“Hayatımın en büyük günü budur. Bu kadar heyecanlı bir gün geçirmediğim.”** diyordu.

İstiklâl Marşı, 12 Mart 1921 Cumartesi günü, Mecliste oylanarak resmen kabul edildi. Âkif'i o gün de gördüm. Heyecan ve hicabından, Mecliste oturamayarak dışarı kaçmıştı.

Mehmet Âkif **“Milletin malıdır.”** diyerek bu Marşı Safahat'ına koymadı. Onu değiştirmekten söz eden izansızlara karşı da ölüm döşeğinde (1936) şu müthiş hikmeti söyledi:

“ O marş, o günlerin kıymetli hatırasındır. O şiir bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu ben de yazamam. Onu yazmak için o günleri yaşamak lazım. Allah bu millete, bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın.”

Ahmet KABAKLI
(Sohbetler-2'den...)

Türkçe 2 ders kitabında da ayrı bir Atatürkçülük ünitesi olmadığı ve üniteler içinde şu metinlere yer verildiği görülmektedir: Atatürk ve Ağaç sevgisi, Atatürk adlı metinlerdir. Atatürk adlı metin biyografi türünde bir yazıdır. Atatürk'ün özellikleri bu yazıda verilmiş; Türkçe 1 ve 2 ders kitaplarında Atatürk ile ilgili içerik olarak en ilgi çekici yazı durumundadır.

Çıraklık Türkçe kitaplarında, içerik düzenlemesi programda belirtilen üniteler çerçevesinde düzenlenmiş ve buna bağlı etkinliklerle desteklenmiştir. İçerik düzenlenirken üst düzey zihinsel becerileri geliştirecek bir yapıya anlama yorumlama çalışmalarınıyla gidildiği söylenebilir.

İçerik bir bütün halinde düzenlenmemiştir. Özellikle Türkçe 1 ders kitabında bu açıkça görülmektedir. Kelime bilgisi ünitesinde gerçek, mecaz, terim anlamlı kelimelerden sonra isim tamlamalarına geçilmiş; önce isim ve ismin özellikleri belirtilmemiştir. Arkasından sıfat tamlaması verilmiş; eğitimdeki, basitten karmaşığa ilkesi Türkçe ders kitabında pek uyulmamıştır. Bunlar verildikten sonra da anlama yorumlama çalışmalarında aşağıdaki gibi sorular sorulmuştur:

“Yeni Ankara valisi”, “Ankara’nın yeni valisi”, ve “Yeni Ankara’nın valisi” tamlamaları arasında bir anlam farkı var mıdır? Açıklayınız.” (Türkçe 1, 2009, s.63)

Yine kitapta anlatım bozuklukları etkinliği verilmiş ve verilen anlatım bozuklukları etkinliğinde belirtilen sebepler tam olarak işlenmemiştir. Özne yüklem uyumsuzluğu, çatı uyumsuzluğu, özne eksikliği, yanlış ek ve tamlama eksikliği, yanlış ya da eksik noktalama, yanlış anlam ve kullanım anlatım bozuklukları verilmiş karşılardaki cümlelerde öğrencilerin bunları düzeltmesi istenmiştir.

Metin seçiminde Türkçe 2 kitabında üniteler edebi türler olduğu için her edebi türe örnekler verilmiştir. Türkçe 1 ders kitabın da ise konulara uygun edebi metinler seçilmiştir. Dil ve kültür ünitesinde o ünitenin özelliklerine göre metinler seçilmiştir.

Türkçe Ders Kitaplarının Sözcüksel Görünümü

Anlamı olan ses veya ses birliğine sözcük (Ülper vd. 2010, s.157) denir. Ders kitapları metinlerden, etkinliklerden ve görsellerden oluşmaktadır. Sözel metinler de sözcüklerden oluştuğuna göre sözcükler ve görünümleri ders kitaplarında ayrı bir öneme sahiptir.

Ders kitaplarında yer alacak sözcüklerin seçimini Ülper, şu şekilde verir:

1. Öğrencilerin bilişsel ve dil gelişimine uygunluk
2. Sözcüklerin kullanım sıklığı, imgelem, çağrışım ve somutluk durumları,
3. Farklı sözvarlığı öğelerinin örneklendirilmesi (Ülper vd. 2010,s.162).

Bu amaçlarla seçilen sözcüklerin bir de metin içindeki görünümleri de öğrenme sürecinde etkilidir. Sözcüklerin yazı tipi, boyutu, harflerin kullanımı gibi özellikler ders kitaplarında önemli bir özellik teşkil etmektedir.

Çıraklık ders kitaplarındaki sözcüksel görünümle ilgili özellikler şunlardır:

Talim Terbiye Kurulu 6 ve yukarısı sınıflar için yazı puntosunu 10 olarak belirlemiştir. Çıracılık Türkçe ders kitaplarındaki metinler de on punto ile yazılmıştır.

Ders kitaplarında yer alan metinlerin başlıkları büyük harflerle yazılmış; aynı zamanda etkinlik adları da büyük harflerle yazılmıştır. Metinleri verilen yazarların isimleri büyük harflerle koyu bir şekilde yazılmıştır. Ayrıca verilen yazının rengi metin içerisindeki görsellerle uygunluk göstermektedir. Metinlerde ve etkinliklerde önemi belirtilen sözcükler ya tırnak işareti içine alınmış ya da eğik bir görünüme kavuşturulmuştur.

Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler

Ders kitaplarında öğretim programlarının kazanımlarını geliştirecek etkinlikler düzenlenmiştir. Çıracılık Türkçe dersi kitaplarında da bu türde etkinliklere yer verilmiştir. Esasında yapılandırmacı yaklaşımın etkisi ile ders kitaplarında öğrenci merkezli etkinlikler düzenlenmiş ve öğrencinin derse, konuya ve amaçları kazanması için ilgisinin yüksek tutulması amaçlanmıştır.

Çıracılık Türkçe ders kitabındaki etkinlikler, verilen metnin bitmesinden sonra başlamıştır. Etkinliklerin çoğunda ne yapılması gerektiği konusunda açıklama yapılmıştır.

Ders kitabındaki etkinliklerden bazıları da ölçme değerlendirme nasıl olması gerektiği konusunda bilgi verici nitelikte hazırlanmıştır. Örneğin:

2. ETKİNLİK

Kitabınızın sonunda yer alan performans ödevini yapınız ve bununla ilgili öz değerlendirme formunu doldurunuz. Bu ödevi yaparken hangi kaynaklardan yararlandığınızı ve nasıl bir hazırlık yaptığınızı sınıfınıza anlatınız (Türkçe 2, 2010, s. 59).

Etkinlikler, sadece sözel olarak verilmemiş; tablolar şeklinde de etkinliklere yer verilmiştir.

Sonuç olarak ıraklık ders kitabında etkinlikler yer almış; ancak etkinliklerin çok azı görsellerle desteklenmiş, ağırlık olarak sözel metinler şeklinde verilmiştir. Bu da öğrencinin ilgisini çekmede yetersiz gözükmektedir. Etkinliklerin çoğu verilen metinden hareketle ana konuyu açıklayıcı, konunun özelliklerinin bilmesine kaynaklık edecek şekilde yönlendirme özelliği olan etkinliklerdir. Örneğin gezi yazısından sonraki bir etkinlikte olduğu gibi,

Okuduğunuz gezi yazısından ve sınıfta incelediğiniz metinlerden hareketle beyin fırtınası yaparak gezi yazılarının genel özelliklerini tahtaya yazınız. Bunları tartışarak önemli bulduklarınızı defterinize geçiriniz.”(Türkçe 2, 2010, s.64)

Etkinlikler, ğrencinin tek başına yapabileceği etkinlikler şeklinde düzenlenmemiştir. Etkinliklerin çoğu yol göstermek amacıyla düzenlenmiş; bu da öğrencinin temel beceriler açısından kısıtlanmasına neden olmaktadır.

Çıraklık Türkçe Ders Kitaplarında Düzen

Ders kitaplarında kapak ve üzerindekiler, i sayfaların düzeni, içindekiler, temalar, kaynakça ders kitaplarında düzeni oluşturmaktadır.

Kapak

Çıraklık eğitiminde kullanılan Türkçe ders kitabı 1 ve 2 kapak tasarımı aynıdır. Ders kitabının kapağında “ıraklık ve Yaygın Eğitim Kurumları” ibaresi, ders kitabının adı, Türk edebiyatının önemli temsilcilerinin fotoğrafları ve yayınevinin logosu yer almaktadır. İ kapağın arkasında yayınevinin adı, kitabın editörü, kitabın yazılmasında görev alan uzmanlar, ISBN numarası ve Talim Terbiye Kurulu yazısı yer almaktadır. Türk bayrağı, İstiklal Marşı, Atatürk’n Gençliğe Hitabesi ve Atatürk resmi yer almaktadır.

İçindekiler

İçindekiler kısmı basit şekilde dönem adı, ünite başlıkları ve ünitenin içinde yer alan konular sıralanmıştır.

Üniteler

Her başında işlenecek ünitelerin isimleri şekiller içerisine farklı renklerle belirtilerek verilmiştir.

Kaynakça

Kitabın yazılmasında kullanılan kaynaklar ve edebi metinlerin kaynakçası kitabın sonunda sunulmuştur. Kitabın en sonunda bir Türk dünyası haritası yer almaktadır.

İlköğretim Türkçe 8. (Sekizinci) Sınıf Türkçe Ders Kitapları

Bu bölümde ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitapları incelenecektir. Amacımız, belli bir düzeye ulaşmış sekizinci sınıf ders kitaplarını inceleyerek çiraklık ders kitaplarıyla karşılaştırma; böylece çiraklık Türkçe ders kitaplarının özelliklerini ortaya daha iyi koymaktır. Çünkü, ilköğretim ve ortaöğretimde her sınıf düzeyinde birden fazla yayınevinin kitapları mevcut iken çiraklık Türkçe ders kitabında ise sadece MEB yayınlarının Türkçe 1 ve Türkçe 2 kitapları mevcuttur. Karşılaştırma yapacağımız konularda gerekli tanımlamalar ve açıklamalar çiraklık Türkçe ders kitapları bölümünde yapıldığı için bu bölümde direk Türkçe sekizinci sınıf ders kitaplarının özelliklerinden söz edilecektir.

İlköğretimde ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı yer almaktadır. Araştırma, rastgele seçilen üç farklı yayınevinin Türkçe ders kitapları incelenmiştir.

Araştırmamızda aşağıda sıraladığımız ders kitapları kullanılmıştır:

1. Türkçe 8 Ders Kitabı, Pasifik Yayınları, Yaşar Ceyhan, Saliha Ceyhan 2009, Ankara
2. Türkçe 8 Ders Kitabı, Koza Yayın Dağıtım, Ahmet Kapulu, Aliyar Karaca, 2009, Ankara
3. Türkçe 8 Ders Kitabı, MEB Yayınevi, Abdulkadir Altan vd., 2005, İstanbul

GENEL GÖRÜNÜM

Genel görünüm Türkçe ders kitabının boyutu, kapağı, kâğıdı, forma sayısı, cilt ve ciltleme alanlarını kapsayan özelliklerdir.

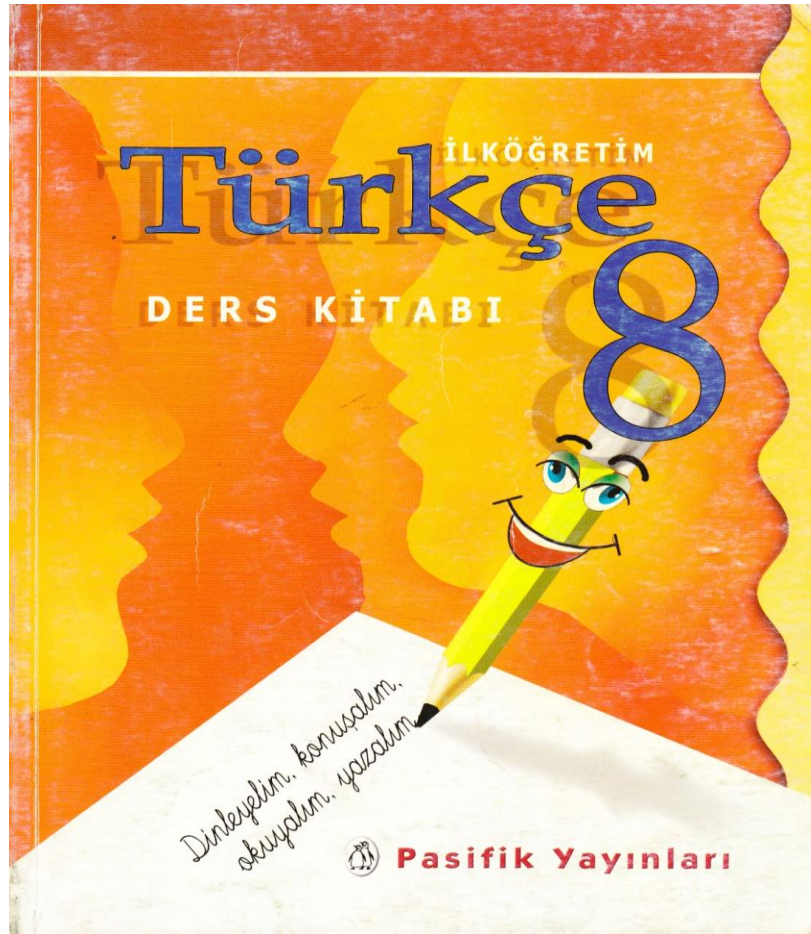
Boyut

Türkçe Öğretim programında 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarının sahip olması gereken boyut özellikleri 19,5X27,5 olarak belirlenmiştir. Pasifik, Koza ve MEB yayınları kitapları bu özelliği taşımaktadır.

Kapak

Ders kitaplarındaki kapağın en önemli özellikleri, içeriği yansıtması, canlı olması ve kırılma özelliği az olan, görsellerle desteklenmesi gibi özellikleri içermektedir.

İncelediğimiz kitaplardan Pasifik Yayınlarının kapağı şu şekildedir:
Şekil 13. Kapak Örneği

Görüldüğü Pasifik Yayınlarının kitap kapağı, Türkçe dersinin içeriğini yansıtmaktadır. Temel beceriler kitap kapağının üzerine yazılmış; ders kitabının kapağı görsellerle desteklenmiş ve renkli, canlı bir şekilde düzenlenmiş; kırılma özelliği az olan bir kitap kapağıdır.

Koza Yayınlarının kitap kapağı ise şu şekildedir;
Şekil 14. Kapak Örneği

Kitap kapağı, canlı, renkli ve görsellerle desteklenmiştir. Ancak Pasifik Yayınlarında olduğu gibi temel beceriler kitap kapağında yer almamış; okumayla ilgili bir görsel kitap kapağına yerleştirilmiştir.

Kâğıt

İlköğretim 8. Sınıf Türkçe ders kitabında birinci hamur kâğıt kullanılmış, kullanılan kâğıtların yüzeyi, pürüzsüzdür. Kitaplara yerleştirilen görseller, kâğıdın arkasından görülmemektedir.

Forma Sayısı

Türkçe Öğretim Programında, sekizinci sınıf ders kitaplarının 7-9 arası forma sayısının olması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre

Pasifik Yayınları 7 forma,

Koza Yayınları 8 forma,

MEB Yayınları 6 forma,

olarak düzenlenmiştir.

Görüldüğü gibi MEB yayınlarının kitabı forma sayısı bakımından uymamaktadır. Ancak programda forma sayısında değişiklik olmuş, forma sayıları 6-8 belirlenmiş iken yapılan değişiklikle 7-9'a çıkartılmıştır.

Diğer yayın evlerinin kitapları forma sayısı bakımından uygunluk göstermektedir.

Cilt ve Ciltleme

Türkçe dersi kitapları, formaların bir araya getirilerek, tutkalanıp preslenmesi sonucu oluşmaktadır. Kitapların ciltli hali dayanıklı, kolay kolay dağılacak bir biçimde değildir.

Dil ve Anlatım

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitapları dil ve anlatım yönünden Talim ve Terbiye Kurulu'nun ölçütlerine uymaktadır. Seçilen metinler yazım ve noktalama yönüyle Türk Dil Kurumu'nun kurallarına uymakta; kitaplarda dizgi hataları bulunmamakta, öğrencinin seviyesine uygun metin örnekleri; kelime, cümle seçiminde genellikle öğrencinin gelişim düzeyine uygunluk gösteren metinler ve etkinlikler seçilmiş, Türkçe dersi ve konularla ilgili çalışma ve

öğretmek kılavuz kitaplarında gerekli kavramlar ve terimler verilmiştir. Aşağıdaki örnek metin MEB Yayınlarından alınmış bir metindir.

Şekil 15. Metin Örneği

ANADOLU'NUN BAHTI AÇIK KARA TRENİ

Cumhuriyet döneminde, demir yolları Anadolu'ya damar gibi Anadolu'ya yayıldıkça Anadolu'nun yüzüne kan, yüreğine can geliyordu. Kara tren, dağların altından girdi, bayırların üstünden aştı. Kuş uçmaz, kervan geçmez bölgelere kara tren ulaştı. Anadolu insanı Anadolu'yu tanıyordu kara trenle. Aydınlar tanıyordu, yazarlar tanıyorlardı o güne dek gereğince bilinmeyen Anadolu'yu. Sivas'ıyla, Erzurum'uyla, Diyarbakır'ı, Malatya'sıyla Anadolu sayfa sayfa açılıyor, kara trenin uzun bir yolculuktan sonra oflaya puflaya girdiği her köşe bucak şenleniyordu. Kara tren umut taşıyor, mutluluk getiriyordu. Götürdüğü de oluyordu. Sevenleri birbirinden ayırıyor, gurbete götürüyordu. Aslında gurbet her zaman vardı Anadolu için. Çile vardı, özlem vardı, dert hiç bitmezdi. Şair Osman Atillâ içlenirde bu yüzden:

Metinler kendi içerisinde yukarıda örnekte görüldüğü gibi bütünlük göstermektedir. Metinlerin, genellikle etkinliklerde verilmek istenen kazanımları verecek düzeylerde seçildiği görülmektedir. Örneğin Millî Kültür temasında aşağıdaki metin incelendiğinde:

Şekil 16. Metin Örneği

NEVRUZ VE BİRLİK

Türk Dünyası'nın önem verdiği ve bağımsızlığa kavuşulduktan sonra daha bir heyecanla kutladığı bu millî bayramın (Nevruz'un) bundan böyle bizde de resmî bayram olarak kutlanması Türk dünyası arasındaki bağları daha da güçlendirecektir.

Türk Dünyası Tarih Dergisi'nin Mart 1993 sayısında yer alan Sinan Ogan'ın "Türklerde Yeni Yıl" makalesinde ifade edildiğine göre İranlılar bize imrenerek bu bayramı kabul etmişler ve "Yeni Gün"e Farsça Nevruz demişler. Nevruz'da yeni elbiseler giyilir, "Semini helvası" pişirilir, küskünler banşır, asla kavga edilmez. Dostlara tanışlara gidilir, kabir ziyaretleri yapılır, mevlidler okunur, Nevruz gülleri toplanır. Gelenlere şeker dağıtılır, hastaların gönlü alınır, ihtiyarlara "şiriniyat" yani tatlı ve çörek nevinden şeyler götürülür. Bunlardan başka çocuklar ve gençler Kulak Asma, İğne İğne, Suya Yüzük Atma gibi oyunlar oynarlar. Bütün bunlar bizim renkli geleneklerimizin bahara, kırlara yansımalarıdır.

Bence Nevruz bir dua, bir bereket başlangıcı, birlik ve sevgi sembolü, kaynaşma hareketidir. Allah'ın dünyaya nimetler ve güzellikler sunmasıdır. Yeşeren buğdaydır, meleyen kuzudur, baş veren kır çiçeğidir. Baharı kutlama coşkusundan neden mahrum olalım? Zaten etrafa baktığımızda karanlık, ümitsizlik diz boyu...

Nevruz'u her yıl Türk illeriyle kutlamakla Ahmet Yesevilerin dünyası, Yunusların dünyasıyla el ele verecek, oradan Mevlâna'yı, oradan Emir Sultanları, Eyyüb Sultanları, Gül Babaları kucaklayacaktır. Bu bir bakıma kültür mirasımızı da yaşatma ve yarınlara aktarma çabasıdır.

Geleneklere sahip çıkma günü... Yeni Gün, yenilenme, yaşama ümidine sarılma, zorlukların üstesinden gelmek için de yeni bir güç kazanma anlamını taşır. Şu güzel mânideki gibi güllerle gülen bir bayram...

Nevruz Nevruz bahara
Güller güller nahare
Bahçamızda gül olsun
Gül olsun bülbül olsun.

Bakin bir zamanlar Söğüt'te Karakeçili aşireti tarafından Ertuğrul Gazi'nin türbesinde 21 Mart Nevruz günü bir tören düzenlenirmiş... Mevlidler okunur, halka pilav dağıtılmış. Söğüt'te ve çevresinde eylülde yapılan "Yörük Bayramı"nın temelinde Nevruz kalıntıları bulunabilir. Osmanlı sarayında da 21 Mart Nevruz Bayramı'nda macunlar, şerbetler ve çeşitli hediyeler dağıtıldığı, bu hediyelere Nevruziyye ismi verildiği ifade ediliyor. Türk edebiyatında Nevruz sebebiyle "Nevruziyye"ler yazıldığı bilenen bir gerçek... Musiki'de birçok Nevruz makamlarının olduğu da...

"Haydar Baba'ya Selam" şiirinin büyük şairi merhum Şehriyar, Türk Dünyası'nın bu güzel millî gününe bakın nasıl yer vermiş.

"Bayram yeli çardakları yihanda
Nevruz gülü, kar çiçeği çıkanda
Ağ bulutlar köynekleri sıhanda
Bizden de bir yâd eyliyen sağ olsun."

Bütün Türk illerine Nevruz selamlarıyla...

Sevinç ÇOKUM

Millî kültür ile ilgili kazanımları verecek nitelikte bir metin olduğu görülmektedir. Bu metin örneği incelendiğinde kılavuz kitapla birlik verilen örneklerle öğrenciler milli kültür ile ilgili kazanımları kazanmış durumda olacaktır. Bu metinde, öğrencilerden bayramlar, kutlamalar, şenliklerle ilgili yazı, resim ve müzik etkinlikleri oluşturmalarını, milli birlik ve beraberliğimizde önemli günlerin önemini, doğanın geçirdiği değişimleri ve bunların yanında metinden kazanacakları dört temel becerileri öğrenciler bu metin ile elde edeceklerdir.

Türkçe Ders Kitabındaki Görseller

Ders kitaplarında içerik ve dil anlatım kadar önemli bir özellik de görsellerdir. Görseller, yazıya göre daha çok ilgi çeken bir özellik göstermesi bakımından ders kitaplarının da görselliğin zengin olması ve bu yönüyle öğrencinin ilgisini çekmesi gerekmektedir. Ayrıca görseller metnin daha iyi anlaşılmasını, soyut konuların somutlaştırılmasını ve görsel okumayı da geliştiren bir özellik göstermektedir.

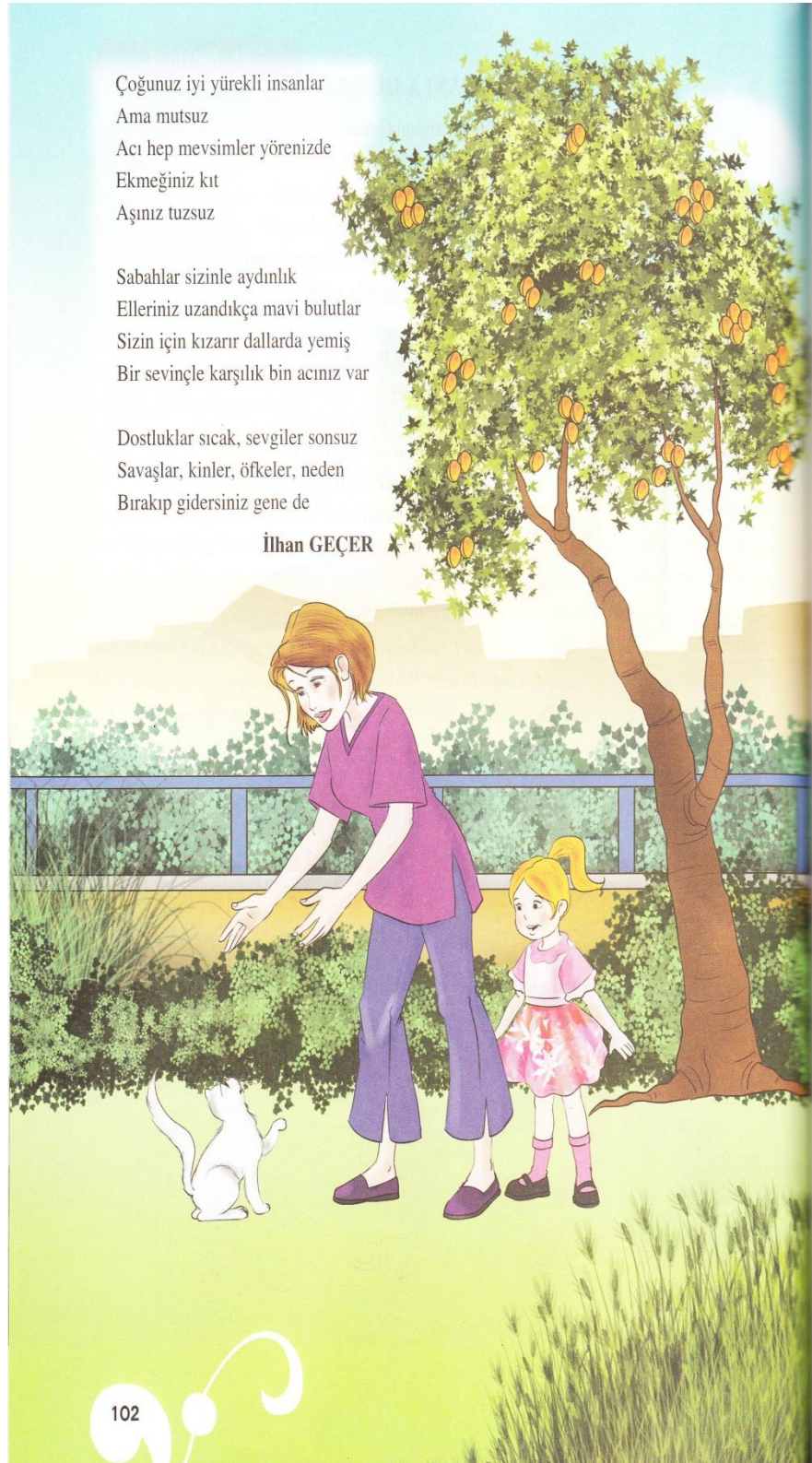
Ders kitaplarındaki görsel tasarımın genel amacını Uzunur vd. şu şekilde ifade etmektedir:

Öğrenciyi kitaba yakınlaştırmak, kitabı ilgi çekici hâle getirmektir. Ders kitaplarındaki resimlemeler, çocuğa bilgi ve davranış kazandırma amacı güder. Resimlemelerdeki görseller kalite ve estetik ne kadar sağlamsa algılama da o kadar iyi olmaktadır. Çocukların estetik duygularının gelişmesinde ve kitap okuma alışkanlığı edinmelerinde iyi tasarlanmış kitapların rolü büyüktür (Uzunur vd.,2010, s.723).

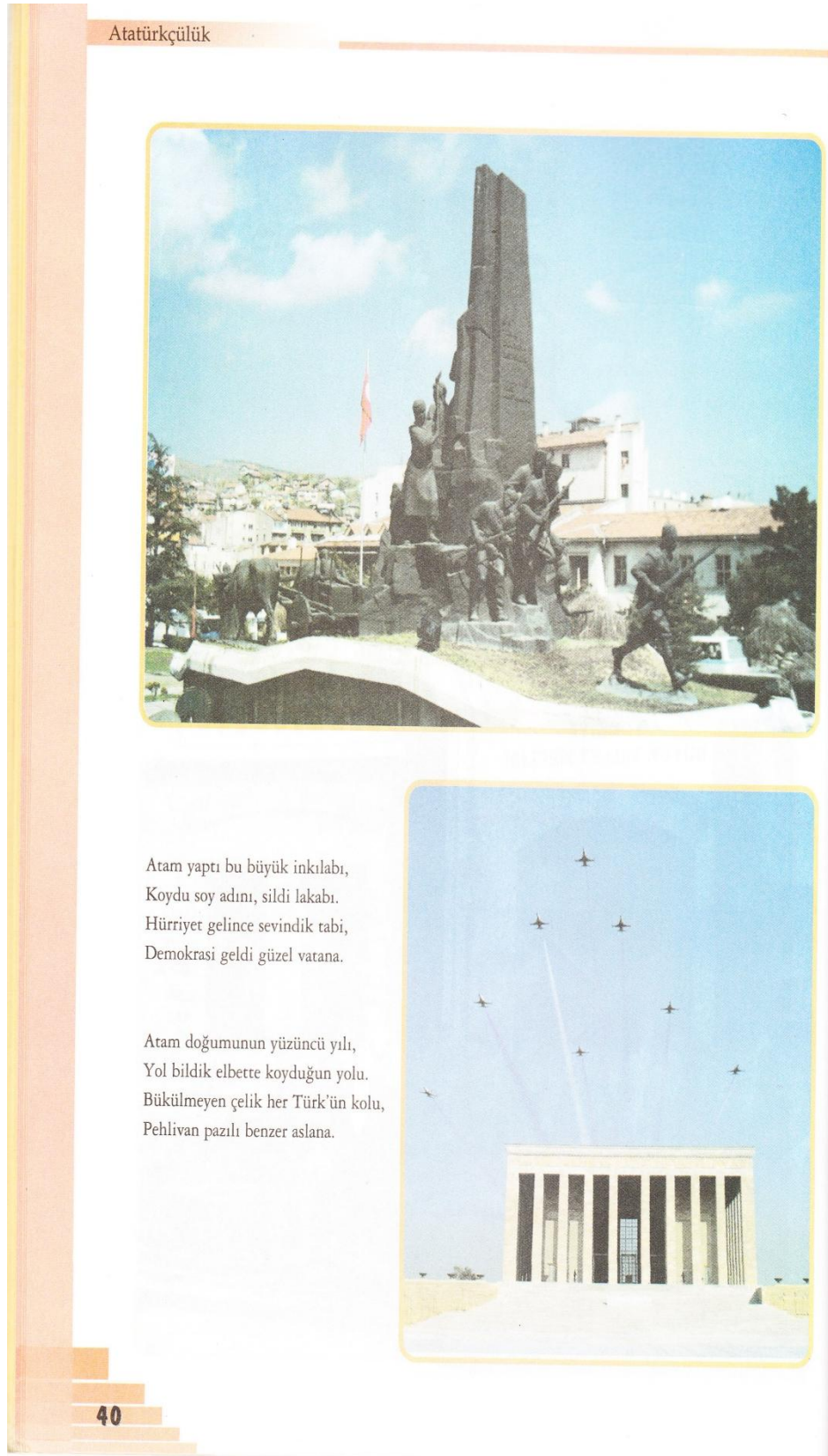
Ders kitaplarındaki görseller öğrencinin programda belirtilen yaratıcı düşünme becerisini geliştirici nitelikte olmalı ve görseller gerçeği yansıtmalıdır. Görsellerin ilk hedefi bilgilendirici ve metni açıklayıcı özellikte olmalıdır.

İlköğretim ikinci kademe ders kitaplarındaki görseller genellikle metinleri açıklayıcı, renkleri canlı ve dekoratif olarak da metin içinde uygun yerdedir. Türkçe ders kitaplarında çizim olarak görsellerin yanında gerçek görsellerde kullanılmıştır.

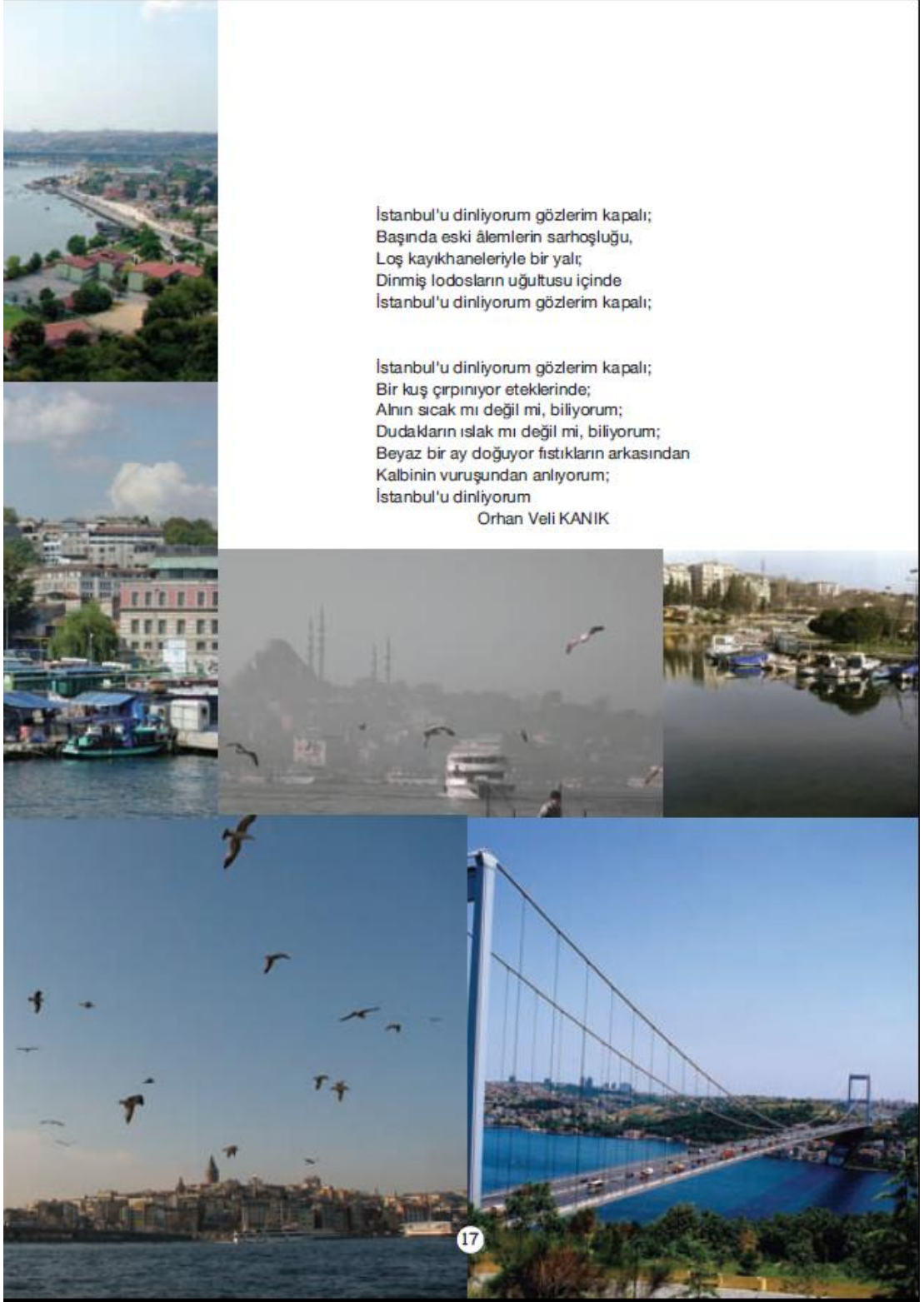
Şekil 17. Görsel Örneği

Şekil 18. Görsel Örneği

Şekil 19. Görsel Örneği

Verilen örneklerden görüldüğü gibi ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki görseller metnin içeriğine göre düzenlenmiş ve metni açıklayıcı özelliktedir.

İçerik

Talim Terbiye Kurulu, Türkçe ders kitaplarındaki içeriğin nasıl olması gerektiğini belirten ölçütleri, çıraklık eğitim Türkçe ders kitabında içerik bölümünde açıklamıştı. Bu ölçütler düşünüldüğünde ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında içerik ile ilgili bulgular şunlardır:

1. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında “Atatürkçülük” teması bulunmaktadır.
2. Her sınıfta, biri Atatürkçülük teması olmak üzere altı tema üzerine ders kitapları oluşturulmuştur.
3. İncelediğimiz kitaplardan MEB yayınlarında bulunan temalar: Zaman ve mekan, Atatürkçülük, Millî Kültür, Toplum Hayatı, Bilim ve Teknoloji, Kişisel Gelişim temalarıdır.

Koza Yayınlarının ders kitabındaki temalar ise, Kişisel Gelişim, Atatürkçülük, Millî Kültür, Toplum Hayatı, Duygular, Doğa ve Evren.

Pasifik yayınları ders kitabındaki temalar: Toplum Hayatı, Atatürkçük, Millî Kültür, İletişim, Kişisel Gelişim, Kavramlar ve Çağrışımlardır.

4. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında her temada en az üç okuma metni ve bir tanede dinleme metni bulunmaktadır.
5. Ders kitaplarında her türden edebi metin örneklerine yer verilmiştir.
6. Türkçe ders kitabındaki metinler, öğrencilerin ilgisini çekecek düzeyde düzenlenmiştir.
7. Ders kitabının kapağı, temaların giriş sayfaları dersin ve temanın içeriğini yansıtacak şekillerde düzenlenmiştir.
8. Ders kitapları, öğrencilerin ilgisine, sınıf düzeyine ve bilgi içeriğine göre düzenlenmiştir.

9. Konular altıncı sınıftan itibaren aşamalı bir şekilde sekizinci sınıfa doğru verilmiştir.

Türkçe Ders Kitaplarının Sözcüksel Görünümü

Talim Terbiye Kurulu altıncı ve yukarı sınıflar için sözcüklerin puntosunu 10 olarak belirlemiştir. İncelediğimiz ders kitaplarında yazı puntosu ondur. Örneğin MEB yayınlarında seçilen aşağıdaki örnekte yazı puntosu 10'dur.

Şekil 20. Sözcük Görünümü Örneği

KIZ KALESİ

Yurdumuzda pek çok Kız Kalesi vardır. Bunların hepsinin, hemen hemen birbirini hatırlatan hikâyeleri halk arasında nesilden nesile anlatılmaktadır. Bunlardan biri de Silifke sahillerinde, kıydan birkaç yüz metre uzaktadır. Uzaktan bakıldığı zaman deniz içindeki heybetli duruşu ile dikkatleri üzerine çeken bu Kale'nin şöyle bir hikâyesi anlatılır.

Vaktiyle bugünkü İçel ilimizin bulunduğu bölgede hâkim olan bir Bey varmış. Bu Bey'in bir kızı olur. Baba da devrin âdetine uyarak kızını bir kâhine götürür ve onun geleceği hakkında bilgi edinmek ister. Kâhin, kızın on dokuz yaşına girince bir yılan tarafından sokulmak suretiyle öleceğini söyler. Buna çok üzülen baba derin derin düşünmeye başlar. Ne yapsa da kızını bu kötü gelecekte kurtarsa.

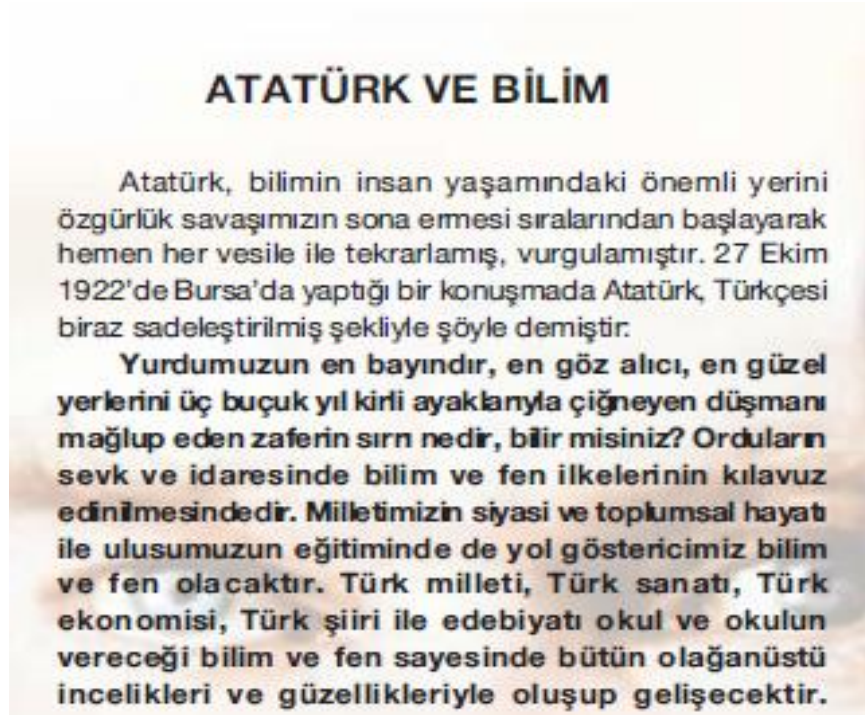
Ders kitaplarında metinlerin başlıkları büyük harflerle öğrencisinin ilgisi çekecek nitelikte verilmiştir:

ESKİ ANKARA EVLERİ

(MEB yayınları s.14)

Metinlerdeki sözcükler görsellerdeki renkler ile birlikte aykırı bir durum oluşturmamakta, sayfa içerisinde uyum içerisinde durmaktadır.

Şekil 21. Sözcük Görünümü Örneği

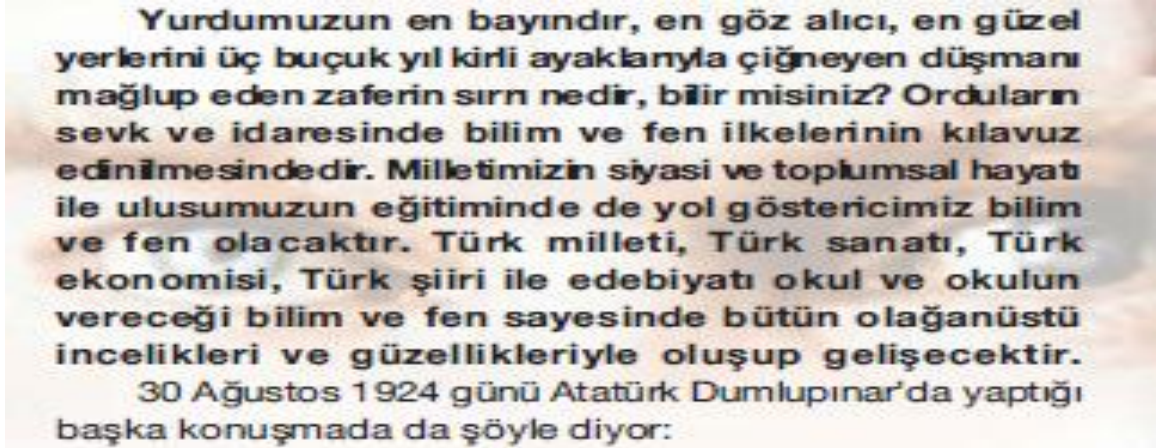
Temalardaki sözcüklerin görünümü de öğrencinin dikkatini bozacak şekilde düzenlenmemiştir.

Şekil 22. Sözcük Görünümü Örneği

Ders kitaplarında vurgulanmak istenen sözcükler tırnak işareti gibi sözcüğü belirtecek işaretler ile belirtilmiştir. Ayrıca metin içindeki bazı önemli yerler ve başkalarının sözleri koyu şekilde belirtilmiştir:

Şekil 23. Sözcük Görünümü Örneği MEB Yayınları Türkçe (8)

İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler

Yenilenen program ile birlikte Türkçe ders kitaplarının yanında, Türkçe çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı eğitim öğretim hayatına girmiştir. Türk milli eğitiminin amaçlarını ve Türkçe dersin kazanımlarını belirleyen metinler Türkçe ders kitabında yer alırken, ders kitabındaki metinler doğrultusunda ayrı bir çalışma kitabı öğrencinin elinde bulunmaktadır.

Çalışma kitabı etkinlikler ile öğrencinin anlama, anlatma becerilerini geliştirmeyi, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi, görsel okumayı, metni farklı bakış açılarıyla ele almayı amaçlayan etkinlikler ile doludur.

Etkinliklerde görseller, grafikler, tablolar yer almakta ve öğrencinin görsel okuma becerisini, grafik ve tablo yorumlama gücünü arttırıcı özellikler göstermektedir.

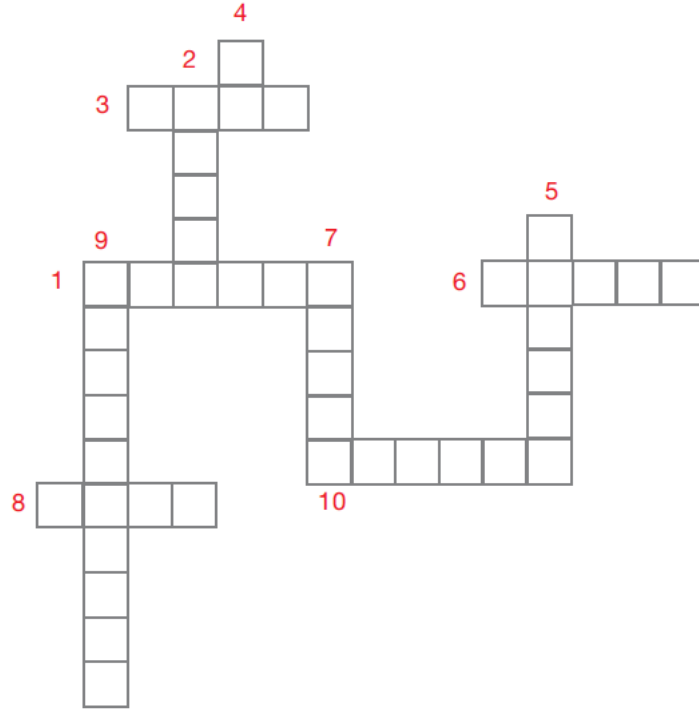
Etkinlikler Türkçe ders kitabında verilen metinlerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı özellik göstermektedir. Metini açıklayıcı sorular yönelten etkinlikler, tamamlama etkinlikleri, eşleştirme, kendini değerlendirme ölçütleri gibi etkinlikler ile Türkçe ders kitabındaki etkinlikler okuma, dinleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi becerilerini öğrencilerin daha iyi kazanması amacı ile düzenlenmiştir.

Etkinlerin birbirinden farklı olması yani aynı tür etkinliklerin olmaması öğrencinin ilgisini çekmektedir. Her etkinlikte farklı bir yöntem kullanılması etkinlikleri ilgi çekici hale getirmiştir. Örneğin aşağıda “Dil Devrimi” adlı metnin etkinlikleri verilmiş; etkinlikler öğrencinin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeyi, yorum yapabilmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 24. Söz Varlığını Zenginleştirme Örneği

1. Etkinlik: Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

1. Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği.
2. Yalnız kendisine özgü bir nitelik taşıyan, orijinal.
3. Toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şeyler, define
4. İşaret, alamet.
5. Parası, malı çok olan, zengin.
6. Eser, sanatçının ortaya koyduğu ürün.
7. Bir şeyin çıktığı, dayandığı temel, biçim sebep veya yer.
8. Herhangi bir düşüncede ya da nitelikte olan kimselerin kaynağa veya bir şeyin yoğunlaştığı yer, mihrak.
9. Zulüm, zorbalık baskısı, esaret.
10. Gerçeğe varmak amacıyla taraf tutmadan inceleme yapan, hüküm veren, afaki, objektif.

Ders kitabındaki etkinlik öğrencinin söz varlığını zenginleştirmek ile başlamıştır. Genellikle bütün ders kitaplarındaki etkinliklerin çoğu böyledir. Kelime etkinliği oyunu ile öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmek ve kendilerini farklı kelimeler ile düşünmeye ve anlatmayı amaçlamaktadır.

Şekil 25. Metni Anlama Ve Çözümleme Etkinliği Örneği

DİL DEVRİMİ

2. Etkinlik: Aşağıda metne yönelik olarak verilen ifadelerden doğru olanların başına (D) harfi, yanlış olanların başına (Y) harfini yazınız.

() Atatürk uygarlık tarihinde ilk olarak ulusal dili kaynaklarının aranması gerektiğini vurgulayan, bunu bir devlet görevi sayan biricik devlet kurucusu, devlet başkanıdır.

() Ulusal dil yalnızca konuşmak, karşılıklı anlaşmak, söyleşmek içindir.

() Dil, düşünme eylemini hızlandırır, akışını kolaylaştırır.

() Büyük ulusların çoğu, büyüklüğünü dili ile ürettiği uygarlık ürünlerine borçludur.

() Türk dili, işlendiği sürece hızla gelişmeye elverişli, köklerden sözcükler, kavramlar üretmede yeterli bir yapıda değildir.

3. Etkinlik: a. Dinlediğiniz metinle ilgili sorular hazırlayınız.

1.
2.
3.
4.
5.

b. Hazırladığınız soruları cevaplayınız.

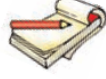
1.
2.
3.
4.
5.

Metni anlamaya ve çözümlenmeye yönelik bir etkinlik örneğidir. Böylece dinlenen metnin anlaşılması ve yorumlanması gerçekleşmiş olacaktır. Öğrenciler

dinlediği metin hakkında sorular sorarak metnin aydınlatılmasını ve farklı yönlerini ortaya çıkarma eylemini gerçekleştirecek bir etkinliktir.

Şekil 26. Yazma Becerisi Etkinliği Örneği

DİL DEVRİMİ

4. Etkinlik: Kelime ve kavram havuzundan seçerek ana fikrini planladığınız yazınızı aşağıya yazınız.

A large rectangular area with a light pink background, containing horizontal dotted lines for writing.

Bu etkinlik ise yazma becerisini geliştirmeyi amaçlayan bir etkinliktir. Öğrencilerin kavramlardan hareketle planlı bir yazma etkinliği gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 27. Yazma Becerisi Değerlendirme Ölçeği Örneği

DİL DEVRİMİ

5. Etkinlik: Yazdığınız metni aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Evet	Biraz	Hayır
Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat ettim			
Düzgün, okunaklı ve işlek bitişik eğik yazıyla yazdım.			
Standart Türkçeyle yazdım.			
Kelimeleri yerinde ve doğru anlamda kullandım.			
Yazım kurallarına uydum.			
Noktalama işaretlerini doğru yerde kullandım.			
Yeni öğrendiğim kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullandım.			

6. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerin yüklemine göre türlerini karşılarna yazınız. Daha sonra bu cümlelerin yüklemlerini diğer türe çevirerek cümleleri tekrar yazınız.

Sınavları yüzünden bir haftadır uykusuzdu.

Onun Anadolu Lisesine gitmesini isteyen teyzesiydi.

Yalan söylemenin kendini kandırmaktan başka bir şey olmadığına inanırdı.

600 sayfalık kitabı okumaya başladı.

Bir yazarın ancak tüm eserlerini okuyarak tanyabiliriz.

Ders çalışacağı bahanesi ile tiyatroya gelmedi.

Onu en çok korkutan şey başaramayacağı endişesi idi.

Yukarıdaki etkinliklerde ise öğrencinin kendi yazdığını değerlendirme imkanı veren bir etkinliktir. 6. Etkinlik ise dil bilgisi becerisini artırmayı amaçlayarak hazırlanmış bir etkinlik örneğidir.

Şekil 28. Dil Bilgisi Etkinliği Örneği

DİL DEVRİMİ

7. Etkinlik: Aşağıdaki cümleleri inceleyiniz. Cümleler karşısında verilen özelliklerden hangilerini taşıdığı atlarındaki boşluklara yazınız.

Annem ders çalışmam gereken saatlerde dışarı çıkmama izin vermiyor.	İsim cümlesi
Gece yarısı olmasına rağmen çocuğu bir türlü uyutamadı.	
İngilizce bilmediği için turistle konuşamadı.	Fiil cümlesi
Senin söylediklerine inanmıyor değilim.	
Kapıyı çaldığım hâlde beni duymadı.	
Tiyatronun insanları eğittiği bir gerçektir.	Olumlu cümle
Dışarı çıkmak için izin istemedin mi?	
Onların da haftaya sınavları var mı?	Soru cümlesi
Bugün hava çok güzeldi.	
Anneler Ankara'ya saat yedide varmış.	Olumsuz cümle
Dünkü belgeseli izlemediniz mi?	
Eski bayramlar çok mu farklıydı.	Olumsuz soru
Aldığı hiçbir şeyi beğenmiyor?	
Türkiye'nin başkenti Ankara'dır.	
Her şeyin başı sağlıktır.	Olumlu soru

Yukarıdaki etkinlik de dil bilgisi etkinliğidir. Öğrencilerin dil yeteneğini geliştirmeyi amaçlayan, aynı zamanda eşleştirme özelliğini içinde barındıran bir etkinlik örneğidir.

Genel olarak ders kitaplarındaki etkinlikler öğrencilerin dört temel beceriyi geliştirmeyi, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi arttırmayı amaçlayan ve öğrencinin sıkılmadan, eğlenerek öğrenmesini sağlayan etkinliklerdir.

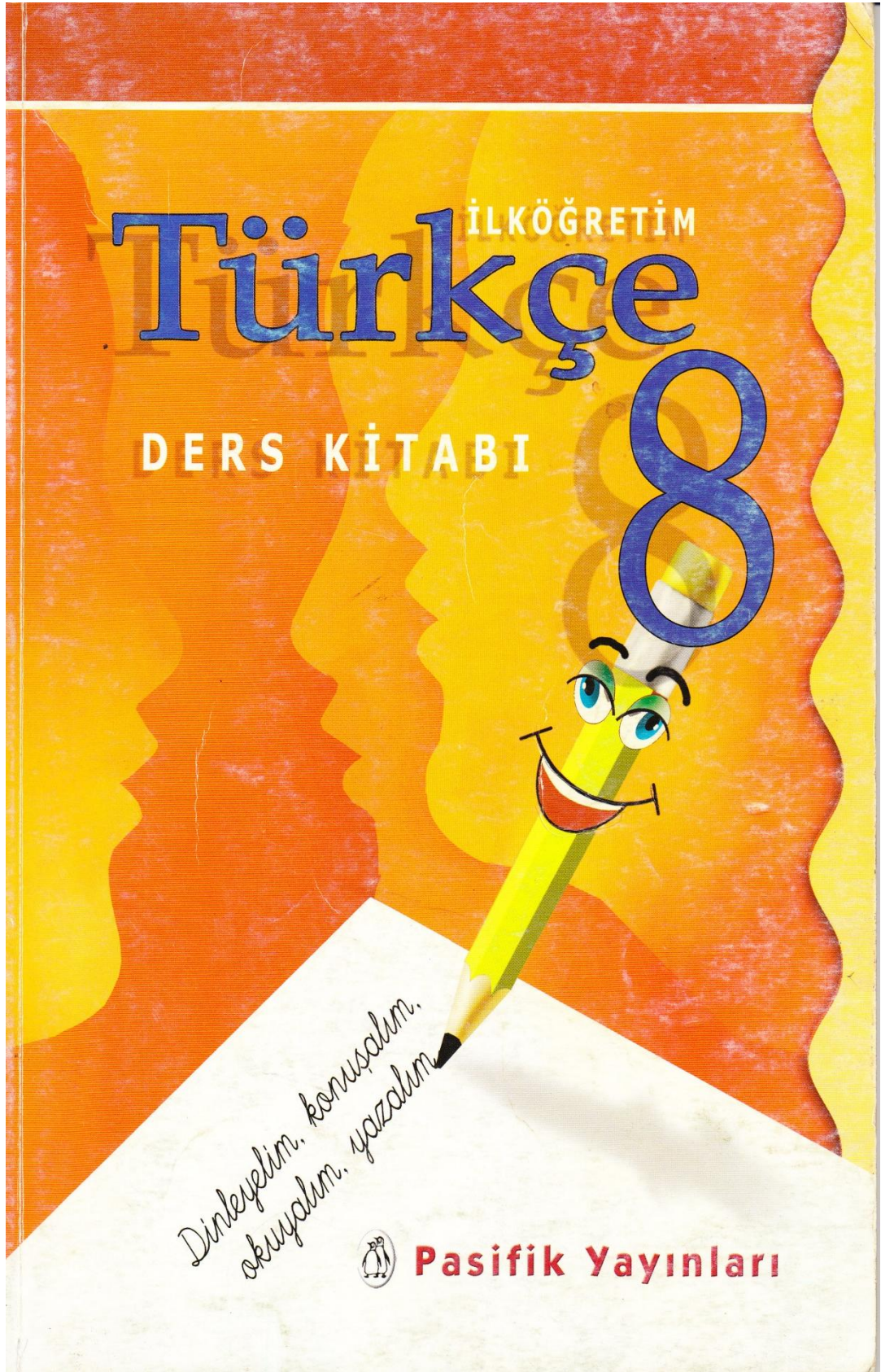
İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Düzen

Ders kitaplarında düzen denilince kitabın kapağı, iç kapağı, metinler ve temaların düzenlenişi anlaşılmaktadır.

Kapak

İlköğretim 8. sınıf ders kitaplarındaki kapak incelendiğinde dersin adı, kaçınıcı sınıf olduğu, yayın evi ve içeriği yansıtıcı özellikte olduğu görülmektedir.

Şekil 29. Ders Kitabı Kapağı Örneği

Şekil 30. Ders Kitabı Kapağı Örneği

Örnek olarak verilen 8. Sınıf Türkçe ders kitabı kapağında dersin adı, kitabın kaçınıcı sınıf olduğu, içeriğini yansıtıcı ibareler ve görsellerin yer aldığı görölmektedir.

Aynı kitabın arka kapağında ise kitabın Milli Eğitim Bakanlığınca " Ücretsiz Olarak Verilmiştir, Para ile Aatılmaz" ibaresi yer almaktadır. Ayrıca çeşitli kampanya ve çevresel özelliği belirten görseller de kitabın arka sayfasına eklenmiştir.

Kitabın sırt kısmında kitabın adı ve yayınevinin logosu yer almaktadır. Kitap kapağı renkli ve kolay kırılan bir özellikte değildir.

Türkçe ders kitaplarının iç kapağında kitabın adı, Talim Terbiye Kurulu kararı, kitabın yazarı, yayınevi yer almaktadır.

İç kapak arka sayfasında ise editör ve uzmanların adları ile yayınevinin adı, kitabın baskı yeri, adresler yer almaktadır.

Şekil 31. Ders Kitabı İç Kapağı Örneği

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
DERS KİTAPLARI DİZİSİ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir.
Kitabın metin, etkinlik, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayınlanamaz.

EDİTÖR
Prof. Dr. Murat ÖZBAY

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Bahar KÜÇÜKTEPE

DİL UZMANI
Turgut BAĞRIAÇIK

GÖRSEL TASARIM
Pınar BOYNUZOĞLU
Hafize Nur ENSARİ
İhsan TÜRK
Nuran ÜNAL

REHBERLİK UZMANI
Zeki AYDIN

KATKIDA BULUNANLAR
Dr. Abdullah EROL
Remzi DEMİROĞLU

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış ve
Talim ve Terbiye Kurulunun / / 2005 gün ve
sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş ve Yayınlar Dairesi Başkanlığının
..... / / 2005 gün ve sayılı yazılan ile adet basılmıştır.

Metinler öncesinde Türkçe ders kitabında Türk bayrağı, İstiklal Marşı, Atatürk'ün
Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi veya fotoğrafı yer almaktadır.

İçindekiler

İlköğretim Türkçe ders kitaplarında daha sonra içindekiler kısmı yer almaktadır. İçindekiler kısmında incelediğimiz üç kitap içerisinde en ilgi çekici Koza Yayınlarına ait kitaptadır. Her kitapta içindekiler tema olarak ayrılrsa da Koza Yayınlarında temalara uygun görseller de eklenmiştir:

Şekil 32. Ders Kitabı İçindekiler Kısmı Örneği

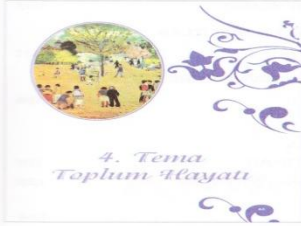
<i>İÇİNDEKİLER</i>	
1. Tema: Kişisel Gelişim	
 <p><i>1. Tema Kişisel Gelişim</i></p>	<p>Metinler</p> <p>HERKES BAŞARILI OLUR MU? - Zuhal ÖZER</p> <p>BU SABAH HAVA BERRAK - Cahit Sıtkı TARANCI</p> <p>SELİMİ ANARIM - Necati CUMALI</p> <p>Ek Metinler</p> <p>HELEN KELLER - Ann Donegen JOHNSON</p> <p>EN BÜYÜK GÖREVİMİZ - Dr. Albert SCHWEİTZER</p>
2. Tema: Atatürk	
 <p><i>2. Tema Atatürk</i></p>	<p>Metinler</p> <p>ATATÜRK KURTULUŞ SAVAŞINDA - Cahit KÜLEBİ</p> <p>MİLLİ EĞİTİM VE MİLLİ BİRLİK - Ahmet KAPULU</p> <p>NUTUK - Cemil SÖNMEZ</p> <p>Ek Metinler</p> <p>ATATÜRK BİR ÇIKIŞTIR, VARİŞ DEĞİL - Orhan ASENA</p> <p>ULUSLAR BAHÇESİ ÇAĞDAŞ DÜNYA - Ceyhan Atuf KANSU</p>

3. Tema: Millî Kültür..... 41

Metinler	42
NASRETTİN HOCA - Ahmet KÖKLÜGİLLER	43
TÜRKÜLER DOLUSU - Bedri Rahmi EYUBOĞLU	47
ATASÖZLERİ VE DEYİMLER - Aziz NESİN	50
Ek Metinler	
MASAL ANANIN SON MASALI - Işıl ÖZGENTÜRK	53
YURDUMUZU BEZEYEN MİMAR KOCA SİNAN - Enver Naci GÖKŞEN	57

4. Tema: Toplum Hayatı..... 63

Metinler	64
YANGIN - İbrahim Zeki BURDURLU	65
KONUĞA İKRAM - Mehmet ÖNDER	69
YAPRAK DÖKÜMÜNDEN - Reşat Nuri GÜNTEKİN	73
Ek Metinler	
DÖNEN TEKERLEK - Ceyhan Atuf KANSU	77
KOCA TAŞ - Talip APAYDIN	79

Türkçe 8

7

5. Tema: Duygular..... 85

Metinler	86
NEREDE İNSAN VARSA ORADA UMUT VARDIR	
Afşar TİMUÇİN	87
KEDİ AĞACA ÇIKTI - Muzaffer İZGÜ	90
HAZIR OLUN, FIRTINA GELİYOR	
Cevat Şakir KABAAĞAÇLI (Halikarnas Balıkcısı) ...	96
Ek Metinler	
İNSANLA GÜZEL - İlhan GEÇER	101
OYUNCAK - Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU	103

6. Tema: Doğa ve Evren..... 105

Metinler	106
PERİ BACALARI - Yaşar KEMAL	107
ŞEHRİN ÜSTÜNDEN GEÇEN BULUTLAR	
Ahmet Muhip DIRANAS	111
KIZILDERİLİ REİSİNDEN ÇEVRE DERSİ	
Reis SEATTLE (Seatil)	114
Ek Metinler	
SOLUK KESEN MACERA -	
Tunca BENGİN, Yalçın ÇINAR	118
MAVİ NEREDE? - Derman BAYLADI	122

KAYNAKÇA	124
GÖRSEL KAYNAKÇA	126
TÜRK DÜNYASI HARİTASI	127

Temalar

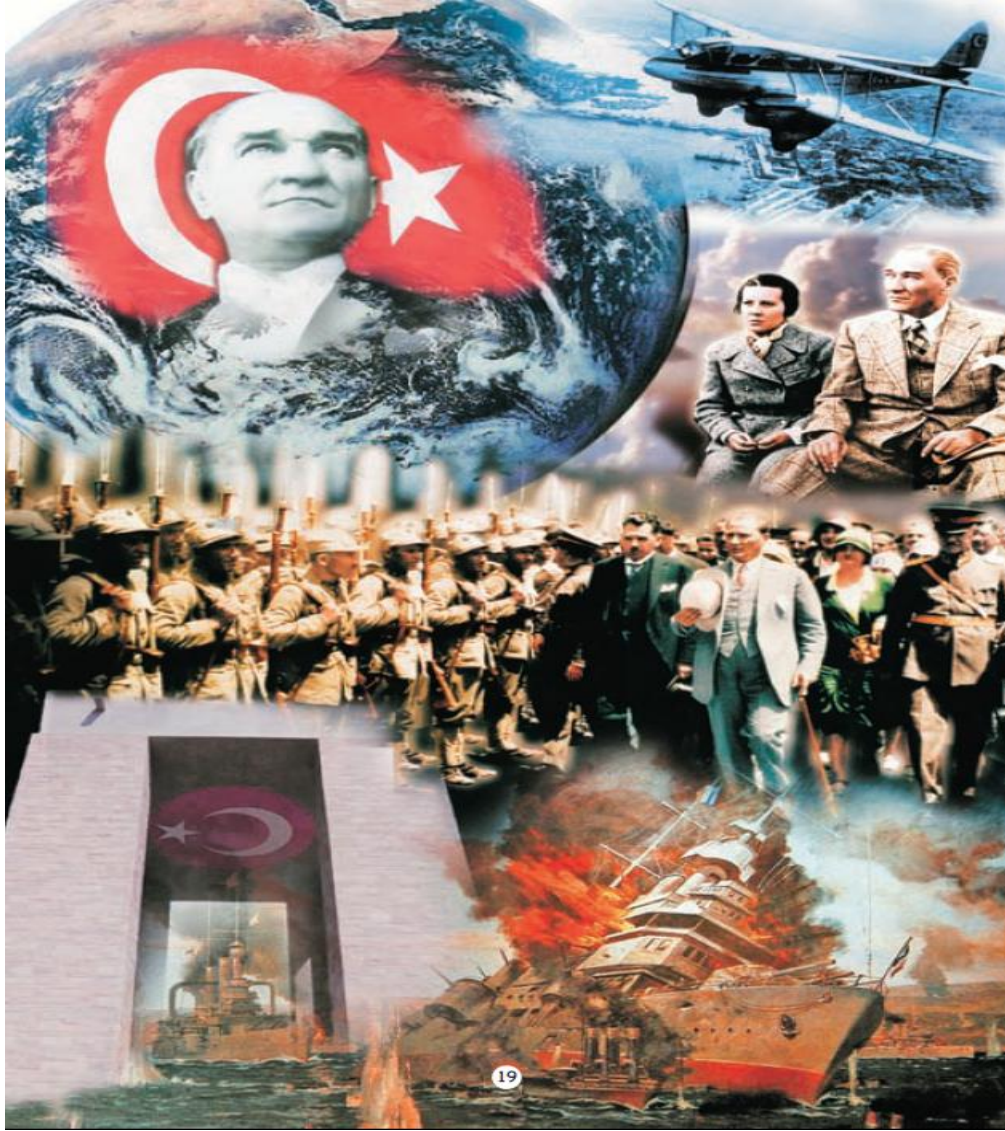
Türkçe ders kitaplarında temalara göre metinler de bir bütün içerisinde verilmiştir. Bu da öğrencinin tema öncesi hangi metinler ile karşılaşacağı hakkında bir fikir vermektedir.

Temalardaki düzende tema içindeki metinlerin isimlerinin yanında görsellerle de desteklendiği görülmektedir. Bu açıdan MEB Yayınlarının Türkçe ders kitabı ilgi çekicidir:

Şekil 33. Ders Kitabı Temasına Giriş Örneği

Şekil 34. Ders Kitabı Temasına Giriş Örneği

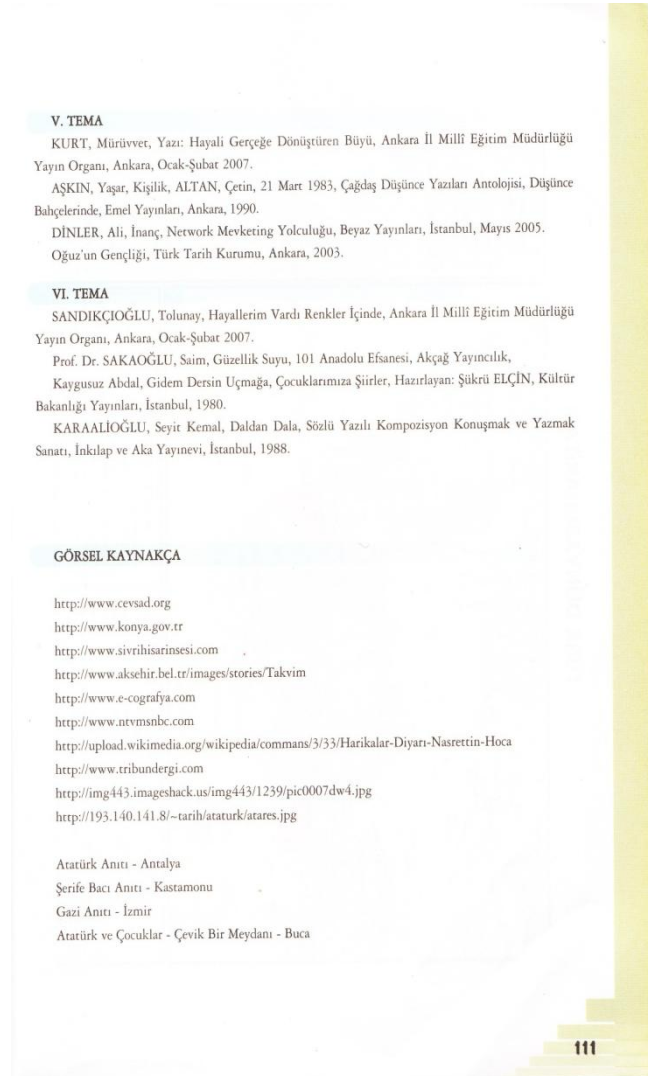
Koza yayınlarının Türkçe 8 kitabı temaları veriş düzeni bakımından daha düzenli ve daha açıklayıcı bir özellik göstermektedir.

Görüldüğü gibi Türkçe ders kitaplarında temaların başlangıcında tema başlığı ve metinlerin adları yer almaktadır. MEB ve Koza Yayınları kitapları görsellerle bunları desteklemiş, Pasifik Yayınlarında ise herhangi bir görsel bulunmamaktadır.

Kaynakça

Kitapların sonunda birer kaynakça bölümleri yer almaktadır. Pasifik ve Koza Yayınlarının kaynakça bölümleri metinlerin kaynakçasını ayrı, görsellerin kaynakçasını ayrı bir şekilde vermiştir.

Şekil 36. Ders Kitabı Kaynakça Örneği

MEB yayınlarının kitabında ise görsellerin kaynakçası mevcut değildir.

BÖLÜM VI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Her iki kurumun Türkçe kitaplarının karşılaştırılmasında çıkan veriler şunlardır:

1. İlköğretimde her sınıf düzeyinde birden fazla yayınevinin olması kitapların niteliğini arttırırken, Çıraklık eğitimde sadece MEB Yayınlarının Türkçe kitabı mevcuttur.
2. Çıraklık Türkçe ders kitabının tasarım ve düzeni, ilköğretim Türkçe ders kitaplarına göre oldukça zayıf bir durumdadır.
3. İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinler, çıraklık ders kitabındaki metinlere göre daha işlevseldir.
4. Kültür aktarımı olarak bakıldığında, ilköğretim Türkçe kitaplarının daha planlı ve programlı bir çizgide olduğu görülmektedir.
5. Çıraklık Türkçe ders kitabındaki görseller ve görsellerin kitap içindeki yerleşiminde Talim Terbiye Kurulu'nun ölçülerine uyulmadığı görülürken; ilköğretim Türkçe ders kitaplarında bu ölçülere uyulmuştur.
6. Çıraklık Türkçe kitabındaki görseller metinlerin anlaşılması, yorumlanmasını artırıcı bir nitelik göstermezken, ilköğretim Türkçe ders kitabındaki metinler içerisindeki görseller metinleri destekleyici ve açıklayıcı, üst becerileri geliştirici özellik göstermektedir.
7. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında tema kavramı varken, çıraklık eğitim Türkçe kitaplarında ünite kavramı vardır.
8. İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinler, okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri ile dil bilgisi becerisini arttırmaya ve geliştirmeye

9. yöneliktir. Çıraklık Türkçe ders kitabında ise temel becerilere ilköğretim kadar yer verilmemiştir.
10. İlköğretim Türkçe ders kitaplarının içeriği ıraklık Türkçe ders kitaplarına göre daha zengindir. Temel becerileri kapsayan kazanımlar, dil bilgisi konuları ders ve çalışma kitaplarında yer almıştır. Çıraklık Türkçe ders kitaplarının içeriği oldukça azdır.

TOPLU SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuçlar

1. Çıraklık Türkçe Öğretim programı 1986, 1998, 2001 ve 2005 yıllarında değiştirilmiş bir programdır. 1986 yılında eğitim öğretim faaliyetine başlayan merkezlerin kısa sürede Türkçe Öğretim Programlarının değişmesi, Türkçe Öğretim Programının tam olarak düzenlenemediğini göstermektedir.
2. Programda “Atatürkçülük” teması bulunmamaktadır. 2005 ilköğretim Türkçe Öğretim Programlarında “Atatürkçülük” teması zorunlu tema olarak yerini almıştır. Çıraklık eğitimdeki Türkçe dersinde ise böyle bir tema yok iken, ders kitaplarında Atatürkçülük ile ilgili kısa ve birkaç metin verilmiştir.
3. Çıraklık Türkçe programında temel becerilere fazla yer verilmemiştir. Genel amaçlar kısmında yazma-konuşma, okuma ve dinleme becerilerine yönelik amaçlar verilse de programın içeriğinde buna uygun etkinlik ve örnekler çok azdır.
4. Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programında dil bilgisi konularında bir bütünlük bulunmamaktadır. Dil bilgisi konuları özet ve parça parça şeklinde verilmiştir. Çoğu dil bilgisi konusu işlenmemiş olduğu için kitapta verilen konuların alt yapısı yoktur; böylece yeni konuların öğrenmesi güçleşmektedir.
5. Programın en büyük sorunu zamandır. Çıraklık eğitimin bütün programlarında verilen kazanım ve konulara göre sürenin yetmediği görülmektedir. Programda belirtilen konular ve kazanımlar için haftada iki saat ders yetmemektedir.

6. Meslek sürelerinin farklı olması Türkçe dersini etkilemektedir. İlköğretim mezunları için örneğin otomotiv mekanikerliği mesleği iki; kuaförlük mesleği ise üç yıldır. Dolayısıyla kuaförlük mesleğindeki çıraklar, birinci ve ikinci sınıfta Türkçe dersi görürken; otomotiv mekanikerliğinde okuyan çırak ise birinci sınıfta Türkçe dersi görmektedir. Bundan dolayı iki yıllık meslek süresi olan çırakların Türkçe derslerinde görmesi gereken bazı üniteleri görme imkânı olmamaktadır.
7. Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Öğretim Programında kültürel değerleri içeren konular yeterli değildir.
8. Çıraklık Türkçe Öğretim Programındaki ünitelerin dağılımında da iletişim, dil ve kültür ünitesinin oranı %25'tir. Tartışma %31,25; kelime bilgisi %43,73'tir. Türkçenin en önemli konuları olan iletişim, dil ve kültür ünitesinin oranının en fazla olması gerekirken, birinci dönemde en az orana sahip bölümdür. Dil, iletişimin en önemli ögesi, kültürün taşıyıcısı, milleti birleştiren önemli özelliklerdendir. Böyle önemli bir bölümün oranının da diğer konulardan daha fazla olması gerektiği açıktır.
9. Çıraklık Türkçe Öğretim Programı, ortaöğretim dil ve anlatım dersi ile Türkçe derslerinin bir birleşimi gibidir. Konular incelendiğinde dil anlatım dersinin anlatım özellikleri, türler yer alırken, Türkçe dersinin temel becerileri de programda yer almıştır. Dersin adı, Türkçe; ama içerik olarak dil anlatım konuları da yer almıştır.
10. Mesleki eğitim merkezlerinde Türkçe dersi eksen ders görevindedir. Mesleki Eğitim Merkezlerinde genel kültürün bütün yükünü Türkçe dersleri almaktadır. Böyle olunca da kendi özel alan konularına da yeterli zaman ayrılamamaktadır.
11. Kelime öğretimi, konusu üzerinde fazla durulmamıştır. Özellikle meslek alanlarıyla ilgili kelime öğretimi konusunda etkinlikler mevcut değildir.

12. Çıraklık Türkçe dersi kitabında programda belirtilen temel becerileri kapsayıcı etkinliklerin fazla olmadığı görülmektedir.
13. Ölçme değerlendirme araçlarından test tekniği Türkçe derslerinde yazma eğimini olumsuz etkilemektedir.
14. Çıraklık Türkçe dersinin sadece bir kitabı vardır. Metinler, etkinlikler bu kitapta toplanmıştır. İlköğretim Türkçe dersinde ise öğretmen kılavuz, öğrenci çalışma ve ders kitabı olmak üzere üç ayrı kitap vardır.
15. Çıraklık Türkçe ders kitaplarının kapağı aynı formda düzenlenmiştir. Ayrıca Türkçe dersinin içeriğine uygun bir ders kitabı kapağı gözükmemektedir.
16. Ders kitaplarının düzeni ve görsellerin ders kitaplarına yerleştirilmesinde uygun ölçütün sağlanamadığı görülmektedir.
17. Ders kitaplarındaki metinlerin nitelikleri istenilen düzeyde değildir. Metin sayıları az, görsellerle desteklenmesinde sorunlar mevcuttur. Ayrıca Mesleki Eğitim Merkezlerinde çıraklar için kültür ve değer kazandırıcı başka bir ders olmadığı için Türkçe dersindeki metinlerin üzerine ağır bir yük düşmektedir.

Öneriler

1. Yüz ellinin üzerinde meslek alanı olan bir eğitim merkezinin de Türkçe Öğretim Programının özellikleri bütün meslekleri kapsayıcı özellikte olmalıdır.
2. Çıraklık Türkçe Öğretim Programında “Atatürkçülük” ünitesine/temasına yer verilmelidir.
3. Türkçe dersinin temel becerileri olan okuma, dinleme, yazma ve konuşma ile dil bilgisi becerilerinin programda daha fazla yer alması; programın bu beceriler üzerine kurulması gerekli görülmektedir.
4. Dil bilgisi öğretim ilkelerine uygun bir anlayışla program yeniden düzenlenmelidir. Dil bilgisi konuları, öğrencinin dil bilincini ve dil

sevgisini kazandırıcı özelliklerde hazırlanmalıdır. Öğrencilere dili, kurallarına uygun olarak kullanma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Dil bilgisi konuları işleve dayalı olarak programda yerini almalıdır. Dil bilgisi konuları öğrenciyi sıkacak ve bıkkınlık verecek bir şekilde düzenlenmiştir. İsim tamlamaları, anlatım bozuklukları gibi konuların programda yer alması ve bunların dil bilgisi öğretim ilkelerine göre anlatılmaması sorunlar oluşturmaktadır.

5. Çıraklık Türkçe dersinin süresi arttırılmalıdır. Böylece Türkçe dersinin kazanımlarının daha etkili bir biçimde işlenmesi sağlanmış olacaktır.
6. Bütün meslekler için Türkçe dersinin süresi aynı olmalıdır. Böyle olursa programda belirtilen kazanımları her çırağın kazanması sağlanacaktır. Aksi halde iki yıl süreli meslekler için Türkçe dersinin sadece birinci yılının konuları işlenmiş olacaktır.
7. Kültürel değerlerin programda ve ders kitaplarında daha yer alması sağlanmalıdır.
8. Mesleki Eğitim Merkezi Türkçe Dersi Öğretim Programındaki temaların dağılım oranlarının yeniden düzenlenerek Programda değişiklik yapılmalıdır. İletişim, dil ve kültür temalarına daha fazla ders saati ve oran ayrılmalıdır.
9. Çıraklık Türkçe öğretim programı yeniden düzenlenmelidir. Türkçe dersinin temel becerileri ile donatılmış bir program haline dönüştürülmelidir. Ya da dersin adı “Dil ve Anlatım” yapılarak uygun içerikle çıraklık eğitim yapısına uygun bir şekilde değişiklikler yapılmalıdır.
10. Çıraklık Eğitim merkezlerinde genel kültür derslerinin sayısı arttırılmalıdır. Örneğin önceki programlarda yer alan “Sosyal Bilgiler” dersi yeniden merkezlerin derslerine konulabilir. Böylece Türkçe dersinin yükü bir kat azalmış olacak ve kendi özel alınıyla ilgili konulara yeteri kadar zaman ayrılacaktır.

11. Çıraklık eğitimde, drama, medya okur-yazarlığı gibi dersler yer almalıdır.
12. Meslek alanlarıyla ilgili kelime oğretimi konusu programda yer almalıdır. Mesleklere oğgü kelimelerden oluşan etkinlikler kitaplarda yer alabilir.
13. Çıraklık Türkçe oğretim programı, oğrencilere Türk dilinin güzelliklerini ve zenginliklerini kazandıracak düzeyde olmalıdır.
14. Programda daha fazla ve türünün güzel oğnekleri olan edebi metinlere yer verilmelidir.
15. Çıraklık eğitim sistemi içine edebiyat dersi eklenerek Türk ve Dünya edebiyatını tanıtmak; bu edebiyatların güzel oğneklerini oğrencilere sunmak yararlı olacaktır.
16. Türkçe derslerinin içeriği zenginleştirilmelidir. Temel becerileri kapsayan, dil ve anlatım konularını içeren; Türkçenin güzelliklerini ortaya koyan edebi metinlerle zenginleştirilmiş bir içeriğe kavuşturulmalıdır.
17. Ustalık eğitiminde “Konuşma Eğitimi” adı altında bir ders eklenmelidir. Dili doğru ve güzel konuşmanın oğemi, kuralları; konuşmanın bireye kazandırdıkları gibi konuşma ve konuşmayla ilgili genel kuralları içeren bir ders olmalıdır. Kalfalar, aldıkları ustalık eğitiminden sonra artık usta statüsüne kavuşacakları için iş hayatında konuşma becerisinin oğemi çok büyüktür.
18. Çıraklık Türkçe ders kitaplarının içeriği temel becerileri kapsayıcı nitelikte yeniden düzenlenmelidir.
19. Bir ırak işindeki beceri, yeteneği üzerine konuşurken başkalarına güven verebilmelidir. Bunun için de Türkçe derslerinde kazanacağı konuşma eğitiminin Türkçe eğitimi-oğretimi ilkelerine göre ve çağın konuşma sanatına göre yeniden düzenlenmeli ve programda ayrıntılı olarak işlenmelidir.

20. Bütün programlarda Türkçe dersinin eksen ders görevinde olduğu belirtilmiştir. Böyle olunca mesleki eğitim merkezlerinde kültür aktarımı görevini üstlenen ders, Türkçe dersleridir. Programın kültür aktarımını destekleyecek nitelikte olması gerekmektedir.
21. Yazma becerisi, uzun bir süreç gerektirmektedir. Onun Türkçe derslerinde yazma eğitimi etkinliklerine zaman ayrılmalıdır.
22. Test tekniği yazılı anlatımın gelişmesinde en büyük engellerdendir. Onun Türkçe derslerinde bu ölçme aracının fazla kullanılmaması, yazılı anlatım becerisini geliştirecektir.
23. Serbest konularda yazma etkinliklerine daha fazla zaman ayrılmalıdır. Çünkü yazma becerisinde çocuk, ana dilini daha iyi tanımaktadır. Bu yönüyle mesleki eğitim merkezi öğrencilerine yazma becerisi etkinlikleri üzerinde daha fazla durulmalıdır.
24. Türkçe derslerinde, Türkçe ders kitabı, öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarının olmasında yarar vardır. Böyle olunca ders kitabındaki metinlerin sayısı artacak ve etkinlikler ayrı bir kitapta yer alacaktır.
25. Çıraklık Türkçe ders kitabı kapağının Türkçe dersinin içeriğine göre yeniden düzenlenmelidir.
26. Ders kitabındaki içerik ve görseller yeniden düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2010). **Etkileşimli ve Eleştirel Okuma Teknikleri**, İstanbul: Toroslu Kitaplığı
- Adalı, O.(2009). **Anlamak ve Anlatmak**, İstanbul: Pan yayıncılık.
- Akbayır, S. (2011). **Sözlü Anlatım, Nasıl Konuşabilirim?**, Ankara: Pegem Akademi.
- Akkutay, Ü. (1991). **Türkiye’de Çıraklık Eğitimi**, Ankara: Erek Ofset.
- Akyol, H. (2006). **Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol H.(Ed.), Kırkılıç A. (Ed.) (2007). **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**. Ankara: PegemAyayıncılık.
- Altan, A., Serdar Arhan, Sema Başar, Gülderen Öztürker ve Derya Yılmaz, (2005). **İlköğretim Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Arıcı, A. Fuat. (2008). **Okuma Eğitimi**, Ankara: PegemAkademi.
- Baymur, f. (1948). **Türkçe Öğretimi**, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Calp, M. (2010). **Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cemiloğlu, M. (2001). **İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi**, Alfa.
- Ceyhan, Yaşar ve Saliha Ceyhan. (2009). **İlköğretim Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı**, Ankara: Pasifik Yayınları.
- Ceylan, E. ve B. Yiğit.(2005). **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çetin İ. (Ed.). (2010). **Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, (1998). **Çıraklık Dönemi Genel Bilgi Dersleri Eğitim Programları**, Ankara.
- MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, (2001). **Çıraklık Dönemi Türkçe-Matematik ve Meslek Matematiği Meslek Dalı Eğitim Programı**, Ankara.
- MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, (2005). **Türkçe Öğretim Programı**, Ankara.
- Çifci, M. (2006). **Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız**, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, İzmir. Sayı 2.
- Çifci, M. (2007). **Yanyalı Ali Rıza, Okuma Yazma**, İzmir: Külcüoğlu Kültür Merkezi.
- Çifci, M. (2006). **Türkçe Öğretiminin Sorunları, Türkçenin Çağdaş Sorunları**, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Demir, C. ve Yapıcı M. (2007). **Anadili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları**. AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi. IX, (2), 177-192.
- Demirel, Ö. (2003). **Planlamadan değerlendirmeye Öğretme Sanatı**, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2006). **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi**, Ankara: PegemAyayıncılık.
- Demirel, Ö. (Ed.). (2008). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme**, Ankara: Öğreti Yayınları.
- Demirel, Ö. (Ed.).(2007). **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ankara: PegemAyayıncılık.
- Doğanay, A., Gürcü Koç, İsa Korkmaz, M. Karataş Coşkun, Mediha Sarı, Naim Ünver, Oğuzhan Kıldan, Şükran Tok ve Türkay N. Tok. (2007). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Ankara: PegemA yayıncılık.

- Ekinci, Y. (1989). **Ahilik**, Ankara: Sistem Ofset.
- Ergin, A. (2008). **Eğitimde Etkili İletişim**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, M. (2001). **Üniversiteler İçin Türk Dili**, İstanbul: Bayrak Basım Yayın Tanıtım.
- Göğüş, B. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kapulu, Ahmet ve Aliyar Karaca. (2009). **İlköğretim Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı**, Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Karal, E. Ziya.(2001). **Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu, Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Karasar, N. (2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). **Türkçe Dersi Kitaplarında Kelime Çalışmaları**. [Elektronik sürüm]. *Millî Eğitim Dergisi*. 173.
- Kılıç, A. ve S. Seven.(2008)**Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, Ankara: Pegem Akademi.
- Küçükahmet, L. (2004). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Madencioğlu, Erkene S. (2010). **Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 1 Ders Kitabı**, İstanbul: Devlet Kitapları.
- Madencioğlu, Erkene S. (2010). **Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Kurumları Türkçe 2 Ders Kitabı**, İstanbul: Devlet Kitapları.
- Orhun, G. (2011). **Yaratıcılık**, Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, M. (2005). **Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2006). **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I**, Ankara: Öncü Kitap.

- Özby, M. (2007). **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II**, Ankara: Öncü Kitap.
- Özby, M. (2010). **Türkçe Öğretimi Yazıları**, Ankara: Öncü Kitap.
- Özby, M.(2008). **Türkçe Öğretimi Kaynakçası**, Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (1983). **Anadili Öğretimi. Türk Dili Dil Öğretim Özel Sayısı. XLVII** (379-380), 18-30.
- Özün, M. Nihat.(1971). **Yazmak Sanatı ve Kompozisyona Giriş**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Saylan, N.(Ed.) (2010). **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Talim Terbiye Kurulu (1986). **Aday Çıraklık Dönemi Kültür Dersleri Programları**, Ankara.
- Temizyürek, F. (1994). **Atatürk Dönemi'nde Türkçenin Öğretimi İle İlgili Olarak Geliştirilen Devlet Politikaları (1920-1938)**, Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Temizyürek, Fahri, Ahmet Balcı. (2006). **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları**, Ankara: Nobel Yayınları.
- Tosunoğlu, M., Mehmet M. Arslan ve İdris Karakuş. (2001). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme**, Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Turan, K. (1992). **Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel**, İstanbul: MEB Yayınları.
- Turan, K.(1996). **Ahilikten Günümüze Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihi Gelişimi**, İstanbul: Marmara Üni. İlahiyat Fak. Vakfı yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1998). **Türkçe Sözlük**, Dokuzuncu baskı, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2000). **İmlâ Kılavuzu**, Yeni Baskı, Ankara.
- Ülper , H.(Ed.).(2010). **Türkçe Ders Kitabı Çözümlenmeleri**, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ülper, H. (2010). **Okuma ve Anlamlandırma Becerilerinin Kazandırılması**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ünalın, Ş. (2006). **Türkçe Öğretimi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ünalın, Ş. (2007). **Sözlü Anlatım**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yalçın, A. (2006). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**, Ankara: Akçağ Yayınları.

<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.html>

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.html>

<http://cygm.MEB.gov.tr/ciraklikegitimi/index.htm>

<http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/256.pdf>

.(<http://www.felsefeekibi.com.2002>)